The Mahabharata of Vyasa

(Proză tradusă în română)

Sauptika Parva
Sri Parva

(Books 10 and 11)

Kisari Mohan Ganguli

Mahabharata

lui

Vyasa

Cartea 10 - Sauptika Parva

Tradusă în română după textul englez
a lui

Kisari Mohan Ganguli

[1883-1896]

NOTIFICARE DE ATRIBUIRE

Scanat la sacred-texts.com, 2004. Corectat de John Bruno Hare, octombrie 2004. Acest text este în domeniul public. Aceste fişiere pot fi utilizate în orice scop necomercial, cu condiţia ca această notificare de atribuire să fie lăsată intactă.

CUPRINS

Introducere

Sauptika Parva (secțiunile 1 - 10)
Aishika Parva (secțiunile 11 - 18)

INTRODUCERE

În clasificarea în 18 parva, *Sauptika Parva* este al 10-lea volum. El se referă la incidentele care au loc în timpul nopții. Cuvântul *supta* este folosit atât ca substantiv, cât şi ca adjectiv şi, în acest context, înseamnă *evenimente care au loc când oamenii dorm*. Ashvatthama vede o bufniță ucigând ciori adormite şi decide că Pandavas şi Pónchalas ar trebui uciși în timpul nopții, în timp ce dorm. Kripa şi Kritavarma încearcă să-l convingă pe Ashvatthama să renunțe la planul său, dar nu reuşesc. Ashvatthama îl venerează pe Shiva, iar Shiva intră în corpul său. Ashvatthama îi ucide pe Dhrishtadyumna, Shikhandi, Uttamouja, Yudhamanyu, alți Panchala şi fiii lui Droupad. Această informație este transmisă lui Duryodhana, iar Duryodhana moare.

În al 2-lea capitol, AISHIKA PARVA, Bhima îl urmărește pe Ashvatthama pentru a se răzbuna. Ashvatthama şi Arjuna invocă armele lor *brahmashira*, care amenință să distrugă lumile. *Aishika* este o *trestie* sau un *fir de iarbă*, iar această *parva* poartă numele lui Ashvatthama, care invocă o armă divină pe o trestie. Arjuna își retrage arma, iar cea a lui Ashvatthamana este deviată către pântecele femeilor Pandava. Arma lui Ashvatthama distruge fătul Uttarei (Parikshit), dar Parikshit va fi readus la viață de Krishna. Ashvatthama renunță la talismanul său.

Sauptika Parva

SECȚIUNEA I

Om! După ce s-au închinat lui Narayana, lui Nara, cel mai înălțat dintre bărbați, și zeiței Sarasvati, trebuie rostit cuvântul **Jaya**!

Sanjaya a spus: Acei eroi au pornit apoi împreună spre sud. La apusul soarelui, au ajuns într-un loc aproape de tabăra (Kuru). După ce și-au eliberat animalele, au devenit foarte speriați. Ajunși la o pădure, au intrat în ea în secret. S-au instalat acolo, la mică distanță de tabără. Tăiați și mutilați cu multe arme ascuțite, au răsuflat lung și fierbinte, gândindu-se la Pandavi. Auzind zgomotul puternic făcut de Pandava învingători, s-au temut de o urmărire și, prin urmare, au fugit spre est. După ce au mers o vreme, animalele lor au obosit și ei înșiși au devenit însetați. Copleșiți de mânie și răzbunare, acei mari arcași nu au putut suporta ceea ce se întâmplase, arzând de durere pentru uciderea regelui. Cu toate acestea, s-au odihnit o vreme.

Dhritarashtra a spus: Fapta pe care Bhima a realizat-o, O, Sanjaya, pare incredibilă, deoarece fiul meu care a fost ucis avea puterea a 10.000 de elefanți. În floarea vârstei și având o constituție fizică de oțel, el nu putea fi ucis de nicio creatură! Din păcate, chiar și acel fiu al meu a fost ucis de Pandavi în luptă! Fără îndoială, O, Sanjaya, inima mea este de oțel, deoarece nu se frânge în 1.000 de fragmente nici măcar după ce am auzit de uciderea celor o sută de fii ai mei! Vai, care va fi soarta mea și a soției mele, un cuplu bătrân lipsit de copii! Nu îndrăznesc să locuiesc în domniile fiului lui Pandu! Fiind tatăl unui rege și eu însumi rege, O, Sanjaya, cum să-mi petrec zilele ca sclav supus poruncilor fiului lui Pandu! După ce am stăpânit peste întreaga lume și am fost deasupra tuturor, O, Sanjaya, cum să trăiesc acum ca sclav în mizerie? Cum voi putea, O, Sanjaya, să îndur cuvintele lui Bhima, care a ucis singur o sută dintre fiii mei? Cuvintele înalte ale lui Vidura s-au împlinit! Din păcate, fiul meu, O, Sanjaya, nu a ascultat acele cuvinte! Ce au făcut însă Kritavarma, Kripa și fiul lui Drona după ce fiul meu Duryodhana a fost ucis pe nedrept?

Sanjaya a spus: Nu au mers prea departe, O, rege, când s-au oprit, pentru că au zărit o pădure densă, plină de copaci și liane. După ce s-au odihnit puțin, au intrat în acea mare pădure, mergând cu carele lor trase de caii lor excelenți, a căror sete fusese potolită. Pădurea aceea era plină de diverse feluri de animale și mișuna de diverse specii de păsări. Era acoperită de mulți copaci și liane și infestată de numeroase creaturi carnivore. Acoperită de multe întinderi de apă și împodobită cu diverse tipuri de flori, avea multe lacuri acoperite de lotuși albaștri.

Intrând în acea pădure densă, au privit în jur și au văzut un copac banyan gigantic, cu mii de ramuri. Refugiindu-se la umbra acelui copac, acei mari războinici, O, rege, acei oameni de seamă, au văzut că era cel mai mare copac din acea pădure. Coborând din carele lor și eliberând animalele, s-au curățat cum se cuvine și și-au spus rugăciunile de seară. Soarele a ajuns apoi la munții Asta, iar Noaptea, mama universului, a venit. Firmamentul, împânzit de planete și stele, strălucea ca o bucată de brocart ornamentată și oferea un spectacol foarte plăcut. Creaturile care umblă noaptea au început să urle și să scoată strigăte după bunul lor plac, în timp ce cele care umblă ziua erau cuprinse de somn. Zgomotul animalelor care rătăceau noaptea devenea îngrozitor. Creaturile carnivore erau pline de bucurie, iar noaptea, pe măsură ce se adâncea, devenea înfricoșătoare.

În acea oră, cuprinși de durere și tristețe, Kritavarma, Kripa și fiul lui Drona s-au așezat împreună. Așezați sub acel banian, au început să-și exprime durerea cu privire la acea chestiune: distrugerea care avusese loc atât a Kurușilor, cât și a Pandavilor. Copleșiți de somn, s-au întins pe pământul gol. Erau extrem de obosiți și grav răniți de săgeți. Cei doi mari războinici, Kripa și Kritavarma, au cedat somnului. Deși merită fericirea și nu merită suferința, ei zăceau întinși pe

pământul gol. Într-adevăr, O, monarhule, cei doi care dormeau întotdeauna în paturi scumpe dormeau acum, ca niște persoane neajutorate, pe pământul gol, afectați de trudă și durere.

Fiul lui Drona, însă, O Bharata, cedând influenței mâniei și reverenței, nu putea să doarmă, ci continua să respire ca un șarpe. Arzând de furie, nu putea să închidă ochii. Eroul cu brațe puternice își arunca privirea în toate părțile acelei păduri teribile. În timp ce privea pădurea populată cu diverse tipuri de creaturi, marele războinic zări un banian mare acoperit de ciori. Pe acel banian se odihneau mii de ciori în timpul nopții. Așezate separat una de alta, ciorile dormeau liniștite, O Kauravya! Însă, în timp ce păsările dormeau liniștite în toate părțile, Ashvatthama zări o bufniță cu înfățișare teribilă care apăru brusc acolo. Cu strigăte înfricoșătoare și corp gigantic, cu ochi verzi și penaj maroniu, nasul ei era foarte mare și ghearele lungi. Viteza cu care a venit semăna cu cea a lui Garuda. Scoțând strigăte ușoare, acea creatură înaripată, O Bharata, s-a apropiat în secret de ramurile acelui banian. Acel pădurar al cerului, acel ucigaș de ciori, aterizând pe una dintre ramurile banianului, a ucis un număr mare dintre dușmanii săi adormiți. El a smuls aripile unora și a tăiat capetele altora cu ghearele sale ascuțite și a rupt picioarele multora. Dotat cu o mare forță, a ucis mulți care au căzut în fața ochilor săi. Cu membrele și trupurile corbilor uciși, O, monarhule, pământul acoperit de ramurile întinse ale banianului a devenit dens presărat în toate părțile. După ce a ucis corbii, bufnița s-a umplut de bucurie, ca un ucigaș de dușmani după ce s-a comportat față de dușmanii săi după bunul său plac.

Văzând acea faptă extrem de sugestivă săvârșită în noapte de bufniță, fiul lui Drona a început să reflecteze asupra ei, dorind să-și modeleze propria conduită după exemplul respectiv. El și-a spus: „Această bufniță îmi dă o lecție în luptă. Hotărât fiind să distrug inamicul, a sosit momentul să trec la fapte! Pandavii victorioși nu pot fi uciși de mine! Ei sunt puternici, perseverenți, siguri în ținte și pricepuți în a lovi. Cu toate acestea, în prezența regelui, am jurat să-i ucid. M-am angajat astfel într-un act autodistructiv, ca o insectă care încearcă să se arunce într-un foc aprins! Dacă aș lupta corect cu ei, fără îndoială că mi-aș pierde viața! Cu toate acestea, printr-un act de viclenie, succesul ar putea fi al meu și o mare distrugere ar putea să-i cuprindă pe dușmanii mei! Oamenii în general, precum și cei versați în scripturi, aplaudă întotdeauna mijloacele sigure în detrimentul celor nesigure. Orice cenzură și reputație proastă pe care acest act le-ar putea provoca ar trebui să fie suportate de persoana care respectă practicile kshatriya. Pandavii, cu sufletele lor necurate, au comis la fiecare pas fapte foarte urâte și condamnabile, pline de viclenie. În ceea ce privește această chestiune, se aud anumite versuri antice, pline de adevăr, cântate de persoane care văd adevărul și respectă dreptatea, care le-au cântat după o analiză atentă a cerințelor justiției.

Aceste versete sunt chiar următoarele: «Forțele inamice, chiar și atunci când sunt obosite, rănite cu arme, ocupate cu mâncarea, în retragere sau odihnindu-se în tabăra lor, trebuie lovite. Trebuie tratate în același mod și atunci când sunt cuprinse de somn în miezul nopții, când sunt lipsite de comandanți, când sunt zdrobite sau când se află sub impresia unei erori.»”

După ce a reflectat în acest fel, viteazul fiu al lui Drona a luat hotărârea de a-i ucide în timpul nopții pe Pandava și Pancala, care dormeau. După ce a luat această hotărâre malefică și s-a angajat în repetate rânduri să o pună în aplicare, el i-a trezit atât pe unchiul său matern, cât și pe șeful Bhojas. Treziți din somn, acești doi oameni iluștri și puternici, Kripa și șeful Bhoja, au ascultat planul lui Ashvatthama. Plini de rușine, amândoi s-au abținut să dea un răspuns adecvat.

După ce a reflectat pentru o scurtă perioadă, Ashvatthama a spus cu ochii plini de lacrimi: „Rege Duryodhana, acel erou de mare putere, pentru care am purtat război cu Pandavii, a fost ucis! Părăsit și singur, deși era stăpânul a unsprezece *akshauhinis* de trupe, acel erou de neîntinat a fost doborât de Bhimasena și de un număr mare de ticăloși uniți în luptă! O altă faptă rea a fost săvârșită de ticălosul Vrikodara, căci acesta a atins cu piciorul capul unei persoane ale cărei șuvițe coronale au fost supuse băii sacre! Pancalas scot urlete și strigăte puternice și se dedau la hohote de râs. Plini

de bucurie, suflă în cochilii şi bat tobe! Sunetul puternic al instrumentelor lor, amestecat cu sunetul cochiliilor, este înfricoşător pentru ureche şi, purtat de vânt, umple toate punctele cardinale. La fel de zgomotos este şi vacarmul produs de nechezatul cailor, grohăitul elefanţilor şi urletele războinicilor! Zgomotul asurzitor produs de războinicii bucuroşi în timp ce mărşăluiesc spre cartierele lor, precum şi zgomotul înspăimântător al roţilor carelor lor, ne ajunge din est. Atât de mare au fost ravagiile produse de Pandavi asupra Dhartarashtrilor, încât noi trei suntem singurii supravieţuitori ai acelui mare măcel! Unii erau înzestraţi cu puterea a o sută de elefanţi, iar alţii erau maeştri în mânuirea tuturor armelor. Cu toate acestea, ei au fost ucişi de fiii lui Pandu! Consider că acesta este un exemplu al reversurilor provocate de Timp! Cu adevărat, acesta este sfârşitul la care duce o astfel de faptă! Cu adevărat, deşi Pandavii au realizat fapte atât de dificile, chiar şi acesta ar trebui să fie rezultatul acelor fapte! Dacă înţelepciunea ta nu a fost alungată de stupoare, atunci spune-ne ce este potrivit să facem în faţa acestei calamităţi şi a acestei grave situaţii.

SECŢIUNEA II

Kripa a spus: Am auzit tot ce ai spus, O, tu, cel puternic! Ascultă, însă, câteva cuvinte de la mine, O, tu, cel cu braţele puternice! Toţi oamenii sunt supuşi şi guvernaţi de aceste două forţe, Destinul şi Efortul. Nu există nimic mai presus de acestea două. Faptele noastre nu au succes doar ca urmare a destinului, nici doar ca urmare a efortului, O, tu, cel mai bun dintre oameni! Succesul izvorăşte din unirea celor două. Toate scopurile, înalte şi joase, depind de unirea celor două. În întreaga lume, prin intermediul celor două se vede că oamenii acţionează sau se abţin. Ce rezultat produce ploaia care cade peste un munte? Ce rezultate nu produce ploaia care cade peste un câmp cultivat? Efortul, acolo unde destinul nu este favorabil, şi absenţa efortului, acolo unde destinul este favorabil, ambele sunt fără rezultat! Ceea ce am spus mai înainte (despre unirea celor două) este adevărul. Dacă ploile udă corespunzător un sol bine arat, seminţele produc rezultate excelente. Succesul uman este de această natură.

Uneori, Destinul, după ce a stabilit cursul evenimentelor, acţionează de la sine (fără a aştepta efortul). Cu toate acestea, cei înţelepţi, ajutaţi de pricepere, recurg la efort. Toate scopurile acţiunilor umane, O, taur printre oameni, sunt îndeplinite cu ajutorul celor două împreună. Influenţaţi de acestea, oamenii sunt văzuţi că se străduiesc sau se abţin. Se poate recurge la efort. Dar efortul reuşeşte prin destin. De asemenea, ca urmare a destinului, cel care se apucă de treabă, bazându-se pe efort, ajunge la succes. Cu toate acestea, efortul chiar şi al unui om competent, chiar şi atunci când este bine îndreptat, fără concurenţa destinului, este văzut în lume ca fiind neproductiv. Prin urmare, cei dintre oameni care sunt leneşi şi fără inteligenţă dezaprobă efortul. Totuşi, aceasta nu este opinia înţelepţilor.

În general, o acţiune întreprinsă nu este considerată a fi neproductivă în această lume. Lipsa acţiunii, din nou, este considerată a fi productivă de o mare suferinţă. O persoană care obţine ceva fără a depune eforturi, precum şi una care nu obţine nimic chiar şi după eforturi, nu trebuie luată în considerare. Cel care este ocupat cu acţiunea este capabil să-şi susţină viaţa. Cel care, pe de altă parte, este leneş, nu obţine niciodată fericirea. În această lume a oamenilor se observă, în general, că cei care sunt dependenţi de acţiune sunt întotdeauna inspiraţi de dorinţa de a câştiga binele. Dacă cel dedicat acţiunii reuşeşte să-şi atingă obiectivul sau nu reuşeşte să obţină rodul acţiunilor sale, el nu devine condamnabil în niciun fel. Dacă cineva în lume este văzut bucurându-se luxos de roadele acţiunii fără a face nicio acţiune, el este în general ridiculizat şi devine obiectul urii. Cel care, ignorând această regulă despre acţiune, trăieşte altfel, se spune că îşi face rău singur. Aceasta este opinia celor care sunt înzestraţi cu inteligenţă.

Eforturile devin neproductive din două motive: destinul fără efort şi efortul fără destin. Fără efort, nicio acţiune din această lume nu poate avea succes. Dedicat acţiunii şi înzestrat cu abilităţi, cel care, după ce s-a închinat zeilor, caută să-şi îndeplinească obiectivele, nu este niciodată pierdut.

Același lucru se întâmplă și cu cel care, dorind să aibă succes, îi servește cum se cuvine pe cei în vârstă, îi întreabă ce este bine pentru el și ascultă sfaturile lor benefice. Oamenii aprobați de cei în vârstă ar trebui să fie întotdeauna solicitați pentru sfaturi, în timp ce se recurge la efort. Acești oameni sunt rădăcina infailibilă a mijloacelor, iar succesul depinde de mijloace. Cel care își aplică eforturile după ce ascultă cuvintele bătrânilor, culege în curând roadele abundente ale acestor eforturi. Omul care, fără reverență și respect pentru ceilalți (capabili să-i dea sfaturi bune), caută îndeplinirea scopurilor sale, mișcat de pasiune, mânie, frică și avariție, își pierde în curând prosperitatea.

Acest Duryodhana, pătat de lăcomie și lipsit de previziune, fără să ceară sfatul nimănui, a început în mod nechibzuit să caute îndeplinirea unui proiect necopt. Ignorându-i pe toți cei care îi doreau binele și ascultând doar sfaturile celor răi, el a pornit, deși a fost descurajat, ostilități împotriva Pandavilor, care îi sunt superiori în toate calitățile bune. El a fost, de la început, foarte rău. Nu s-a putut stăpâni. Nu a ascultat sfaturile prietenilor. Pentru toate acestea, acum arde de durere și se află în mijlocul calamității. În ceea ce ne privește, deoarece l-am urmat pe acel nenorocit păcătos, această mare calamitate ne-a cuprins! Această mare calamitate mi-a ars înțelegerea. Cuprins de reflecție, nu reușesc să văd ce este bine pentru noi!

Un om care este încurcat ar trebui să ceară sfatul prietenilor săi. În astfel de prieteni el găsește înțelegerea, umilința și prosperitatea sa. Acțiunile cuiva ar trebui să aibă rădăcina în ele. Ar trebui să se facă ceea ce prietenii inteligenți, după ce au ajuns la o înțelegere, ar sfătui. Să mergem, așadar, la Dhritarashtra și Gandhari și la înaltul Vidura și să-i întrebăm ce ar trebui să facem. Întrebați de noi, ei ne vor spune ce este, după toate acestea, spre binele nostru. Ar trebui să facem ceea ce ne spun ei. Chiar și aceasta este hotărârea mea fermă. Acei oameni ale căror acțiuni nu au succes chiar și după ce au depus eforturi, ar trebui, fără îndoială, să fie considerați ca fiind afectați de destin.

SECȚIUNEA III

Sanjaya a spus: Auzind aceste cuvinte ale lui Kripa, care erau de bun augur și pline de moralitate și folos, Ashvatthama, O, monarhule, a fost copleșit de tristețe și durere. Arzând de durere ca de un foc aprins, el a luat o hotărâre rea și apoi s-a adresat amândurora, spunând: „Capacitatea de înțelegere este diferită la diferiți oameni. Fiecare om, însă, este mulțumit de propria înțelegere. Fiecare om se consideră mai inteligent decât ceilalți. Fiecare își respectă propria înțelegere și o laudă. Înțelepciunea fiecăruia este pentru fiecare un subiect de laudă. Fiecare vorbește de rău înțelepciunea altora și de bine despre a sa, în toate cazurile. Oamenii ale căror judecăți sunt de acord cu privire la orice obiectiv neatins, chiar dacă există o varietate de considerații, devin satisfăcuți și se aplaudă reciproc. Judecățile acelorași oameni, copleșiți de reversuri sub influența timpului, devin opuse unele altora. Mai precis, ca urmare a diversității intelectelor umane, judecățile diferă în mod necesar atunci când intelectele sunt întunecate.

La fel cum un medic priceput, după ce a diagnosticat corect o boală, prescrie un medicament aplicând inteligența sa pentru a obține vindecarea, tot așa și oamenii, pentru a-și îndeplini acțiunile, își folosesc inteligența, ajutați de propria înțelepciune. Ceea ce fac ei este din nou dezaprobat de alții. Un om, în tinerețe, este influențat de un anumit tip de înțelegere. La vârsta mijlocie, același lucru nu mai prevalează în cazul lui, iar în perioada de declin, un alt tip de înțelegere îi devine pe plac. Când cade într-o suferință teribilă sau când este vizitat de o mare prosperitate, înțelegerea unei persoane, O, șef al Bhojas, este văzută ca fiind mult afectată. La una și aceeași persoană, din lipsă de înțelepciune, înțelegerea devine diferită în momente diferite. Acea înțelegere care la un moment dat este acceptabilă devine inversul aceleia la un alt moment.

Cu toate acestea, odată ce s-a luat o hotărâre, în conformitate cu propria înțelepciune, trebuie

să se depună eforturi pentru a o duce la îndeplinire. O astfel de hotărâre ar trebui, aşadar, să-l determine să depună eforturi. Toţi oamenii, O, conducător al Bhojas, încep să acţioneze cu bucurie, chiar şi în ceea ce priveşte întreprinderile care duc la moarte, în convingerea că aceste întreprinderi sunt realizabile de către ei. Toţi oamenii, bazându-se pe propriile judecăţi şi înţelepciune, se străduiesc să îndeplinească diverse scopuri, ştiind că acestea sunt benefice. Hotărârea care mi-a stăpânit mintea astăzi, ca urmare a marii noastre calamităţi, ca ceva care este capabil să-mi alunge durerea, vă voi dezvălui acum amândurora.

Creatorul, după ce şi-a format creaturile, a atribuit fiecăreia ocupaţia sa. În ceea ce priveşte diferitele ordine, el a dat fiecăreia o parte din excelenţă. Brahmanilor le-a atribuit cea mai importantă dintre toate lucrurile, *Veda*. Kshatriya le-a atribuit energie superioară. Vaishya le-a dat îndemânare, iar shudra le-a dat datoria de a servi celelalte trei clase. Prin urmare, un brahman fără stăpânire de sine este condamnabil. Un kshatriya fără energie este josnic. Un vaishya fără îndemânare este demn de dispreţ, la fel ca şi un shudra lipsit de umilinţă (faţă de celelalte ordine). M-am născut într-o familie adorabilă şi înaltă de brahmani. Din nefericire, însă, sunt legat de practicile kshatriya. Dacă, fiind familiarizat cu îndatoririle kshatriya, aş adopta acum îndatoririle unui brahman şi aş atinge un obiectiv înalt (purificarea sinelui în urma unor astfel de răni), această cale nu ar fi în concordanţă cu noblețea. Deţin un arc excelent şi arme excelente în luptă. Dacă nu răzbun uciderea tatălui meu, cum să mai deschid gura în faţa oamenilor? Ţinând cont de îndatoririle kshatriya, fără ezitare, astăzi voi urma paşii tatălui meu cu suflet nobil şi ai regelui.

Pancalas, exultaţi de victorie, vor dormi în siguranţă în această noapte, după ce şi-au dat jos armurile şi plini de bucurie, fericiţi la gândul victoriei pe care au câştigat-o, obosiţi de efort şi trudă. În timp ce vor dormi liniştiţi în tabăra lor, voi lansa un atac teribil asupra taberei lor. La fel ca Maghavat care i-a ucis pe Danavi, îi voi ataca în timp ce sunt adormiţi şi fără cunoştinţă în tabăra lor, îi voi ucide pe toţi, dând dovadă de vitejie. La fel ca un foc aprins care consumă o grămadă de iarbă uscată, îi voi ucide pe toţi cei adunaţi într-un singur loc împreună cu liderul lor, Dhrishtadyumna! După ce îi voi ucide pe Pancalas, voi obţine pacea sufletească, O, cel mai bun dintre oameni! În timp ce mă angajez în actul măcelului, voi alerga în mijlocul lor ca şi cel care mânuieşte *Pinaka*, Rudra însuşi, în furia sa printre creaturile vii. După ce îi voi tăia şi ucide pe toţi Pancalas astăzi, îi voi chinui apoi, cu bucurie, pe fiii lui Pandu în luptă. Luându-le viețile unul după altul şi făcând ca pământul să fie presărat cu cadavrele tuturor Pancalas, voi plăti datoria pe care o am faţă de tatăl meu. Astăzi îi voi face pe Pancalas să urmeze urmele grele ale lui Duryodhana, Karna, Bhishma şi conducătorul Sindhus. Punându-mi toată puterea, în această noapte voi zdrobi capul, ca pe cel al oricărui animal, al lui Dhrishtadyumna, regele Pancalas! În această noapte, O, fiu al lui Gautama, voi tăia cu sabia mea ascuţită, în luptă, pe fiii adormiţi ai Pancalas şi ai Pandavas. După ce voi extermina armata Pancalas în această noapte, în timp ce vor fi cufundaţi în somn, voi obţine, O, tu, cel de mare inteligenţă, o mare fericire şi mă voi considera că mi-am îndeplinit datoria!

SECŢIUNEA IV

Kripa a spus: Din fericire, O, tu, cel cu glorie nemuritoare, inima ta este hotărâtă astăzi să se răzbune. Nici chiar stăpânul tunetului nu va reuşi să te descurajeze astăzi. Cu toate acestea, amândoi te vom însoţi dimineaţă. Scoate-ţi armura şi coboară steagul, odihneşte-te în această noapte. Eu te voi însoţi, la fel şi Kritavarma din neamul Satvata, îmbrăcaţi în zale şi călărind pe carele noastre, în timp ce tu vei înainta împotriva duşmanului. Alături de noi, vei ucide duşmanii, pe Pancalas şi pe toţi adepţii lor, mâine, în toiul bătăliei, dând dovadă de vitejie, O, cel mai de seamă dintre războinicii de pe care! Dacă vei da dovadă de vitejie, eşti pe deplin capabil să alungi acea teamă! Odihneşte-te, aşadar, în această noapte. Ai stat treaz multe nopţi. După ce te-ai odihnit şi ai dormit, şi după ce te-ai revigorat, O, dătător de onoruri, înfruntă inamicul în luptă! Atunci vei ucide inamicul, fără îndoială. Nimeni, nici măcar Vasava dintre zei, nu ar îndrăzni să te învingă, înarmat

cu cele mai bune arme, O, primul dintre războinicii cu carele! Cine ar îndrăzni, chiar dacă ar fi însuşi şeful zeilor, să lupte cu fiul lui Drona, când acesta înaintează, însoţit de Kripa şi protejat de Kritavarma? Prin urmare, după ce ne-am odihnit şi am dormit în această noapte şi ne-am scuturat de oboseală, mâine dimineaţă vom ucide duşmanul! Tu eşti un maestru al armelor cereşti. Şi eu sunt, fără îndoială. Acest erou al neamului Satvata este un arcaş puternic, mereu priceput în luptă. Toţi împreună, O, fiule, vom reuşi să ucidem duşmanii noştri adunaţi în luptă, punându-ne în valoare puterea. Mare va fi fericirea noastră atunci! Alungă-ţi neliniştile, odihneşte-te în această noapte şi dormi fericit! Eu şi Kritavarma, amândoi înarmaţi cu arcuri şi capabili să ne ardem duşmanii, îmbrăcaţi în zale, te vom urma, O, cel mai bun dintre oameni, în timp ce tu vei înainta cu carul tău împotriva duşmanului. Înaintând spre tabăra lor şi proclamându-ţi numele în luptă, vei face apoi o mare măcelărire a duşmanului. Mâine dimineaţă, în plină zi, după ce vei fi provocat un mare măcel printre ei, te vei bucura ca Shakra după măcelul marilor Asura. Eşti destul de competent pentru a învinge armata Pancalas în luptă, la fel cum ucigaşul Danava a învins în furie oastea Danava. Alături de mine în luptă şi protejat de Kritavarma, nici chiar cel care mânuieşte fulgerul nu te poate înfrunta.

Nici eu, fiule, nici Kritavarma nu ne vom retrage vreodată din luptă fără să-i învingem pe Pandavi! După ce îi vom ucide pe furioşii Pancala împreună cu Pandavi, vom pleca, sau, dacă vom fi ucişi de ei, vom merge în rai. Cu toate mijloacele de care dispunem, noi doi îţi vom oferi ajutorul în lupta de mâine dimineaţă. O, tu, cel cu braţe puternice, îţi spun adevărul, O, tu, cel fără păcat!

Adresat cu aceste cuvinte binefăcătoare de unchiul său matern, fiul lui Drona, cu ochii roşii de furie, i-a răspuns unchiului său, O, rege, spunând: „Unde poate găsi somnul o persoană care este afectată, sau una care se află sub influenţa furiei, sau una a cărei inimă este mereu ocupată cu proiecte pentru dobândirea bogăţiei, sau una care se află sub puterea poftei? Iată, toate aceste patru cauze sunt prezente în cazul meu. Oricare dintre acestea, luată separat, ar distruge somnul. Cât de mare este durerea acelei persoane a cărei inimă se gândeşte mereu la uciderea tatălui său! Inima mea arde acum zi şi noapte. Nu reuşesc să găsesc pacea. Modul în care tatăl meu a fost ucis de acei nenorociţi păcătoşi a fost văzut de voi toţi. Gândul la acea ucidere îmi sfâşie toate organele vitale. Cum ar putea o persoană ca mine să trăiască măcar o clipă după ce a auzit că Pancalas au spus că mi-au ucis tatăl? Nu pot suporta gândul de a trăi fără să-l ucid pe Dhrishtadyumna în luptă. Ca urmare a uciderii tatălui meu, el a devenit posibil ucis de mine, la fel ca toţi cei cu care este unit. Cine este atât de dur încât să nu ardă după ce a auzit lamentaţiile pe care le-am auzit eu despre regele zăcând cu coapsele rupte? Cine este atât de lipsit de compasiune încât ochii lui să nu se umple de lacrimi după ce a auzit astfel de cuvinte rostite de regele cu coapsele rupte? Cei pe care i-am adoptat au fost învinşi. Gândul acesta îmi sporeşte durerea, aşa cum valurile sporesc marea.

Protejaţi fiind de Vasudeva şi Arjuna, îi consider, O, unchiule, de neînvins chiar şi de marele Indra însuşi. Nu pot să-mi stăpânesc mânia care creşte în inima mea. Nu văd pe nimeni în această lume care să poată potoli mânia mea! Mesagerii m-au informat despre înfrângerea prietenilor mei şi victoria Pandavas. Acest lucru îmi arde inima. Cu toate acestea, după ce am provocat măcelul duşmanilor mei în timpul somnului lor, mă voi odihni şi voi dormi fără anxietate.”

SECŢIUNEA V

Kripa a spus: O persoană lipsită de inteligenţă şi care nu-şi controlează pasiunile nu poate, chiar dacă îşi serveşte cu devotament superiorii, să înţeleagă toate considerentele moralităţii. Aceasta este părerea mea. În mod similar, o persoană inteligentă care nu practică umilinţa nu reuşeşte să înţeleagă concluziile stabilite ale moralităţii. Un om curajos, dacă este lipsit de înţelegere, aşteptând toată viaţa după o persoană învăţată, nu reuşeşte să-şi cunoască îndatoririle, ca o lingură de lemn incapabilă să guste supa suculentă (în care poate fi scufundată). Omul înţelept, însă, aşteptând după o persoană învăţată chiar şi pentru o clipă, reuşeşte să-şi cunoască îndatoririle,

ca limba care gustă supa suculentă (de îndată ce intră în contact cu aceasta). Persoana care este înzestrată cu inteligență, care așteaptă pe superiorii săi și care își controlează pasiunile reușește să cunoască toate regulile moralității și nu contestă niciodată ceea ce este acceptat de toți. O persoană necontrolabilă, ireverențioasă și păcătoasă, cu suflet rău, comite păcatul căutându-și bunăstarea prin ignorarea destinului.

Cei binevoitori caută să-l împiedice pe prietenul lor să păcătuiască. Cel care se lasă descurajat reușește să câștige prosperitate. Cel care face altfel culege suferință. Așa cum o persoană cu mintea tulburată este împiedicată de cuvinte liniștitoare, la fel și un prieten ar trebui să fie împiedicat de cei binevoitori. Cel care se lasă împiedicat astfel nu devine niciodată pradă suferinței. Când un prieten înțelept este pe cale să comită o faptă rea, cei binevoitori, posedați de înțelepciune, se străduiesc în mod repetat și în măsura puterilor lor să-l împiedice. Pune-ți inima pe ceea ce este cu adevărat benefic și împiedică-te singur, fă cum îți spun, fiule, ca să nu trebuiască să te căiești mai târziu.

În această lume, uciderea persoanelor adormite nu este aplaudată, în conformitate cu dictatele religiei. Același lucru este valabil și în cazul persoanelor care au depus armele și au coborât din căruțe și de pe cai. De asemenea, nu pot fi uciși cei care spun „*Suntem ai tăi!*”, cei care se predau, cei cu părul răvășit, cei ale căror animale au fost ucise sub ei sau ale căror căruțe au fost distruse. Toți Pancalas vor dormi în această noapte. O, stăpâne, dezbrăcându-se de armură, scufundați în somn, vor fi ca niște morți. Omul cu mintea strâmbă care ar porni război împotriva lor atunci, este evident, s-ar scufunda într-un iad adânc și fără margini, fără nici o salvare, în afară de el însuși. În această lume ești celebrat ca fiind cel mai important dintre toți cei care se pricep la arme. Nu ai comis încă nici măcar o mică greșeală. Când soarele va răsări a doua zi dimineață și lumina va descoperi toate lucrurile, tu, ca un al doilea soare în strălucire, vei învinge inamicul în luptă. Această faptă condamnabilă, atât de imposibilă pentru cineva ca tine, va arăta ca o pată roșie pe o cearșaf alb. Chiar și aceasta este părerea mea.

Ashvatthama a spus: Fără îndoială, este chiar așa, O, unchi matern, așa cum spui tu. Pandavii, însă, au distrus înainte de aceasta podul dreptății în sute de fragmente. În fața tuturor regilor, sub ochii tăi, tată, după ce și-a depus armele, a fost ucis de Dhrishtadyumna. Karna, cel mai de seamă dintre războinicii cu carul, după ce roata carului său s-a scufundat și el a fost cuprins de o mare suferință, a fost ucis de cel care mânuia *Gandiva*. În mod similar, Bhishma, fiul lui Shantanu, după ce și-a pus deoparte armele și a devenit neînarmat, a fost ucis de Arjuna, cu Shikhandi așezat în carul său. La fel, puternicul arcaș Bhurishrava, în timp ce respecta jurământul *praya* pe câmpul de luptă, a fost ucis de Yuyudhana, cu totală indiferență față de strigătele tuturor regilor! Și Duryodhana, după ce l-a întâlnit pe Bhima în luptă cu buzduganul, a fost ucis pe nedrept de acesta, sub privirile tuturor domnilor pământului. Regele era singur în mijlocul unui număr mare de războinici puternici care stăteau în jurul lui. În astfel de circumstanțe, acel tigru printre oameni a fost ucis de Bhimasena. Acele lamentații pe care le-am auzit, despre regele întins pe pământ cu coapsele rupte, de la mesagerii care răspândeau vestea, îmi sfâșie inima. Necinstiții și păcătoșii Pancalas, care au dărâmat bariera virtuții, sunt chiar așa. De ce nu îi condamnați pe cei care au încălcat toate considerentele? După ce i-am ucis pe Pancalas, ucigașii tatălui meu, în noaptea în care erau adânciți în somn, nu-mi pasă dacă în viața viitoare mă voi naște vierme sau insectă zburătoare. Ceea ce am hotărât mă împinge să-mi îndeplinesc scopul. Grăbit cum sunt de ea, cum aș putea să dorm și să fiu fericit? Omul care va reuși să zădărnicească această hotărâre pe care am luat-o pentru distrugerea lor nu s-a născut încă în lume și nici nu se va naște vreodată.

Sanjaya a continuat: După ce a rostit aceste cuvinte, O, monarhule, viteazul fiu al lui Drona și-a înjugat caii la carul său într-un colț și a pornit în direcția dușmanilor săi. Atunci Bhoja și fiul lui Sharadvata, acei oameni cu suflet înalt, i s-au adresat, spunând: „De ce îți înjugi caii la carul tău? Ce treabă ai de făcut? Suntem hotărâți să te însoțim mâine, O, taur printre oameni! Îți suntem

alături în bine și în rău. Nu trebuie să te îndoiești de noi.” Amintindu-și de uciderea tatălui său, Ashvatthama, înfuriat, le-a spus adevărul despre fapta pe care se hotărâse să o îndeplinească. Când tatăl meu, după ce a ucis sute și mii de războinici cu săgeți ascuțite, și-a pus deoparte armele, a fost ucis de Dhrishtadyumna. Astăzi îl voi ucide pe acel ucigaș într-o situație similară, adică atunci când își va pune deoparte armura. Astăzi îl voi ucide pe fiul păcătos al regelui Pancalas printr-un act păcătos. Sunt hotărât să-l ucid ca pe un animal pe acel prinț păcătos al Pancalas, astfel încât să nu ajungă în tărâmurile câștigate de cei uciși cu arme! Îmbrăcați-vă fără întârziere cu armurile, luați-vă arcurile și săbiile și așteptați-mă aici, voi, cei mai de seamă războinici și distrugători de dușmani.

După ce a rostit aceste cuvinte, Ashvatthama s-a urcat în carul său și a pornit în direcția inamicului. Apoi Kripa, O, rege, și Kritavarma din neamul Satvata, l-au urmat amândoi. În timp ce cei trei înaintau împotriva inamicului, străluceau ca trei focuri aprinse într-un sacrificiu, alimentate cu libații de unt clarificat. Au înaintat, O, stăpâne, spre tabăra Pancalas, în care toată lumea dormea. Ajuns la poartă, fiul lui Drona, acel puternic războinic, s-a oprit.

SECȚIUNEA VI

Dhritarashtra a spus: Văzând că fiul lui Drona s-a oprit la poarta taberei, ce au făcut cei doi puternici războinici, Kripa și Kritavarma, O, Sanjaya? Spune-mi!

Sanjaya a spus: Invitându-l pe Kritavarma, precum și pe puternicul războinic Kripa, fiul lui Drona, plin de furie, s-a apropiat de poarta taberei. Acolo a zărit o ființă de statură gigantică, capabilă să-ți ridice părul în cap și care poseda strălucirea Soarelui sau a Lunii, păzind intrarea. În jurul șoldurilor avea o piele de tigru picurând sânge, iar ca îmbrăcăminte superioară purta o căprioară neagră. Ca fir sacru avea un șarpe mare. Brațele îi erau lungi și masive și țineau multe feluri de arme ridicate. Ca *angadas* avea un șarpe mare înfășurat în jurul brațului superior. Gura îi părea să ardă în flăcări. Dinții îi făceau fața teribilă de privit. Gura îi era deschisă și înfricoșătoare. Fața lui era împodobită cu mii de ochi frumoși. Corpul lui era imposibil de descris, la fel și îmbrăcămintea lui. Chiar și munții, văzându-l, se despicau în 1.000 de fragmente. Flăcări aprinse păreau să iasă din gura, nasul, urechile și toți acei mii de ochi. Din acele flăcări aprinse ieșeau sute și mii de Hrishikesha, înarmați cu scoici, discuri și buzdugane.

Văzând acea ființă extraordinară capabilă să inspire teroare întregii lumi, fiul lui Drona, fără să simtă niciun fel de agitație, l-a acoperit cu o ploaie de arme cerești. Acea ființă, însă, a devorat toate săgețile trase de fiul lui Drona. La fel cum focul *vadava* devorează apele oceanului, acea ființă a devorat săgețile trase de fiul lui Drona. Văzând că ploaia lui de săgeți nu dădea roade, Ashvatthama aruncă spre el o suliță lungă, aprinsă ca o flacără de foc. Acea suliță cu vârful aprins, lovind acea ființă, se sparge în bucăți ca un meteor uriaș la sfârșitul *yuga*, rupându-se și căzând din firmament după ce lovește Soarele. Ashvatthama, fără să piardă niciun moment, a scos din teacă o excelentă sabie de culoarea cerului, cu mânerul auriu. Sabia a ieșit ca un șarpe în flăcări din teacă. Inteligentul fiu al lui Drona a aruncat apoi acea excelentă sabie spre ființă. Arma, apropiindu-se de acea ființă, a dispărut în corpul său ca o mangustă care dispare în vizuina sa. Plin de furie, fiul lui Drona a aruncat apoi o măciucă în flăcări de dimensiunile unui stâlp ridicat în cinstea lui Indra. Ființa a devorat și acea măciucă.

În cele din urmă, când toate armele sale erau epuizate, Ashvatthama, aruncând privirea în jur, a văzut întregul firmament dens populat cu imagini ale lui Janardana. Fiul lui Drona, lipsit de arme, văzând acea priveliște minunată, și-a amintit cuvintele lui Kripa și, palid de durere, a spus: „Cel care nu ascultă cuvintele benefice ale prietenilor care îl sfătuiesc este obligat să se căiască, fiind copleșit de calamități, la fel ca mine, prostul, pentru că i-am ignorat pe cei doi binevoitori ai mei. Prostul care, ignorând calea indicată de scripturi, caută să-și ucidă dușmanii, se abate de la calea dreptății și se pierde în sălbăticia fără urme a păcatului. Nu trebuie să arunci cu arme asupra

vacilor, brahmanilor, regilor, femeilor, prietenilor, mamei tale, învățătorului tău, unui om slab, unui idiot, unui orb, unui om adormit, unui om îngrozit, unuia care tocmai s-a trezit din somn, unui om beat, unui lunatic și unuia neatent. Învățătorii din vechime au insuflat mereu acest adevăr oamenilor. Eu însă, ignorând calea eternă indicată de scripturi și încercând să merg pe o cale greșită, am căzut într-o suferință teribilă. Înțelepții au numit asta o calamitate teribilă, când cineva se retrage, din frică, dintr-o mare realizare după ce a încercat să o atingă. Nu sunt în stare, folosindu-mă doar de priceperea și puterea mea, să realizez ceea ce mi-am jurat.

Efortul uman nu este niciodată considerat mai eficient decât destinul. Dacă o acțiune umană începută nu reușește din cauza destinului, actorul devine ca unul care, căzând de pe calea dreptății, se pierde în sălbăticia păcatului. Înțelepții vorbesc despre înfrângere ca despre o nebunie atunci când cineva, după ce a început o acțiune, se abate de la ea din cauza fricii. Ca urmare a răutății eseului meu, această mare calamitate s-a abătut asupra mea, altfel fiul lui Drona nu ar fi fost niciodată forțat să se abțină de la luptă. Această ființă, pe care o văd din nou în fața mea, este minunată! Stă acolo ca un toiag ridicat al pedepsei divine. Chiar și reflectând profund, nu pot recunoaște cine este această ființă. Fără îndoială, acea ființă este rodul teribil al hotărârii mele păcătoase pe care am încercat să o realizez în mod nedrept. El stă acolo pentru a zădărnici acea hotărâre. Se pare, așadar, că în cazul meu, această retragere din luptă a fost hotărâtă de destin. Nu îmi revine mie să depun eforturi pentru îndeplinirea acestui scop al meu, decât dacă destinul devine favorabil. Prin urmare, în acest moment, voi căuta protecția puternicului Mahadeva! El va îndepărta acest teribil bici al pedepsei divine ridicat înaintea mea. Mă voi adăposti la acel zeu, acea sursă a tuturor lucrurilor benefice, stăpânul lui Uma, numit și Kapardin, împodobit cu o ghirlandă din cranii umane, cel care i-a scos ochii lui Bhaga, numit și Rudra și Hara. În austeritatea și vitejia ascetică, el îi depășește cu mult pe toți zeii. Prin urmare, voi căuta protecția lui Girisha, înarmat cu tridentul.

SECȚIUNEA VII

Sanjaya a spus: Fiul lui Drona, O, monarhule, după ce a reflectat astfel, a coborât de pe terasa carului său și a stat în picioare, plecând capul în fața acelui zeu suprem. Și a spus: „Caut protecția Celui numit Ugra, Sthanu, Shiva, Rudra, Sharva, Ishana, Ishvara, Girisha; și a zeului dătător de binecuvântări, care este Creatorul și Stăpânul universului; al Celui cu gâtul albastru, care nu are naștere, care se numește Shakra, care a distrus sacrificiul lui Daksha și care se numește Hara; al Celui a cărui formă este universul, care are trei ochi, care posedă forme multiple și care este stăpânul lui Uma; al Celui care locuiește în crematorii, care este plin de energie, care este stăpânul diverselor triburi de ființe fantomatice și care este posesorul prosperității și puterii nepieritoare; al Celui care mânuiește bastonul cu vârf de craniu, care se numește Rudra, care are părul încâlcit pe cap și care este un *brahmacari*. Purificându-mi sufletul atât de greu de purificat și având puțină energie, îl ador pe Distrugătorul orașului triplu și mă ofer pe mine însumi ca victimă. Ai fost cântat în imnuri, meriți imnuri și eu cânt imnuri gloriei tale!

Scopurile tale nu sunt niciodată zădărnicite. Ești îmbrăcat în piei; ai părul roșu pe cap; ai gâtul albastru; ești insuportabil; ești irezistibil! Ești pur; ești Creatorul lui Brahman; ești Brahma; ești un *brahmacari*; ești un respectator al jurămintelor; ești devotat austerităților ascetice; ești infinit; ești refugiul tuturor asceților; ești multiform; ești liderul diverselor triburi de ființe fantomatice; ai trei ochi; ești îndrăgostit de acele ființe numite tovarăși; ești mereu văzut de Domnul comorilor; ești drag inimii lui Gaud; ești tatăl lui Kumara; ești de culoare galben-maronie; ai ca purtător excelent un taur bovin; ești îmbrăcat într-o ținută subtilă; ești cel mai feroce; ești dornic să o împodobești pe Uma; ești mai înalt decât tot ce este înalt; ești mai înalt decât totul; nu există nimic mai înalt decât tine; ești mânuitorul armelor; ești nemăsurat și ești protectorul tuturor părților; ești îmbrăcat în armură de aur; ești divin; ai luna ca ornament pe frunte! Cu atenție concentrată, caut protecția ta, O, zeu! Pentru a reuși să depășesc această suferință îngrozitoare, atât de greu de

depășit, îți aduc sacrificiu ție, cel mai pur dintre cei puri, oferindu-ți spre acceptare cele (cinci) elemente din care este alcătuit corpul meu!”

Știind acesta ca fiind hotărârea lui ca urmare a dorinței sale de a-și îndeplini scopul, un altar de aur a apărut în fața fiului cu suflet nobil al lui Drona. Pe altar, O, rege, a apărut o flacără arzândă, umplând toate punctele cardinale și secundare cu strălucirea ei. Multe ființe puternice, de asemenea, cu guri și ochi arzători, cu multe picioare, capete și brațe, împodobite cu *angada* (brățări) încrustate cu pietre prețioase, și cu brațele ridicate, și care arătau ca niște elefanți și munți, au apărut acolo. Fețele lor semănau cu cele ale iepurilor și mistreților și cămilelor și cailor și șacalilor și vacilor și ursilor și pisicilor și tigrilor și pumei și corbilor și maimuțelor și papagalilor. Și fețele unora semănau cu cele ale șerpilor puternici, iar altele aveau fețe ca ale rațelor. Și toate erau înzestrate cu o mare strălucire. Iar fețele unora semănau cu cele ale ciocănitorilor și gaițelor, O, Bharata, și ale țestoaselor și aligatorilor și focilor și rechinii uriași și balenelor, și ale leilor și cocorilor și porumbeilor și elefanților și cerbilor. Unii aveau fețe ca ale corbilor și șoimilor, unii aveau urechi pe mâini; unii aveau 1.000 de ochi, unii aveau stomacuri foarte mari, iar unii nu aveau carne, O, Bharata! Și unii, O, rege, nu aveau capete, iar unii, O, Bharata, aveau fețe ca ale ursilor. Ochii unora erau ca focul, iar unii aveau înfățișări de foc. Părul de pe capetele și corpurile unora ardea, iar unii aveau patru brațe, iar unii, O, rege, aveau fețe ca ale oilor și caprelor. Culoarea unora era ca cea a cochiliilor de scoică (*conch*), iar unii aveau fețe care semănau cu cochilii de scoică, iar urechile unora erau ca niște cochilii de scoică, unii purtau ghirlande făcute din cochilii de scoică, iar vocile unora semănau cu sunetul trompetelor de cochilie (*conch*). Unii aveau părul împletit (încuietori încâlcite) pe capete, iar unii aveau cinci moațe de păr, iar unii aveau capul chel. Unii aveau stomacuri slabe; unii aveau patru dinți, unii aveau patru limbi, unii aveau urechi drepte ca săgețile și unii aveau diademe pe frunți. Unii aveau șiruri de iarbă pe corpuri, O, monarh, iar unii aveau părul creț. Unii aveau căciuli din pânză pe cap, unii aveau coroane, unii aveau fețe frumoase, iar unii erau împodobiți cu ornamente. Unii aveau ornamente făcute din flori de lotus, iar unii erau împodobiți cu flori. Ei erau în număr de sute și mii.

Unii erau înarmați cu *shataghni*, alții cu tunete, iar unii aveau *mushala* în mâini. Unii aveau *bhushundi*, unii aveau lațuri, iar unii aveau buzdugane în mâini, O, Bharata! Pe spatele unora erau atârnate tolbe pline cu săgeți excelente, și toți erau fioroși în luptă. Unii aveau stindarde cu flamuri și clopoței, iar unii erau înarmați cu topoare de luptă. Unii aveau lațuri mari în brațele lor ridicate, iar alții aveau bâte și ciomege. Unii aveau bețe groase în mâini, unii aveau zmei, iar unii aveau șerpi cu capul ridicat drept coafură. Unii aveau șerpi mari (înfășurați în jurul brațelor superioare) drept *angada*, iar alții aveau podoabe frumoase pe trupurile lor. Unii erau mâliți de praf, unii murdari de noroi, și toți erau îmbrăcați în veșminte și haine albe. Membrele unora erau albastre, în timp ce alții aveau membre gălbui. Și erau și unii care nu aveau barbă. Acele ființe, numite *tovarăși*, înzestrate cu înfățișare aurie și pline de bucurie, cântau la tobe, la coarne, la cinele, la *jharjhara*, la *anaka* și la *gomukha*. Unii cântau și unii dansau, scoțând sunete puternice, iar unii săreau înainte și făceau fandări și sărituri laterale. Înzestrați cu multă iuțeală, alergau cel mai fioros, părul de pe capul lor fluturând în aer, ca niște elefanți uriași înfuriați de pasiune și scoțând frecvent urlete puternice. Teribili și cu înfățișare înfricoșătoare și înarmați cu lănci și topoare de luptă, erau îmbrăcați în veșminte de culori diverse și decorați cu ghirlande și unguente frumoase. Împodobiți cu *angada* înzestrate cu bijuterii și cu brațele ridicate, erau înzestrați cu mare curaj. Capabili să ucidă cu forța toți dușmanii, erau irezistibili în forță. Băutori de sânge și grăsime și alte materii animale, ei trăiau din carnea și intestinele animalelor. Unii își legaseră șuvițe de păr în cozi înalte deasupra capului. Unii aveau o singură coadă pe cap; unii aveau inele la urechi; iar unii aveau stomacuri asemănătoare cu vase de lut folosite pentru gătit. Unii erau de statură foarte mică, iar unii foarte înalți. Unii erau înalți și foarte fioroși. Unii aveau trăsături severe, unii aveau buze lungi, iar membrele genitale ale unora erau foarte lungi. Unii purtau coroane scumpe și diverse pe capete; iar unii erau cheli, iar capetele altora erau acoperite cu șuvițe de păr încurcat.

Erau capabili să doboare firmamentul împreună cu soarele, luna și stelele, pe pământ, și să extermine cele patru ordine ale lucrurilor create. Nu știu ce înseamnă frica și sunt capabili să suporte sprâncenele încruntate ale lui Hara. Ei acționează întotdeauna cum le place și sunt stăpânii stăpânilor celor trei lumi. Întotdeauna angajați în jocuri vesele, sunt maeștri desăvârșiți ai cuvântului și sunt complet lipsiți de mândrie. După ce au obținut cele opt feluri de atribute divine, nu sunt niciodată înălțați de mândrie. Divinul Hara este întotdeauna plin de uimire la faptele lor. Sunt închinători devotați ai lui Mahadeva. Adorat de ei în gând, cuvânt și faptă, marele zeu îi protejează pe acei închinători ai săi, privindu-i, în gând, cuvânt și faptă, ca pe niște fii ai propriilor lor șale. Plini de furie, ei beau întotdeauna sângele și grăsimea tuturor celor care îl urăsc pe Brahma. De asemenea, beau întotdeauna seva de soma înzestrată cu patru feluri de gust. După ce l-au adorat pe zeul care poartă tridentul prin recitări vedice, prin *brahmacarya*, prin aspre austerități și prin autocontrol, au obținut compania lui Bhava. Divinul Maheshvara, acel stăpân al trecutului, prezentului și viitorului, precum și Parvati, mănâncă împreună cu acele triburi diverse de ființe puternice care împărtășesc propria lor natură.

Făcând universul să răsune cu sunetul diverselor instrumente, cu zgomotul râsului, cu sunete puternice și țipete și urlete de leu, s-au apropiat de Ashvatthama. Rostind laudele lui Mahadeva și răspândind o lumină strălucitoare în jur, dornici să sporească onoarea lui Ashvatthama și gloria lui Hara, cel cu suflet înalt, și dorind să afle amploarea energiei lui Ashvatthama, și dorind, de asemenea, să vadă măcelul în timpul somnului, înarmați cu bâte teribile și feroce, roți înflăcărate și topoare de luptă, acea mulțime de ființe ciudate, înzestrate cu forme teribile, veni din toate părțile. Ei erau capabili să inspire celor trei lumi groază la vederea lor. Totuși, puternicul Ashvatthama, văzându-i, nu a simțit nici o teamă. Fiul lui Drona, înarmat cu arc și cu degetele acoperite cu mănuși din piele de iguană, s-a oferit pe sine însuși ca victimă lui Mahadeva. Arcurile erau combustibilul, săgețile ascuțite erau polonicele, iar sufletul său, înzestrat cu o mare putere, era libația, O, Bharata, în acel act de sacrificiu. Fiul viteaz și mânios al lui Drona și-a oferit atunci sufletul ca victimă, cu *mantre* de împăcare. După ce l-a adorat cu ritualuri aprige pe Rudra, cel cu fapte aprige, Ashvatthama, cu mâinile împreunate, a rostit aceste cuvinte către zeul cu suflet înalt.

Ashvatthama a zis: Descendent din neamul lui Angirasa, sunt pe punctul de a-mi vărsa sufletul, O, zeu, ca o ofrandă pe acest foc! Primește, O, stăpâne, această jertfă! În această oră de suferință, O, Suflet al universului, îmi ofer propriul meu eu ca victimă de sacrificiu, din devotamentul față de tine și cu inima concentrată în meditație! Toate creaturile sunt în tine și tu ești în toate creaturile! Întruchiparea tuturor atributelor înalte se află în tine! O, stăpâne, tu ești refugiul tuturor creaturilor. Aștept ca o ofrandă pentru tine, deoarece nu sunt în stare să-mi învinge dușmanii. Primește-mă, O, zeu. După ce a rostit aceste cuvinte, fiul lui Drona, urcând pe acel altar de sacrificiu pe care ardea un foc aprins, s-a oferit pe sine ca victimă și a intrat în acel foc arzând.

Contemplându-l stând nemișcat și cu mâinile ridicate și ca o ofrandă adusă sieși, divinul Mahadeva a apărut personal și, zâmbind, a spus: „Cu adevăr, puritate, sinceritate, resemnare, aspre severități ascetice, jurăminte, iertare, devoțiune, răbdare, gând și cuvânt, am fost adorat în mod corespunzător de Krishna cu fapte pure. Pentru aceasta, nimeni nu-mi este mai drag decât Krishna. Pentru a-l onora și la cuvântul său am protejat pe Pancala și am arătat diverse feluri de iluzie. Protejându-i pe Pancala, l-am onorat pe el. Ei, însă, au fost afectați de timp. Perioada vieții lor a expirat.

Ridicând aceste cuvinte către slăvitul Ashvatthama, divinul Mahadeva a intrat în corpul lui Ashvatthama după ce i-a dăruit o sabie excelentă și lustruită. Umplut de acea ființă divină, fiul lui Drona a izbucnit în forță. Ca urmare a acelei energii derivate din divinitate, el a devenit omnipotent în luptă. Multe ființe invizibile și rakshasa au mers alături de el, la dreapta și la stânga, pe măsură ce el a pornit, precum însuși domnul Mahadeva, să pătrundă în tabăra dușmanilor săi.

SECȚIUNEA VIII

Dhritarashtra spuse: În timp ce fiul lui Drona, acel măreț războinic pe care, se îndrepta astfel spre tabăra inamică, Kripa și Bhoja s-au oprit de frică? Sper că acei doi războinici pe care, opriți de gardieni vulgari, nu au fugit pe ascuns, considerând că adversarii lor sunt de neînvins? Sau, după ce au zdrobit tabăra, Somakii și Pandavii, au urmat, fiind încă angajați în luptă, calea glorioasă pe care a mers Duryodhana? Acei eroi, uciși de Pancali, dorm pe Pământul gol? Au înfăptuit vreo ispravă? Spune-mi toate acestea, O, Sanjaya!

Sanjaya spuse: Când fiul cu suflet înalt al lui Drona se îndrepta spre tabără, Kripa și Kritavarma au așteptat la poartă. Văzându-i gata să depună eforturi, Ashvatthama s-a umplut de bucurie și, adresându-li-se pe șoptite, O, rege, a spus: ”Dacă voi doi depuneți eforturi, sunteți capabili să exterminați toți kshatriya! Ce mai am eu nevoie să spun, așadar, despre acest rest al armatei (Pandava), mai ales când este îngropat în somn? Voi intra în tabără și mă voi năpusti ca Yama. Sunt sigur că voi doi veți acționa în așa fel încât niciun om să nu scape cu viață.”

Rostind aceste cuvinte, fiul lui Drona a intrat în vasta tabără a Pārthienilor; lepădând orice teamă, a pătruns în ea printr-un loc unde nu era nicio poartă. Eroul cu brațe puternice, după ce a intrat în tabără, a mers, călăuzit de semne, foarte încet, spre locuințele lui Dhrishtadyumna. Pāncalii, după ce au îndeplinit fapte mărețe, erau foarte obosiți de luptă. Dormeau încrezători, adunați împreună și unul lângă altul. Intrând în odaia lui Dhrishtadyumna, O, Bharata, fiul lui Drona l-a văzut pe prințul Pāncalilor dormind în fața sa pe patul său. El zăcea pe o frumoasă față de mătase, pe un pat scump și excelent. Ghirlande excelente de flori erau împrăștiate pe acel pat, și acesta era parfumat cu *dhūpa* (tămâie) pudră. Ashvatthama, O, rege, l-a trezit cu o lovitură pe prințul cu suflet măreț, care dormea cu încredere și fără frică în patul său. Simțind acea lovitură, prințul, irezistibil în luptă și cu suflet nemăsurat, s-a deșteptat din somn și l-a recunoscut pe fiul lui Drona stând în fața sa. În timp ce se ridica din pat, puternicul Ashvatthama l-a apucat de părul capului și a început să-l apese pe pământ cu mâinile sale. Astfel apăsat cu mare forță de Ashvatthama, prințul, din cauza fricii, dar și a somnolenței, nu a putut să-și manifeste forța în acel moment. Lovindu-l cu piciorul, O, rege, atât peste gât cât și peste piept, în timp ce victima sa se zbătea și urla, fiul lui Drona a încercat să-l ucidă ca și cum ar fi fost un animal. Prințul Pāncala l-a zgâriat pe Ashvatthama cu unghiile și, în cele din urmă, i-a spus încet: „O, fiu al învățătorului, omoară-mă cu o armă, nu zăbovi! O, cel mai bun dintre oameni, lasă-mă, prin fapta ta, să merg în regiunile celor drepți!”

Acestea fiind spuse, acel ucigaș de dușmani, fiul regelui Pancala, asediat cu forță de acel erou puternic, a tăcut. Auzind aceste sunete neclare ale acestuia, fiul lui Drona a spus: „O, nenorocit al rasei tale, nu există regiune pentru cei care își ucid dascălii. Pentru aceasta, O, tu cu înțelegerea nelegiuită, nu meriți să fii ucis cu vreo armă!” În timp ce spunea aceasta, Ashvatthama, cuprins de furie, a început să lovească părțile vitale ale victimei sale cu lovituri violente de călcâie, și și-a ucis dușmanul ca un leu care ucide un elefant furios. La strigătele acelui erou în timp ce era ucis, soțiile și gărzile sale care se aflau în cortul său s-au trezit toate, O, rege! Văzând pe cineva strivind prințul cu forță supraomenească, au considerat asaltantul ca fiind o ființă supranaturală și, prin urmare, nu au scos niciun strigăt de frică. După ce l-a trimis în locuința lui Yama prin astfel de mijloace, Ashvatthama de mare energie a ieșit și, urcând în carul său frumos, a rămas pe el. Într-adevăr, ieșind din locuința lui Dhrishtadyumna, O, rege, Ashvatthama a făcut toate punctele cardinale să răsune de urletele sale, și apoi a pornit cu carul său spre alte părți ale taberei pentru a-și ucide dușmanii.

După ce fiul lui Drona, acel puternic războinic de carete, plecase, femeile și toți gardienii au început să plângă cu un țipăt ascuțit de jale. Văzându-și regele ucis, toate soțiile lui Dhrishtadyumna, pline de o mare tristețe, au plâns. La acest plâns al lor, mulți kshatriya puternici, trezindu-se, și-au pus armura și au venit acolo pentru a întreba cauza acelor strigăte. Acele doamne, înspăimântate la vederea lui Ashvatthama, au rugat pe bărbați cu tonuri plângătoare să-l urmărească fără întârziere. Ele au spus: „Dacă este un rakshasa sau un om, nu știm ce este! După ce a ucis

regele Pancala, el zace acolo!” La aceste cuvinte, acei războinici de frunte l-au înconjurat brusc pe fiul lui Drona. Acesta i-a ucis pe toți prin intermediul *rudrastrei*. După ce l-a ucis pe Dhrishtadyumna și pe toți acei însoțitori ai săi, el l-a văzut pe Uttamauja dormind în patul său. Atacându-l cu piciorul pe gât și piept, fiul lui Drona l-a ucis și pe acel mare erou în timp ce acesta se zvârcolea de agonie. Yudhamanyu, venind și crezând că tovarășul său fusese ucis de un rakshasa, l-a lovit rapid pe fiul lui Drona în piept cu o măciucă. Grăbindu-se spre el, Ashvatthama l-a apucat și l-a doborât la pământ și l-a ucis ca pe un animal în timp ce acesta scotea țipete puternice.

Ucigându-l astfel pe Yudhamanyu, acel erou a pornit împotriva celorlalți războinici ai regelui aflați în care, care cu toții dormeau. I-a ucis pe toți acei războinici tremurători și țipători ca pe niște animale la o jertfă. Luându-și sabia, el a ucis apoi mulți alții. Înaintând pe cărările diverse ale taberei, unul după altul, Ashvatthama, desăvârșit în mânuirea sabiei, a zărit diverse *gulme* (grupuri) și i-a ucis pe loc pe războinicii neînarmați și obosiți care dormeau înăuntru. Cu acea sabie excelentă a tăiat luptători și șefi și elefanți. Cu totul acoperit de sânge, el părea atunci Moartea însăși trimisă de timp. Făcându-și dușmanii să tremure prin loviturile repetate ale sabiei sale, care erau de trei feluri, Ashvatthama s-a îmbăiat în sânge. Acoperit de sânge și mânuind o sabie strălucitoare, în timp ce se repezea în luptă, înfățișarea sa a devenit nespus de înfricoșătoare și supranaturală. Cei care s-au trezit din somn, O, Kuru, au rămas uluiți de zgomotul asurzitor (pe care îl auzeau în jur). Văzându-l pe fiul lui Drona, s-au privit unii pe alții în față și au tremurat (de frică). Acei kshatriyi, văzând înfățișarea acelui zdrobitor de dușmani, l-au crezut un *rakshasa* și și-au închis ochii.

De înfricoșătoare înfățișare, el năvălea în tabără ca însuși Yama și în cele din urmă văzu fiii Draupadii și rămășița Somakasilor. Alarmați de zgomot și aflând că Dhrishtadyumna fusese ucis, acei viteji războinici pe care, fiii Draupadii, înarmați cu arcuri, au lansat fără frică săgețile lor asupra fiului lui Drona. Treziți de zgomotul lor, Prabhadrakasii, având-l pe Shikhandi în frunte, au început să-l zdrobească pe fiul lui Drona cu săgețile lor. Fiul lui Drona, văzându-i că plouă cu săgeți asupra lui, a scos un răget puternic și a devenit dornic să-i ucidă pe acei viteji războinici pe care. Amintindu-și de moartea tatălui său, Ashvatthama s-a umplut de furie. Coborând de pe terasa carului său, s-a repezit furios (asupra dușmanilor săi). Luându-și scutul său strălucitor cu 1.000 de luni și sabia sa masivă și cerească împodobită cu aur, măritul Ashvatthama s-a repezit asupra fiilor Draupadii și a început să-i taie cu arma sa. Apoi, acel tigru printre oameni, în acea cumplită bătălie, l-a lovit pe Prativindhya în abdomen, de care acesta din urmă, OO, rege, lipsit de viață, a căzut pe Pământ. Viteazul Sutasoma, străpungând pe fiul lui Drona cu o suliță, s-a repezit asupra lui cu sabia sa ridicată. Ashvatthama, însă, i-a tăiat brațul lui Sutasoma cu sabia pe care o avea în mână și încă o dată l-a lovit în flanc. Din această cauză, Sutasoma a căzut, lipsit de viață. Viteazul Shatanika, fiul lui Nakula, luând o roată de car cu ambele mâini, l-a lovit violent pe Ashvatthama în piept. Ashvatthama cel renăscut l-a atacat violent pe Shatanika după ce acesta aruncase roata de car. Excesiv de agitat, fiul lui Nakula a căzut pe Pământ, asupra căruia fiul lui Drona i-a tăiat capul. Apoi Shrutakarma, luând o bâtă cu țepi, l-a atacat pe Ashvatthama. Repezindu-se furios asupra fiului lui Drona, l-a atacat violent în partea stângă a frunții sale. Ashvatthama l-a lovit pe Shrutakarma cu sabia sa excelentă în față. Lipsit de simțuri și cu fața desfigurată, a căzut fără viață pe Pământ. La acest zgomot, viteazul Shrutakirti, acel mare războinic pe care-l avea pe care, venind, a lansat o ploaie de săgeți asupra lui Ashvatthama. Anulând acele ploi de săgeți cu scutul său, Ashvatthama i-a tăiat de pe trunchi frumosul cap al inamicului împodobit cu cercei. Apoi ucigașul lui Bhishma, măritul Shikhandi, împreună cu toți Prabhadrakasii, au atacat viteazul din toate părțile cu diverse tipuri de arme. Shikhandi l-a lovit pe Ashvatthama cu o săgeată între cele două sprâncene. Umplut de furie din această cauză, fiul lui Drona, posedând o mare putere, s-a apropiat de Shikhandi și l-a tăiat în două cu sabia sa. După ce l-a ucis pe Shikhandi, Ashvatthama, plin de furie, s-a repezit furios asupra celorlalți Prabhadrakasi. S-a îndreptat și asupra rămășiței forței lui Virata.

Înzestrat cu mare forță, fiul lui Drona a făcut o pradă groaznică printre fiii, nepoții și adepții lui Drupada, alegându-i unul câte unul. Măiestrit în mânuirea sabiei, Ashvatthama, alergând apoi spre alți combatanți, i-a tăiat cu sabia sa excelentă. Războinicii din tabăra Pandava au văzut acea Noapte a Morții în forma sa întrupată, o imagine neagră, cu gura plină de sânge și cu ochii sângerii, purtând ghirlande roșii și unsă cu unguente roșii, îmbrăcată într-o singură bucată de stofă roșie, cu un laț în mână și semănând cu o bătrână, angajată în a cânta cu note jalnice și stând în fața ochilor lor, pe punctul de a duce oamenii, caii și elefanții toți legați cu o coardă groasă. Ea părea să ia spirite de diverse feluri, cu părul zbârlit și legate împreună într-o coardă, precum și, O, rege, mulți războinici puternici în care de luptă dezarmați. În alte zile, O, stăpâne, cei mai buni războinici din tabăra Pandava obișnuiau să vadă în visele lor acea figură ducând combatanții adormiți, iar fiul lui Drona lovindu-i din spate! Soldații Pandava vedeau acea doamnă și pe fiul lui Drona în visele lor în fiecare noapte din ziua în care a început bătălia dintre Kurus și Pandava. Înfricoșați înainte de Destin, ei erau acum loviți de fiul lui Drona, care îi teroriza pe toți cu urletele înfricoșătoare pe care le scotea. Înfricoșați de Destin, vitejii războinici din tabăra Pandava, amintindu-și vederea pe care o avuseseră în vise, au identificat-o cu ceea ce vedeau acum.

La zgomotul produs, sute și mii de arcași Pandava din tabără s-au trezit din somn. Ashvatthama le-a tăiat picioarele unora și șoldurile altora, și a străpuns pe unii în flancuri, mișunând ca Însuși Distrugătorul dezlănțuit de Timp. Pământul, O, stăpâne, a fost curând acoperit cu ființe umane strivite fără formă sau călcate în picioare de elefanți și cai, și cu altele care urlau în mare suferință. Mulți dintre ei au exclamat cu voce tare: „*Ce este asta?*”, ”*Cine este acesta?*”, ”*Ce este acest zgomot?*”, ”*Cine face asta?*”, în timp ce rosteau astfel de țipete, fiul lui Drona a devenit Distrugătorul lor. Acel fruntaș al celor ce lovesc, fiul lui Drona, i-a trimis în tărâmurile lui Yama pe toți acei Panduși și Srinjaya care erau fără armură și arme. Înspăimântați de acel zgomot, mulți s-au trezit din somn. Posedați de frică, orbiți de somn și lipsiți de simțuri, acei războinici păreau să dispară (în fața furiei lui Ashvatthama). Coapsele multora erau paralizate și mulți erau atât de stupefiați încât își pierdeau toată energia. Țipând și posedați de frică, au început să se ucidă unii pe alții. Fiul lui Drona s-a urcat din nou pe careta sa cu zgomot teribil și, luând arcul, a trimis mulți cu săgețile sale în lăcașul lui Yama. Alții s-au trezit din somn, războinici curajoși și fruntași dintre oameni, pe măsură ce veneau spre Ashvatthama, erau uciși înainte de a putea ajunge la el și au fost astfel oferiți ca jertfe acelei Nopți a Morții. Strivind mulți cu acel car fruntaș, a măturat tabăra și și-a acoperit dușmanii cu ploi repetate de săgeți. Din nou, cu acea frumoasă caretă a sa, împodobită cu o sută de luni, și cu acea sabie a sa care avea culoarea cerului, a măturat printre inamicii săi. Ca un elefant care agită un lac mare, fiul lui Drona, irezistibil, în luptă, a agitat tabăra Pandavilor.

Deșteptați de zgomot, O, rege, mulți războinici, încă afectați de somn și frică, și cu simțurile încă tulburate, alergau încoace și încolo. Mulți țipau în accente aspre și mulți scoteau exclamații incoerente. Mulți nu reușeau să-și obțină armele și armurile. Părul multora era ciufulit, iar mulți nu reușeau să se recunoască unii pe alții. Ridicați din somn, mulți au căzut, epuizați; unii rătăceau ici și colo fără niciun scop. Elefanții și caii, rupându-și funiile, se scărpinau și urinau. Mulți, provocând mare confuzie, se îngrămădeau. Printre aceștia, unii, de frică, se întindeau pe pământ. Animalele din tabără i-au strivit acolo.

În timp ce tabăra se afla în această stare, *rakshasașii*, O, rege, au scos urlete puternice de bucurie, O, șef al Bharatașilor! Zgomotul puternic, O, rege, scos de ființele fantomatice în bucurie, a umplut toate punctele cardinale și cerul. Auzind vaietele de jale, elefanții, armăsarii, rupându-și frâiele, au năvălit încoace și încolo, strivind combatanții din tabără. Pe măsură ce aceste animale năvăleau încoace și încolo, praful ridicat de ele a făcut noaptea de două ori mai întunecată. Când acea beznă densă s-a așezat, războinicii din tabără au devenit complet uimiți; tații nu-și recunoșteau fiii, frații nu-și recunoșteau frații. Elefanții atacându-i pe elefanții fără călăreți, și armăsarii atacându-i pe armăsarii fără călăreți, atacau și zdrobeau și striveau oamenii care le stăteau în cale. Pierzându-și ordinea, combatanții năvăleau și se ucideau unii pe alții, și doborând pe cei care le

stăteau în cale, îi zdrobeau în bucăți. Deprivați de simțuri și copleșiți de somn, și învăluiți în beznă, oamenii, împinși de soartă, își ucideau proprii camarazi. Gardienii, părăsind porțile pe care le păzeau, și cei de la posturile de observație părăsind posturile pe care le păzeau, au fugit pentru viețile lor, lipsiți de simțuri și fără să știe unde se îndreaptă. Se ucideau unii pe alții, ucigașii, O, domnule, fără a recunoaște pe uciși. Afectați de Soartă, strigau după tații și fiii lor. În timp ce fugeau, abandonându-și prietenii și rudele, ei se chemau unii pe alții, menționându-și familiile și numele. Alții, scoțând strigăte de „*Oh!*” și „*Vai!*”, au căzut la pământ. În mijlocul luptei, fiul lui Drona, recunoscându-i, i-a ucis pe toți.

Alți kshatriya, în timp ce erau măcelăriți, și-au pierdut simțurile și, afectați de frică, au căutat să fugă din taberele lor. Acei bărbați care încercau să fugă din tabăra lor pentru a-și salva viețile au fost uciși de Kritavarma și Kripa la poartă. Despărțiți de arme, instrumente și armură, și cu părul ciufulit, ei și-au unit mâinile. Tremurând de frică, erau la pământ. Cei doi războinici Kuru, însă (care erau pe carele lor), n-au cruțat pe nimeni. Niciunul dintre cei care au scăpat din tabără nu a fost iertat de acei doi oameni nelegiuiți, Kripa și Kritavarma. Apoi, pentru a face ceea ce era foarte plăcut fiului lui Drona, aceștia au dat foc taberei Pandava în trei locuri.

Când tabăra a fost luminată, Ashvatthama, acel desfătător al părinților săi, O, monarhule, a năvălit, cu sabia în mână și lovindu-și dușmanii cu mare pricepere. Unii dintre vitejii săi inamici au năvălit spre el, iar alții au fugit încoace și încolo. Acela, cel dintâi dintre cei reînnoiți, i-a lipsit pe toți de viață cu sabia sa. Viteazul fiu al lui Drona, cuprins de furie, a doborât unii dintre războinici, tăindu-i în două cu sabia, ca și cum ar fi fost tulpini de susan. Pământul, O, taur al rasei lui Bharata, s-a umplut de trupurile căzute ale celor mai de frunte oameni, cai și elefanți amestecați și scoțând vaiete și strigăte plângăcioase. Când mii de oameni căzuseră lipsiți de viață, trunchiuri nenumărate fără cap s-au ridicat și au căzut. Ashvatthama, O, Bharata, a tăiat brațe împodobite cu *angada* și ținând arme în mână, și capete, și coapse asemănătoare cu trunchiurile de elefanți, și mâini și picioare. Ilustrul fiu al lui Drona a schingiuit spinarea unora, a tăiat capul altora și a făcut pe unii să se retragă din luptă. Și a tăiat pe unii la mijloc, și a retezat urechile altora, și a lovit pe alții la umeri, și a apăsat capetele unora în trunchiurile lor.

În timp ce Ashvatthama se năpustea în acest fel, măcelărind mii de oameni, noaptea adâncă devenea și mai teribilă din cauza întunericului care se așternuse. Pământul devenea înfricoșător de privit, presărat cu mii de ființe umane moarte și muribunde și cu nenumărate cabaline și elefanți. Tăiați de fiul înfuriat al lui Drona, dușmanii săi cădeau pe pământul care era plin de yakshași și rakshasași, și teribil din cauza carelor (rupte) și a cailor și elefanților uciși. Unii își chemau frații, alții pe tații lor și alții pe fiii lor. Și unii spuneau: „Dhartarashtrii în furie nu ar fi putut niciodată să înfăptuiască în luptă astfel de isprăvi precum acestea pe care rakshasașii cu fapte rele le înfăptuiesc (asupra noastră) în ceasul somnului! Numai din cauza absenței parthașilor are loc acest mare măcel. Acel fiu al lui Kunti, care îl are pe Janardana ca protector, este incapabil să fie învins de zei, asurași, gandharvași, yakshași și rakshasași! Devotat lui Brahma, adevărat în vorbă, stăpânit de sine și plin de compasiune față de toate creaturile, acel fiu al Prithăi, numit Dhananjaya, nu măcelărește niciodată pe cineva care doarme, sau pe cineva neatent, sau pe cineva care și-a lăsat armele, sau pe cineva care a strâns mâinile în rugăminte, sau pe cineva care se retrage, sau pe cineva căruia i s-au răvășit șuvițele de păr. Vai, sunt rakshasași cu fapte rele cei care săvârșesc un asemenea act teribil asupra noastră.” Rostiind astfel de cuvinte, mulți s-au culcat.

Zgomotul asurzitor provocat de strigătele și gemetele ființelor umane s-a stins într-un scurt interval de timp. Pământul fiind îmbibat de sânge, O, rege, acea pulbere groasă și înfricoșătoare a dispărut curând. Mii de oameni care se mișcau în agonie, copleșiți de anxietate și învinși de deznădejde, au fost uciși de Ashvatthama precum Rudra care nimicește ființele vii. Mulți care s-au întins pe pământ îmbrățișându-se, și mulți care au încercat să fugă, și mulți care au încercat să se ascundă, și mulți care s-au luptat în bătălie, au fost toți uciși de fiul lui Drona. Arși de flăcările

furioase şi măcelăriţi de Ashvatthama, oamenii, care îşi pierduseră simţurile, s-au ucis unii pe alţii. Înainte ca jumătatea nopţii să se fi scurs, fiul lui Drona, O, monarh, a trimis marea oaste a Pandava în lăcaşul lui Yama.

Lumea aceea, atât de teribilă şi distrugătoare pentru oameni, elefanţi şi cai, umplea de bucurie toate creaturile care rătăcesc în întuneric. Mulţi rakshasa şi pishacha de diverse triburi au fost văzuţi acolo, ospătându-se cu carne de om şi sorbind sângele care zăcea pe pământ. Erau fioroşi, de culoare gălbuie, înfricoşători, cu dinţi de diamant şi vopsiţi cu sânge. Cu şuviţe de păr împletite pe cap, coapsele le erau lungi şi masive; înzestraţi cu cinci picioare, stomacurile le erau mari. Degetele le erau aşezate invers. Cu temperament aspru şi trăsături urâte, vocea lor era puternică şi teribilă. Aveau rânduri de clopoţei care sunau legaţi de trupurile lor. Cu gâturi albastre, păreau foarte înfricoşători. Extrem de cruzi şi incapabili de a fi priviţi fără frică şi fără nicio scârbă, au venit acolo cu copiii şi soţiile lor. Într-adevăr, diverse erau formele văzute acolo ale rakshasasa care au venit. Sorbind sângele care curgea în şuvoaie, s-au umplut de bucurie şi au început să danseze în trupe separate. „*Acesta este excelent!*” „*Aceasta este pură!*” „*Aceasta este foarte dulce!*” acestea erau cuvintele pe care le rosteau.

Alte creaturi carnivore, care se hrăneau cu hrană animală, după ce înfulecaseră grăsime, măduvă, oase şi sânge, au început să mănânce părţile delicate ale cadavrelor. Altele, bând grăsimea care curgea în şuvoaie, alergau goale pe câmp. Având feţe de felurite feluri, alte fiinţe carnivore de mare ferocitate, şi care trăiau din carne moartă, au venit acolo în zeci de mii şi milioane. Şi rakshasaşi sumbri şi giganţi, de fapte rele, au venit acolo în grupuri la fel de numeroase. Şi alte fiinţe fantomatice, pline de bucurie şi sătule, O, rege, au venit şi ele acolo şi au fost văzute în mijlocul acelui carnagiu înfricoşător.

Când zorii s-au ivit, Ashvatthama a dorit să părăsească tabăra. El a fost apoi scăldat în sânge omenesc, iar mânerul sabiei sale era atât de ferm lipit în strânsoare, încât mâna sa şi sabia, O, rege, au devenit una! Mergând pe calea care nu este călcată niciodată (de războinici buni), Ashvatthama, după acea masacrare, semăna cu focul arzător de la sfârşitul lui *yuga*, după ce acesta a mistuit toate creaturile în cenuşă. Săvârşind acea faptă în conformitate cu jurământul său şi păşind pe acea cale necălcată, fiul lui Drona, O, stăpâne, a uitat de durerea pentru uciderea tatălui său. Tabăra Pandava, datorită somnului în care toţi din ea erau îngropaţi, era perfect tăcută când fiul lui Drona a intrat în ea noaptea.

După măcelul nocturn, când totul devenise din nou liniştit, Ashvatthama a ieşit din el. Ieşind din tabără, viteazul Ashvatthama şi-a întâlnit cei doi însoţitori şi, plin de bucurie, le-a povestit isprava sa, bucurându-i, O, rege, cu vestea. Aceştia, la rândul lor, devotaţi binelui său, i-au dat vestea plăcută despre cum şi ei măcelăriseră mii de Pancala şi Srinjaya (la porţi). Astfel, acea noapte s-a dovedit a fi teribil de distructivă pentru Somaka, care fuseseră neglijenţi şi scufundaţi în somn. Cursul timpului, fără îndoială, este irezistibil. Cei care ne-au exterminat fuseseră acum exterminaţi ei înşişi

Dhritarashtra spuse: De ce nu a realizat acel viteaz războinic pe car, fiul lui Drona, o astfel de ispravă mai înainte, deşi se străduise cu hotărâre să-i aducă victoria lui Duryodhana? Din ce motiv a făcut marele arcaş acest lucru după măcelul nenorocitului Duryodhana? Se cuvine să-mi spui asta!

Sanjaya spuse: De frica Partha, O, fiu al rasei lui Kuru, Ashvatthama nu a putut realiza o astfel de faptă atunci. S-a datorat absenţei Partha şi a iscusitului Keshavă, precum şi a lui Satyaki, că fiul lui Drona a reuşit să o înfăptuiască. Cine este, afară de stăpânul Indra, în stare să-i ucidă în prezenţa acestor eroi? Mai mult, O, rege, Ashvatthama a reuşit să înfăptuiască isprava doar pentru că oamenii dormeau toţi. După ce au provocat acel măcel vast al forţelor Pandava, acei trei mari

războinici pe car — Ashvatthama, Kripa și Kritavarma — întâlnindu-se, au exclamat: „*Noroc!*” Cei doi tovarăși l-au felicitat pe Ashvatthama, iar acesta din urmă a fost de asemenea îmbrățișat de ei. Cu mare bucurie, acesta din urmă a rostit aceste cuvinte: „Toți Panchala au fost uciși, la fel și toți fiii Draupadei! Toți Somaka, precum și tot ce a mai rămas din Matsya, au fost măcelăriți de mine! Încununați de succes, să mergem fără întârziere acolo unde este regele! Dacă regele este încă în viață, îi vom da această veste plină de bucurie!”

SECȚIUNEA IX

Sanjaya spuse: După ce au ucis pe toți Panchalii și pe fiii Draupadii, cei trei eroi Kuru au ajuns împreună în locul unde zăcea Duryodhana, doborât de inamic. Ajunși acolo, ei au văzut că viața nu părăsise complet pe rege. Sărind de pe carele lor, l-au înconjurat pe fiul tău. Regele Kuru, O, monarh, zăcea acolo cu șoldurile zdrobite. Aproape fără cunoștință, viața sa era pe cale să-l părăsească. Vomita sânge din când în când, cu ochii plecați. Era înconjurat atunci de un număr mare de fiare carnivore de forme teribile, și de lupi și hiene, care așteptau la mică distanță să-i devoreze trupul. Cu mare greutate, regele ținea la distanță acele fiare sălbatice care așteptau să se înfrupte din el. Se zvârcolea pe pământ în mare agonie. Văzându-l astfel zăcând pe pământ, scăldat în propriul sânge, cei trei eroi, singurii supraviețuitori ai armatei sale, Ashvatthama, Kripa și Kritavarma, s-au umplut de durere și s-au așezat în jurul lui. Înconjurat de acești trei mari războinici călare care erau acoperiți de sânge și care scoteau suspine grele, regele Kuru arăta ca un altar de sacrificiu înconjurat de trei focuri. Văzându-l pe rege zăcând în acea stare profund nedorită, cei trei eroi au plâns într-o tristețe de nesuportat. Ștergându-i sângele de pe față cu mâinile, ei au rostit aceste plângeri jalnice în auzul regelui zăcând pe câmpul de luptă.

Kripa a spus: Nimic nu este prea greu pentru ca destinul să-l înfăptuiască, căci chiar acest rege Duryodhana, care era stăpânul a unsprezece *akshauhini* de trupe, doarme pe pământul gol, doborât de vrăjmași și acoperit de sânge! Privește, îi plăcea buzduganul, iar acel buzdugan împodobit cu aur curat zace încă lângă regele a cărui splendoare seamănă și acum cu cea a aurului curat! În nicio bătălie acel buzdugan nu l-a părăsit pe acest erou! Chiar și acum, când este pe cale să urce în ceruri, acea armă nu-l părăsește pe acest ilustru războinic. Privește, acea armă, împodobită cu aur curat, zace încă lângă acest erou ca o soție iubitoare lângă stăpânul ei întins pe patul său în odaia lui de somn. Privește schimbările aduse de Timp! Acest călăuzitor al tuturor regilor încoronați, care-i ardea pe vrăjmași, mănâncă acum praf, doborât (de vrăjmaș)! Cel care mai înainte doborâse mulți vrăjmași și îi pusese să zacă pe pământul gol, vai, acel rege al Kuruilor zace astăzi pe pământul gol, doborât de vrăjmași. Cel în fața căruia sute de regi se aplecau de frică, zace astăzi pe câmpul de luptă, înconjurat de fiare sălbatice. În trecut, brahmanii așteptau la acest stăpân pentru bogății. Vai, astăzi fiarele sălbatice îl așteaptă pe el pentru a se hrăni cu trupul său!

Sanjaya a continuat: Văzându-l pe acel șef al rasei Kuru zăcând la pământ, Ashvatthama, O, cel mai bun dintre Bharata, a rostit aceste jelanii îndurerate: „O, tigru printre regi, toți oamenii te-au indicat drept cel mai însemnat dintre toți arcașii! Oamenii spuneau și că (în confruntările cu buzduganul) tu, un discipol al lui Sankarshana, erai asemenea Domnului comorilor (Kuvera) însuși! Cum, de atunci, O, fără de păcat, ar fi putut Bhima să observe vreun defect la tine! Tu ai fost întotdeauna puternic și iscusit! El, pe de altă parte, O, rege, este un suflet nelegiuit! Fără îndoială, O, monarh, Timpul în această lume este mai puternic decât orice, căci te vedem chiar și pe tine doborât de Bhimasena în luptă! Vai, cum a putut nenorocitul și meschinul Vrikodara să te lovească pe nedrept, pe tine care cunoșteai fiecare regulă a dreptății! Fără îndoială, Timpul este irezistibil. Vai, după ce te-a chemat la o luptă dreaptă, Bhimasena, punându-și în aplicare forța, ți-a zdrobit coapsele. Rușine pentru nenorocitul acela de Yudhishthira care a permis ca un cap lovit pe nedrept în luptă să fie atins cu piciorul! În toate bătăliile, războinicii îl vor osândi cu siguranță pe Vrikodara atâta timp cât lumea va dăinui. Fără îndoială, ai fost doborât pe nedrept!

Viteazul Rama din neamul Iadava, O, rege, spunea mereu că nu este nimeni egal cu Duryodhana în confruntările cu buzduganul. Cel din neamul Vrishni, O, Bhârata, se lăuda cu tine, O, stăpâne, în fiecare adunare, spunând: „Duryodhana din neamul Kurus este un discipol vrednic al meu!" Ai atins scopul pe care marii *rishi* l-au declarat a fi răsplata supremă pentru un kshatriya ucis în luptă cu fața către inamic. Nu mă mâhnesc, O, taur între oameni, pentru tine, O, Duryodhana! Mă mâhnesc numai pentru mama ta Gandhari și pentru tatăl tău, acum orfani de copii. Întristată, ea va trebui să rătăcească pe pământ, cerșind hrana. Vai de Krishna, din neamul Vrishni, și de Arjuna cu mintea stricată! Ei se consideră înțelepți în privința datoriilor morale, totuși amândoi au stat nepăsători în timp ce tu erai ucis! Cum vor vorbi ceilalți Pandava, deși sunt fără rușine, O, rege, despre modul în care ți-au înfăptuit moartea? Ești foarte norocos, O, fiu al Gandharei, deoarece ai fost ucis pe câmpul de bătălie, O, taur între oameni, în timp ce avansai drept împotriva inamicului. Vai, ce va fi soarta Gandharei, care acum este fără copii și care și-a pierdut toate neamurile și rudele! Ce va fi și soarta regelui orb!

Să ne fie rușine lui Kritavarma, mie însumi, precum și viteazului războinic în care Kripa, de vreme ce nu am ajuns încă în rai înaintea ta, mărite rege! Rușine nouă, cei mai de jos dintre muritori, căci nu te urmăm pe tine, care ai fost dătătorul tuturor dorințelor, protectorul tuturor oamenilor și binefăcătorul tuturor supușilor tăi! Prin puterea ta, lăcașurile lui Kripa, ale mele și ale tatălui meu, împreună cu cele ale celor dependenți de noi, O, tigru dintre oameni, sunt pline de bogății. Prin mila ta, noi, împreună cu prietenii și rudele noastre, am săvârșit multe dintre cele mai însemnate jertfe cu o mulțime de daruri pentru brahmani. Unde ne vom duce noi, păcătoșii, acum, de vreme ce tu te-ai înălțat la cer, luând cu tine pe toți regii pământului? De vreme ce noi trei, O, rege, nu te urmăm pe tine, care ești pe punctul de a obține scopul suprem (al vieții), de aceea ne lamentăm astfel. Lipsiți de compania ta, lipsiți de bogății, cu amintirile noastre lucind dureros la prosperitatea ta, vai, care va fi soarta noastră, de vreme ce nu mergem cu tine? Fără îndoială, O, cel mai însemnat din neamul lui Kuru, va trebui să rătăcim în suferință pe pământ. Lipsiți de tine, O, rege, unde putem avea pace și unde putem avea fericire?

Pleacă din această lume, O, monarh, și întâlnindu-te cu acei viteji războinici pe care i-ai precedat, arată-le salutările tale, la cererea mea, unul câte unul, în ordinea rangului și anilor lor. După ce ai adus închinare învățătorului tău, acel suprem dintre toți mânuitorii de arcuri, spune-i lui, O, rege, că Dhrishtadyumna a fost ucis de mine. Îmbrățișează pe regele Bahlika, acel mare războinic, precum și pe stăpânul Sindhusului, și pe Somadatta, Bhurishrava, și pe ceilalți regi de frunte care ți-au luat-o înainte în cer. La cererea mea, îmbrățișează-i pe toți și întreabă despre starea lor.

Sanjaya a continuat: După ce i-a spus aceste cuvinte regelui fără de simțiri și zăcând cu coapsele zdrobite, Ashvatthama și-a aruncat din nou privirea asupra lui și a rostit aceste cuvinte: «Dacă, O, Duryodhana, mai ai încă viață în tine, ascultă aceste cuvinte atât de plăcute de auzit. De partea Pandavilor, doar șapte sunt în viață, iar dintre Dhartarașstri, doar noi trei! Cei șapte de partea lor sunt cei cinci frați, Vasudeva și Satyaki; de partea noastră, noi trei suntem eu, Kripa și Kritavarma! Toți fiii Draupadii au fost uciși, la fel și toți copiii lui Dhrishtadyumna! Toți Panchalițiii au fost uciși, la fel și rămășița Matsyașilor, O, Bharata! Privește răzbunarea pentru ceea ce au făcut! Pandava sunt acum fără copii! În timp ce dormeau, oamenii și animalele din tabăra lor au fost toate ucise! Pătrunzând în tabăra lor noaptea, O, rege, l-am ucis pe Dhrishtadyumna, acel ticălos cu fapte păcătoase, așa cum se ucide un animal.

Duryodhana, auzind acele cuvinte atât de plăcute inimii sale, și-a recăpătat cunoștința și a rostit aceste cuvinte ca răspuns: „Ceea ce nici fiul Gangei, nici Karna, nici tatăl tău nu au putut realiza, a fost în sfârșit realizat astăzi de tine, însoțit de Kripa și Bhoja. L-ai ucis pe acel nefericit (Dhrishtadyumna), care era comandantul forțelor Pandava, precum și pe Shikhandi. În consecință,

mă consider egal cu Maghavat însuşi! Fie-vă bine! Să aveţi prosperitate! Cu toţii ne vom reîntâlni în ceruri!”

Spunând aceste cuvinte, marele rege al Kurus a amuţit. Lepădându-se de suferinţele pentru toate rudele sale (ucise), el şi-a dat apoi duhul. Sufletul său s-a înălţat la cerul sfânt, în timp ce trupul său a rămas pe pământ. Chiar aşa, O, rege, fiul tău Duryodhana şi-a dat ultima suflare. Provocând bătălia primul, el a fost ucis în cele din urmă de către duşmanii săi. Cei trei eroi l-au îmbrăţişat pe rege în repetate rânduri şi l-au privit cu ochii pironiţi. Apoi s-au urcat în carele lor. Auzind aceste plângeri jalnice ale fiului lui Drona, am plecat în zori spre cetate. Astfel au fost distruse armatele Kurusilor şi Pandavilor. Mare şi cumplit a fost acel măcel, O, rege, cauzat de politica ta rea. După ce fiul tău s-a înălţat la cer, am fost cuprins de jale şi vederea spirituală pe care mi-a dat-o *rishi* s-a pierdut pentru mine!

Vaishampayana a continuat: Regele, auzind de moartea fiului său, a suflat adânc şi fierbinte şi s-a afundat în mare angoasă.

SECŢIUNEA X

Vaishampayana spuse: După ce noaptea a trecut, vizitiul care conducea carul lui Dhrishtadyumna i-a dat veşti regelui Yudhishthira despre măcelul cumplit care se petrecuse în timpul orei de somn.

Vizitiul spuse: Fii lui Draupadi, O, rege, au fost ucişi, împreună cu toţi copiii lui Drupada însuşi, în timp ce dormeau nepăsători şi cu încredere în tabăra lor! În timpul nopţii, O, rege, tabăra ta a fost exterminată de crudul Kritavarma, şi de Kripa, fiul lui Gautama, şi de păcătosul Ashvatthama! Ucigând mii de oameni, elefanţi şi cai cu lănci, săgeţi şi topoare de luptă, acei oameni ţi-au nimicit armata. În timp ce armata ta era măcelărită ca o pădure tăiată cu topoarele, un vaiet puternic s-a auzit ridicându-se din tabăra ta. Eu sunt singurul supravieţuitor, O, monarh, al acelei forţe uriaşe. Am scăpat, O, suflet virtuos, cu dificultate de Kritavarma, într-un moment când acesta era nepăsător!

Auzind aceste veşti cumplite, fiul Kuntăi, Yudhishthira, deşi capabil să facă faţă (duşmanilor), căzu la pământ, măcinat de durere pentru pierderea fiilor săi. Înaintând, Satyaki îl îmbrăţişă pe rege. Bhimasena, Arjuna şi cei doi fii ai lui Madri îşi întinseră şi ei braţele. Revenindu-şi în fire, fiul Kuntăi plânse cu mare jale, rostind aceste cuvinte estompate de tristeţe: „Vai, învingând duşmanul, am fost învinşi în cele din urmă! Succesiunea evenimentelor este greu de înţeles chiar şi pentru cei înzestraţi cu viziune spirituală. Duşmanii învinşi au devenit victorioşi! Noi, în schimb, deşi învingători, suntem învinşi! După ce am ucis fraţi, prieteni, părinţi, fii şi susţinători, rude şi consilieri, şi învingându-i pe toţi, noi înşine suntem învinşi în cele din urmă! Nenorocirea seamănă cu prosperitatea şi prosperitatea seamănă cu nenorocirea! Această victorie a noastră a luat forma unei înfrângeri. Victoria noastră, aşadar, s-a sfârşit în înfrângere! După ce am obţinut victoria, sunt obligat să sufăr ca un ticălos nenorocit. Cum aş putea să o consider o victorie? În realitate, am fost învins de două ori de către duşman. Aceia pentru care am comis păcatul victoriei ucigându-ne rudele şi prietenii, vai, ei, după ce victoria i-a încununat, au fost învinşi de duşmani învinşi, dar atenţi!”

Oh, prin imprudenţă au fost ucişi cei care scăpaseră chiar şi de Karna, acel războinic care avea săgeţi înţepătoare şi *nalikas* pentru dinţi, sabia pentru limbă, arcul pentru gura căscată şi sunetul sforii de arc şi al bătăilor palmelor pentru urletele sale—acel furios Karna care nu se retrăgea niciodată din luptă şi care era un adevărat leu printre oameni! Oh, acei prinţi care au reuşit să traverseze, pe bărci făcute din propriile lor arme excelente, marele ocean Drona, având carele drept lacuri adânci, ploi de săgeţi drept valuri, ornamentele războinicilor drept pietre preţioase,

carele drept animale, săgeţile şi săbiile drept peşti, elefanţii drept aligatori, arcurile drept vârtejuri, armele puternice drept spumă şi semnalul de luptă drept răsăritul lunii care îl umfla de energie, şi sunetul sforii de arc şi al bătăilor palmelor drept urletul său,—Oh, chiar şi acei prinţi au fost ucişi din imprudenţă!

În această lume, nu există o cauză a morţii mai puternică, în ce priveşte pe bărbaţi, decât neatenţia! Prosperitatea îl părăseşte pe omul fără griji din toate părţile, şi tot felul de nenorociri îl ajung. Vălul înalt cu vârf excelent care se afla pe carul său era ghemul de fum care indica infailibil focul lui Bhishma. Săgeţile alcătuiau flăcările acestuia, iar mânia era vântul care îl alimenta! Întinderea arcului său formidabil şi sunetul palmelor sale constituiau vuietul acelui foc. Armura şi diversele tipuri de arme erau ofrandele de jertfă (*homa*) turnate în el. Vasta armată inamică era grămadă de iarbă uscată din pădure asaltată de acel foc. Vai, chiar şi cei care au îndurat acel foc aprig, a cărui energie teribilă era reprezentată de armele puternice din mâna lui Bhishma, au căzut în cele din urmă din pricina neatenţiei.

O persoană neglijentă nu poate dobândi niciodată cunoaştere, asceză, prosperitate sau mare renume. Iată, Indra a obţinut o mare fericire după ce şi-a ucis toţi duşmanii cu luare-aminte. Vedeţi cum supravieţuitorii dintre duşmanii noştri, din cauza neglijenţei noastre, au ucis atâţia fii şi nepoţi de regi, fiecare dintre ei fiind cu adevărat asemenea lui Indra însuşi. Vai, ei au pierit ca negustorii cu marfă bogată care pier din neatenţie într-un pârâu puţin adânc, după ce au traversat oceanul cel mare. Cei ale căror trupuri zac acum pe pământul gol, ucişi de acei nenorociţi răzbunători, s-au înălţat fără îndoială la cer.

Eu plâng, totuşi, pentru prinţesa Krishna. Vai, astăzi ea va fi aruncată într-un ocean de durere. Auzind de măcelul fraţilor şi fiilor ei şi al venerabilului ei tată, regele din Panchala, fără îndoială că va cădea leşinată pe pământ. Corpul ei slăbit de durere, nu se va mai ridica. Neavând cum să suporte durerea rezultată din atâta suferinţă, şi deşi merită fericirea, vai, ce se va alege de ea? Inima ei sfâşiată de măcelul fiilor şi fraţilor ei, va fi ca una arsă de foc.

Având parte de o profundă afectare şi îndreptându-se către aceste lamentaţii, acel rege din neamul Kuru i-a spus apoi lui Nakula, zicând: „Du-te şi adu-o aici pe nefericita prinţesă Draupadi împreună cu toate rudele ei materne”. Ascultând cu obedienţă porunca regelui care egala în dreptate pe Yama însuşi, Nakula s-a îndreptat iute cu carul său spre locuinţa Draupadii, unde acea prinţesă locuia alături de toate soţiile regelui Pancala. După ce l-a trimis pe fiul Madri, Yudhishthira, zdrobit de jale, s-a îndreptat cu lacrimi în ochi, însoţit de acei prieteni ai săi, spre câmpul pe care fiii săi se bătuseră şi care încă era plin de diverse feluri de creaturi. Pătrunzând pe acel câmp blestemat, abundent în privelişti groaznice, regele şi-a văzut fiii, binevoitorii şi prietenii, toţi zăcând pe pământ, acoperiţi de sânge, trupurile lor sfărâmate şi capetele separate de trunchiuri. Văzându-i în această stare, Yudhishthira, cel mai de seamă dintre oamenii drepţi, a fost profund afectat. Acel şef al Kuruilor a început apoi să plângă cu voce tare şi a căzut la pământ, leşinat, împreună cu toţi însoţitorii săi.

Aishika Parva

SECŢIUNEA XI

Vaishampayana a spus: Privind fiii, nepoţii şi prietenii săi ucişi în luptă, sufletul regelui a fost copleşit de o mare durere, O, Janamejaya! Amintindu-şi de acei fii, nepoţi, fraţi şi aliaţi, o tristeţe profundă a cuprins ilustrul monarh. Fără simţuri şi tremurând, ochii îi erau scăldaţi în lacrimi. Prietenii săi, şi ei cuprinşi de îngrijorare, au început atunci să-l consoleze.

În acel moment, Nakula, priceput în îndeplinirea sarcinilor, a sosit acolo în carul său de strălucire solară, însoțit de prințesa Krishna în mare suferință. Ea locuia la Upaplavya. Primind acea veste sfâșietoare despre măcelul tuturor fiilor ei, ea a devenit extrem de agitată. Tremurând ca un bananier clintit de vânt, prințesa Krishna, a sosit în fața lui Yudhishthira și a căzut, lovită de durere. Fața ei, împodobită cu ochi asemănători unui cuplu de lotuși înfloriți, părea întunecată de tristețe, ca Soarele însuși atunci când este învăluit în întuneric.

Văzând-o întinsă pe pământ, Vrikodara, cel mânios și a cărui vitejie nu putea fi înfrântă, înaintând iute, a ridicat-o și a îmbrățișat-o cu brațele sale. Doamna cea frumoasă, mângâiată de Bhimasena, a început să plângă și, adresându-i-se fiului cel mare al lui Pandu împreună cu frații săi, a zis: „Din noroc, O, monarh, având toată lumea, o vei stăpâni după măcelul voinicilor tăi, în îndeplinirea datoriei de kshatriya. Din noroc, O, fiu al Pritha, ești fericit la gândul că ai obținut întreaga lume. Din noroc, gândurile tale nu se îndreaptă spre fiul Subhadrei, al cărui mers semăna cu cel al unui elefant furios. Din noroc, nu-ți amintești, așa cum mi se întâmplă mie când mă aflu în Upaplavya, de fiii tăi eroi uciși în îndeplinirea datoriei de kshatriya. O, fiu al Pritha, auzind de uciderea acelor eroi care dormeau de către fiul lui Drona, un om cu fapte păcătoase, durerea mă mistuie ca și cum m-aș afla în mijlocul unui foc. Dacă fiul lui Drona nu va plăti pentru acea faptă păcătoasă a sa, dacă, punându-ți în aplicare vitejia în luptă, nu vei lua viața acelui ticălos cu fapte păcătoase, împreună cu viețile tuturor celor care îl urmează, atunci ascultați-mă, voi, Pandava, voi sta aici în post de rugăciune.”

Spunând aceste cuvinte, neajutorata Krishna, fiica lui Yajnāśēna, s-a așezat lângă cel mai mare fiu al lui Pandu, regele Yudhiṣṭhira cel drept. Înțeleptul regal, Yudhiṣṭhira, cu suflet drept, văzându-și draga regină așezată în *prāya* [post de înfrânare/doliu], i-a vorbit, spunând: „O doamnă binecuvântată, O, tu care ești cunoscătoare a moralei, toți fiii și frații tăi au întâmpinat o moarte dreaptă și nobilă. Nu se cuvine să-i jelești. În ceea ce privește fiul lui Drona, el a plecat într-o pădure îndepărtată, O, prințesă frumoasă! Cum te vei putea tu, O doamnă, asigura de căderea lui în luptă?”

Draupadi a răspuns: Am auzit că fiul lui Drona are o piatră prețioasă pe cap, născută odată cu el. Voi avea grijă să-mi fie adusă acea piatră prețioasă după uciderea acelui nenorocit în luptă, punându-ți acea piatră prețioasă pe cap, O, rege, voi îndura să trăiesc. Chiar aceasta este hotărârea mea.

Auzind aceste cuvinte spuse fiului regal al lui Pandu, frumoasa Krishna s-a apropiat de Bhimasena și i-a rostit aceste cuvinte cu scop înalt: „Amintindu-ți de datoriile unui kshatriya, O, Bhima, se cuvine să vii în ajutorul meu. Omoară pe acel om de fapte păcătoase, așa cum Maghavat l-a ucis pe Samvara. Nu este nimeni în această lume egal cu tine în vitejie. Este cunoscut în întreaga lume cum, într-o ocazie de mare calamitate, tu ai devenit la orașul Varanavata refugiul tuturor Pārtha. Când din nou am fost văzuți de Hidimba, tot tu ai devenit refugiul nostru în același mod. Ca și Maghavat răscumpărând (soția sa) pe fiica lui Puloma, tu m-ai salvat pe mine, suferind, în orașul lui Virata, dintr-o mare calamitate. Ca acele mari isprăvi, O, Partha, pe care le-ai realizat în zilele de demult, omoară acum, O, ucigaș de dușmani, pe fiul lui Drona și fii fericit!”

Auzind aceste plângeri jalnice și altele ale prințesei, fiul Kuntăi, Bhimasena, de o mare putere, nu le-a putut suporta. S-a urcat pe marele său car împodobit cu aur și și-a luat frumosul arc cu săgeata așezată pe coardă. Făcându-l pe Nakula vizitiul său și hotărât să ucidă pe fiul lui Drona, a început să-și încordeze arcul și a poruncit cailor să fie îndemnați fără întârziere. Acei cai, iuți ca vântul, astfel îndemnați, O, tigru printre oameni, au mers cu mare viteză. Posedând mare vitejie și energie neștirbită, Bhima a plecat din tabăra Pandava și s-a deplasat cu mare iuțeală pe urmele vehiculului lui Ashvatthama.

SECȚIUNEA XII

Vaishampayana a spus: După ce a plecat irezistibilul Bhimasena, acel taur din rasa Yadu, înzestrat cu ochi ca niște petale de lotus, i-a vorbit fiului lui Kuru, Yudhishthira, spunând: „O, fiu al lui Pandu, acest frate al tău, copleşit de durere la măcelul fiilor săi, porneşte singur la luptă, din dorința de a ucide pe fiul lui Drona. O, taur din rasa lui Bharata, dintre toți frații tăi, Bhima îți este cel mai drag! Văzându-l căzut într-un mare pericol, de ce nu te miști? Arma numită *brahmashira*, pe care acel cuceritor al oraşelor ostile, Drona, i-a comunicat-o fiului său, este capabilă să consume întreaga lume. Ilustrul şi binecuvântatul învățător, cel mai de seamă dintre toți mânuitorii de arcuri, încântat de Dhananjaya, i-a dat chiar această armă. Neputând să o suporte, unicul său fiu i-a cerut-o apoi. Vrând, nevrând, i-a împărtăşit cunoştințele acelei arme lui Ashvatthama. Ilustrul Drona ştia neliniştea fiului său. Cunoscând toate datoriile, învățătorul i-a dat această poruncă, spunând: „Chiar şi atunci când eşti prins în cel mai mare pericol, O, copil, în mijlocul luptei, nu ar trebui să foloseşti niciodată această armă, în special împotriva ființilor umane.” Aşa i-a vorbit învățătorul Drona fiului său. Puțin mai târziu, a vorbit din nou, spunând: „O, taur printre oameni, se pare că nu vei merge pe calea celor drepți.” Auzind acele cuvinte amare ale tatălui său, Ashvatthama, cu sufletul plin de răutate, în deznădejdea de a obține tot felul de prosperitate, a început în durere să rătăcească pe pământ.

Apoi, o căpetenie a Kuruilor, în timp ce locuiați în pădure, O, Bharata, el a venit la Dvaraka şi s-a stabilit acolo, adorat de Vrishni. Într-o zi, după ce se stabilise în Dvaraka, a venit la mine, fără tovarăş şi pe când şi eu eram singur, pe țărmul mării, şi acolo, zâmbind, mi-a zis: „O Krishna, arma aceea, numită *brahmashira*, venerată de zei şi de gandharva, pe care părintele meu, învățătorul Bharatailor, cu o putere de neînvins, şi pe care a obținut-o de la Agastya după cele mai aspre penitențe, este acum la mine, O, Dasharha, la fel cum este şi la tatăl meu. O, cel mai ales din rasa lui Yadu, în schimbul acelei arme cereşti, dă-mi discul tău, capabil să învingă toți dușmanii în luptă.”

În timp ce el, cu palmele împreunate şi cu mare îndârjire, îmi cerea astfel discul, eu însumi, O, taur al neamului lui Bharata, din dorința de a-l bucura, i-am spus cuvintele acestea: „Zeii, danavii, gandharvii, oamenii, păsările şi şerpii, adunați laolaltă, nu sunt egali nici cu a suta parte din energia mea. Eu am acest arc, această suliță, acest disc şi această măciucă. Îți voi da oricare dintre acestea pe care o doreşti de la mine. Fără a-mi da arma pe care doreşti să o oferi, ia dintre aceste arme ale mele pe oricare o poți mânui şi folosi în luptă.”

Astfel abordat, ilustrul fiu al lui Drona, ca şi cum m-ar fi provocat, mi-a cerut discul meu cu butuc excelent şi tare ca tunetul, având 1.000 de spițe şi fiind făcut din fier. „*Ia-l*”, i-am zis. Astfel adresat, el s-a ridicat brusc şi a apucat discul cu mâna stângă. Nu a reuşit însă nici măcar să mişte arma din locul în care se afla. Apoi s-a pregătit s-o apuce cu mâna dreaptă. După ce l-a apucat foarte tare şi a depus toate forțele, el tot nu a reuşit nici să-l mânuiască, nici să-l mişte. Atunci, fiul lui Drona s-a umplut de tristețe. După ce a obosit din cauza eforturilor depuse, s-a oprit, O, Bharata!

Când şi-a retras inima de la acel scop, l-am abordat pe Ashvatthama, cel anxios şi fără sens, şi i-am spus: „Acela care este întotdeauna considerat cel mai de frunte dintre toți oamenii, cel ce mânuieşte *Gandiva*, războinicul cu cai albi înhămați la careta sa, eroul cu maimuța prins ca însemn pe stindardul său, eroul care, dorind să-l învingă într-o luptă corp la corp pe zeul zeilor, stăpânul cu gâtul albastru al Umei, l-a mulțumit pe marele Shankara, acel Phalguna, care nu am prieten mai drag pe pământ, acel prieten căruia nu-i pot refuza nimic, inclusiv pe propriile mele soții şi copii, acel drag prieten Partha cu fapte nepătate, nu mi-a spus niciodată, O, brahmane, astfel de cuvinte pe care tu le-ai rostit.

Acel fiu pe care l-am obținut prin penitențe ascetice şi practici de *brahmacarya* auster timp de doisprezece ani pe pieptul Himavatii, unde fusesem pentru acest scop, acel fiu al meu, Pradyumna, de mare energie şi o parte din Sanat-kumara însuşi, zămislit de mine pe lângă soția mea

Rukmini, care practicase jurăminte la fel de austere ca ale mele, acel erou niciodată nu a cerut acest cel mai bun obiect, acest disc fără rival, pe care tu, cu puțină pricepere, l-ai cerut!

Rāma cel de mare putere nu mi-a spus niciodată astfel de cuvinte! Nici Gada, nici Samba nu mi-au cerut vreodată ceea ce mi-ai cerut tu! Niciunul dintre ceilalți mari luptători de pe care ai familiei Vṛṣṇi și Andhaka care locuiesc în Dvārakā nu mi-a cerut vreodată ceea ce mi-ai cerut tu! Tu ești fiul învățătorului Bharata, ești ținut în mare respect de toți Yādava. Permite-mi să te întreb, O, cel mai de frunte dintre luptătorii de pe care, cu cine te-ai lupta folosind această armă?"

Astfel întrebat de mine, fiul lui Drona a răspuns, zicând: „După ce ți-am adus închinare ție, O, Krishna, intenția mea a fost să lupt cu tine, O, tu cu slavă neînvechită! Tocmai pentru aceasta, O Krishna, te-am solicitat pentru discul tău care este adorat de zei și dānava. Dacă l-aș fi obținut, aș fi devenit atunci de neînvins în lume. Eșuând, O, Keshava, în obținerea dorinței mele aproape de neînvins, plec de la tine, O, Govinda! Adresează-mi cuvinte frumoase acum. Această armă teribilă este deținută de tine, care ești cel mai însemnat dintre toți cei teribili. Ești fără rival pentru această armă! Nu mai există nimeni altcineva în această lume capabil să o posede."

Auzind aceste cuvinte spuse mie, fiul lui Drona, luând multe perechi de cai și multă avere și diverse feluri de giuvaere, a plecat din Dvaraka. El este plin de mânie, cu suflet rău, neliniștit și foarte crud. Cunoaște arma numită *brahmashira*. Vrikodara (Bhima) trebuie protejat de el!

SECȚIUNEA XIII

Vaishampayana a zis: Zicând aceste cuvinte, cel mai însemnat dintre toți purtătorii de arme, cel care făcea bucuria tuturor Yadușilor, s-a urcat în carul său excelent, dotat cu tot felul de arme puternice. La acel vehicul erau înhămate două perechi de cei mai buni armăsari de rasă Kamboja, împodobiți cu ghirlande de aur. Osia acestui car de lux era de culoarea soarelui de dimineață. În dreapta era înhămat armăsarul cunoscut sub numele de Shaibya; în stânga era așezat Sugriva; Parshni era purtat de alți doi numiți Meghapushpa și Balahaka. Pe acel car se vedea un stindard ceresc împodobit cu bijuterii și aur și creat de divinul Artificier, înălțându-se ca Maya (a lui Vishnu însuși) – Pe acel stindard era fiul Vinata (Garuda), strălucind cu mare ardoare. Într-adevăr, acel dușman al șerpilor stătea pe vârful stindardului lui Keshava, care este Întruchiparea Adevărului.

Atunci Hrishikesha, cel mai de frunte dintre toți arcașii, a urcat în acel car. După el, Arjuna de fapte irezistibile și Yudhishthira, regele Kurus, au urcat în același vehicul. Așezați în acel car, alături de cel de neamul lui Dasharha care mânuia arcul numit *Sharnga,* cei doi fii ai lui Pandu arătau extraordinar de frumoși, asemenea gemenilor Ashvini așezați lângă Vasava. Făcându-i să urce în acel car al său care era adorat de întreaga lume, cel din neamul lui Dasharha a îndemnat acei armăsari de frunte înzestrați cu mare viteză. Acei armăsari au zburat apoi brusc, luând cu ei acel vehicul excelent condus de cei doi fii ai lui Pandu și de taurul neamului lui Yadu. Înzestrați cu mare viteză, pe măsură ce acele animale îl purtau pe cel care mânuia *Sharnga*, zgomotul produs de alergătura lor a devenit puternic, asemenea celui al păsărilor care zboară prin aer.

Înaintând cu mare viteză, ei ajunseră în curând la măreţul arcaș Bhimasena, pe care îl urmăriseră. Deși acei mari războinici de pe care de luptă l-au întâlnit pe Bhima, ei nu au reușit să-l oprească pe acest fiu al lui Kunti, care, plin de furie, se îndrepta cu înverșunare spre inamic. Chiar în văzul acelor arcași iluștri și hotărâți, Bhima, cu ajutorul cailor săi foarte iuți, a ajuns pe malul râului adus de Bhagiratha. El l-a văzut pe Vyasa cel cu suflet nobil, ilustru, de culoare închisă și născut pe insulă, șezând lângă marginea apei, în mijlocul multor *rishi*. Și l-a văzut și pe fiul lui Drona, cel cu fapte rele, șezând lângă ei, acoperit de praf, îmbrăcat într-o bucată de pânză făcută din iarbă kusha și uns peste tot cu unt clarificat. Măiestrul Bhimasena, fiul lui Kunti, luându-și arcul cu săgeata fixată pe el, s-a repezit spre Ashvatthama și a zis: „*Stai, stai!*"

Fiul lui Drona, văzând că acel arcaș teribil se îndrepta spre el cu arcul în mână, și pe cei doi frați în carul lui Janardana, a devenit extrem de agitat și a crezut că i-a sosit ceasul. Fiind un suflet incapabil de deprimare, și-a amintit de puternica armă (pe care o primise de la tatăl său). Apoi a luat o fărâmă de iarbă cu mâna stângă. Căzut în mare suferință, a infuzat acea fărâmă de iarbă cu *mantrele* potrivite și a transformat-o în acea armă cerească puternică. Neputând suporta semnele (Pandavașilor) și prezența acelor purtători de arme cerești, a rostit cu furie aceste cuvinte teribile: „*Spre nimicirea Pandavașilor.*" După ce a spus aceste cuvinte, O, tigru printre regi, viteazul fiu al lui Drona a lansat acea armă pentru a ameți toate lumile. Un foc s-a născut atunci în acea fărâmă de iarbă, care părea capabil să consume cele trei lumi ca Yama, cel care distruge la sfârșitul *Yuga*.

SECȚIUNEA XIV

Vaishampayana spuse: Imediat, eroul cu brațe puternice din neamul lui Dasharha a înțeles din semne intenția fiului lui Drona. Adresându-se lui Arjuna, el a zis: „O, Arjuna, O, fiu al lui Pandu, a sosit timpul să folosești acea armă cerească pe care o ai în memorie, cunoștință care ți-a fost dată de Drona. Pentru a te proteja pe tine însuți, dar și pe frații tăi, O, Bharata, lansează în această luptă arma capabilă să neutralizeze toate armele."

Astfel îndemnat de Keshava, Arjuna, ucigașul eroilor ostili, a coborât iute din car, luând cu el arcul cu săgeata fixată pe coardă. Dorindu-i blând noroc fiului învățătorului și apoi lui însuși și tuturor fraților săi, acel arzător de dușmani s-a înclinat apoi în fața tuturor zeilor și a tuturor superiorilor săi și și-a eliberat arma, gândindu-se la bunăstarea tuturor lumilor și rostind cuvintele: „*Fie ca arma lui Ashvatthama să fie neutralizată de această armă!*"

Acea armă, eliberată rapid de cel ce mânuia *Gandiva*, a izbucnit în flăcări aprinse, asemenea focului care nimicește totul și care apare la sfârșitul *Yugăi*. În mod similar, arma care fusese lansată de fiul lui Drona, plină de o energie feroce, a ars cu flăcări teribile într-o sferă uriașă de foc. S-au auzit numeroase tunete; mii de meteoriți au căzut; și toate ființele vii au fost cuprinse de o mare groază. Întregul firmament părea umplut de zgomot și a căpătat un aspect teribil din cauza acelor flăcări de foc. Întregul pământ, cu munții, apele și copacii săi, a tremurat. Atunci, cei doi mari înțelepți (rishi), Narada, care este sufletul fiecărei creaturi, și străbunicul tuturor prinților Bharata (Vyasa), văzând acele două arme arzând cele trei lumi, și-au făcut apariția acolo. Cei doi înțelepți au căutat să-i potolească pe cei doi eroi, Ashvatthama și Dhananjaya. Înțelepți în toate datoriile și dorind binele tuturor creaturilor, cei doi înțelepți, împotmoliți de o mare energie, au stat în mijlocul celor două arme arzânde. Incapabili să fie copleșiți de nicio forță, acești doi iluștri înțelepți, plasându-se între cele două arme, au stat ca două focuri arzânde. Incapabili să fie opriți de nicio creatură înzestrată cu viață și înfrumusețați de zei și danava, ei doi au acționat în acest fel, neutralizând energia celor două arme și făcând bine întregii lumi.

Cei doi rishi au spus: Acei mari războinici de care, care au căzut în această bătălie erau familiarizați cu diverse tipuri de arme. Ei, însă, nu au tras niciodată cu o astfel de armă asupra ființelor umane. Ce faptă de nechibzuință este aceasta, eroilor, pe care ați făcut-o?

SECȚIUNEA XV

Vaishampayana a spus: La simpla vedere, O, tigrule dintre oameni, a acelor doi *rishi* posedați de o splendoare precum cea a focului, Dhananjaya s-a hotărât repede să-și retragă săgeata cerească. Împreunându-și mâinile, s-a adresat acelor *rishi*, spunând: „Am folosit această armă, spunând: «Lăsați-o să neutralizeze arma (inamicului)!» Dacă retrag această armă înaltă, fiul faptelor păcătoase al lui Drona ne va consuma atunci, fără îndoială, pe toți cu energia armei sale. Voi doi

sunteți ca niște zei! Se cuvine să găsiți mijloace prin care bunăstarea noastră, precum și a celor trei lumi, să poată fi asigurată!”

După ce a rostit aceste cuvinte, Dhananjaya și-a retras arma. Retragerea acelei arme de către zei înșiși în luptă este extrem de dificilă. Fără a-l exclude pe marele Indra, nu era nimeni în afară de fiul lui Pandu, care să poată retrage acea armă înaltă după ce fusese dezlănțuită. Acea armă s-a născut din energia lui Brahma. Nicio persoană cu suflet necurățat nu o poate readuce după ce a fost dezlănțuită. Numai cel care duce o viață de *brahmacari* o poate face. Dacă cel care nu a practicat jurământul de *brahmacarya* încearcă să o readucă după ce a tras-o, aceasta îi taie propriul său cap și îl distruge împreună cu toate echipamentele sale. Arjuna era un *brahmacari* și un observator al jurămintelor. Obținând acea armă aproape de neobținut, el nu o folosise niciodată, chiar și atunci când se afla în situații de cel mai mare pericol. Respectând jurământul adevărului, posedând un eroism deosebit, ducând o viață de *brahmacari*, fiul lui Pandu era supus și ascultător față de toți superiorii săi. Din acest motiv a reușit să-și retragă arma.

Fiul lui Drona, văzând acele doi *rishi* stând înaintea lui, nu și-a putut retrage arma sa teribilă prin energia sa. Incapabil să retragă înalta armă în luptă, fiul lui Drona, O, rege, cu inima sumbră, i-a spus *rishi*-ului născut pe insulă aceste cuvinte: „Amenințat de un mare pericol și dorind să-mi protejez viața, eliberez această armă, de frica lui Bhimasena, O, înțeleptule! Acest Bhimasena cu purtare falsă a acționat păcătuind, O, sfântule, în timp ce îl ucidea pe fiul lui Dhritarashtra în luptă! Pentru aceasta, O, reînnoitule, deși sufletul meu nu este curățat, eliberez această armă. Nu îndrăznesc însă să o retrag acum. După ce am însuflețit această armă irezistibilă și celestă cu energia focului, o eliberez pentru distrugerea Pandavașilor. Concepută pentru distrugerea Pandavașilor, acea armă le va lua viețile tuturor fiilor lui Pandu. O, reînnoitule, am făcut acest lucru păcătos în mânie. Am invocat această armă în luptă pentru distrugerea Pandavaşilor”.

Vyasa a spus: Fiul Pritha, Dhananjaya, O, copil, cunoştea arma numită *brahmashira*. Nici din mânie, nici pentru nimicirea ta în luptă nu a tras această armă. Arjuna, pe de altă parte, a folosit-o pentru a anihila arma ta. A retras-o din nou. După ce a obținut chiar și *brahmastra* prin instrucțiunile tatălui tău, cel cu brațe puternice, Dhananjaya, nu a decăzut din datoriile unui kshatriya. Arjuna este înzestrat cu o asemenea răbdare și o asemenea onestitate. În plus, el cunoaște fiecare armă. De ce cauți să nimicești cu ființa ta o astfel de persoană împreună cu frații săi? Regiunea în care arma numită *brahmashira* este anihilată de o altă armă înaltă suferă o secetă timp de doisprezece ani, căci norii nu varsă nicio picătură de apă acolo pentru această perioadă. Din acest motiv, fiul lui Pandu cu brațe puternice, deși avea puterea, nu a anihilat arma ta cu a sa, din dorința de a face bine creaturilor vii. Pandava trebuie să fie protejați; propria ta ființă trebuie să fie protejată; și regatul trebuie să fie protejat. Prin urmare, O, tu cu brațe puternice, retrage această armă cerească a ta. Alungă această mânie din inima ta și lasă-i pe Pandava în siguranță. Înțeleptul rege Yudhishthira nu dorește niciodată să obțină victoria prin săvârșirea vreunui act păcătos. Oferă-le această comoară care îți stă pe cap. Luând-o, Pandava îți vor garanta în schimb viața!”

Fiul lui Drona spuse: Această prețioasă piatră a mea este mai valoroasă decât toate bogățiile vreodată câștigate de Pandava și Kaurava. Dacă această piatră este purtată, cel care o poartă nu va mai avea nicio teamă de arme, boală sau foame! Nu va mai avea nicio teamă de zei, danava și naga! Temerile sale de rakshasa, precum și de tâlhari, vor înceta. Acestea sunt virtuțile acestei pietre a mele. În niciun caz nu pot să mă despart de ea. Totuși, O, cel sfânt, ceea ce spui tu, trebuie să fac. Iată această piatră. Iată-mă pe mine. Această iarbă (transformată într-o armă fatală) va cădea totuși în pântecele femeilor Pandava, căci această armă este înaltă și puternică și nu poate fi înfrântă. O, reînnoitule, nu o pot retrage, odată ce am lansat-o. Voi arunca acum această armă în pântecele femeilor Pandava. În ceea ce privește celelalte porunci ale tale, O, cel sfânt, le voi respecta cu siguranță.

Vyasa spuse: Fă atunci asta. Nu avea însă alt scop, O, cel fără de păcat! Aruncând această armă în pântecele femeilor Pandava, opreşte-te.

Vaishampayana continuă: Fiul lui Drona, auzind aceste cuvinte ale celui născut din insulă, a aruncat acea armă ridicată în pântecele femeilor Pandava.

SECȚIUNEA XVI

Vaishampayana a spus: Înțelegând că acea armă fusese aruncată (în pântecele femeilor Pandava) de fiul lui Drona, cel cu fapte păcătoase, Hrishikesha, cu inima veselă, i-a spus următoarele cuvinte: «Un anumit brahmana cu jurăminte pioase, văzând pe fiica lui Virata, care acum este noră a lui Arjuna, în timp ce aceasta se afla la Upaplavya, a spus: „În timp ce linia Kuru va fi ștearsă, un fiu se va naşte ţie.” Acest fiu al tău, din acest motiv, va fi numit Parikshit. Cuvintele acelui om pios se vor adeveri: Pandava vor avea un fiu numit Parikshit.» Către Govinda, cel dintâi dintre neamul Sātvata, în timp ce acesta rostea aceste cuvinte, fiul lui Drona, plin de mânie, i-a răspuns, spunând: „Aceasta, Oş Keshava, ceea ce spui tu din parţialitatea ta pentru Pāndava, nu se va întâmpla. O, tu cu ochi asemenea petalelor de lotus, cuvintele mele nu pot decât să fie împlinite. Ridicată de mine, această armă a mea va cădea asupra fătului care se află în pântecele fiicei lui Virata, asupra acelui făt pe care tu, O, Krishna, dorești să-l protejezi.”

Cel sfânt a spus: Căderea acestei arme puternice nu va fi fără rod. Fătul va muri. Dar, fiind mort, va trăi din nou şi va avea o viaţă lungă! În ceea ce te priveşte, toţi înţelepţii te cunosc ca fiind un laş şi un ticălos păcătos! Angajat mereu în fapte păcătoase, eşti ucigaş de copii. Din acest motiv, va trebui să suferi rodul acestor păcate ale tale. Timp de 3.000 de ani, vei rătăci pe acest pământ, fără tovarăş şi fără să poţi vorbi cu nimeni. Singur şi fără nimeni alături, vei rătăci prin diverse ţări, O, ticălosule, nu vei avea loc în mijlocul oamenilor. Un miros de puroi şi sânge va emana din tine, iar pădurile inaccesibile şi mlaştinile lugubre vor fi locuinţa ta! Vei rătăci pe Pământ, O, suflet păcătos, cu greutatea tuturor bolilor pe tine.

Eroicul Parikshit, ajungând la vârstă înaintată şi la cunoaşterea *Vedelor* şi la practicarea de jurăminte pioase, va obţine toate armele de la fiul lui Sharadvata. După ce va dobândi cunoaşterea tuturor armelor înalte şi va respecta toate datoriile kshatriya, acest rege cu suflet drept va domni asupra pământului timp de şaizeci de ani. Mai mult decât atât, acel băiat va deveni regele puternic al Kuruilor, cunoscut sub numele de Parikshit, chiar în faţa ochilor tăi, O, tu cu suflet nelegiuit! Deşi ars de energia focului armei tale, îl voi reînvia. O, cel mai josnic dintre oameni, priveşte energia austerităţilor mele şi adevărul meu.

Vyasa spuse: Deoarece, disprețuindu-ne pe noi, ai comis acest act extrem de crud şi deoarece comportamentul tău este astfel chiar dacă eşti un bun brahman (de naştere), prin urmare, acele cuvinte excelente pe care fiul lui Devaki le-a rostit se vor împlini fără îndoială în cazul tău, fiind tu un adoptator al obiceiurilor kshatriya!

Ashvatthama spuse: Alături de tine dintre toţi oamenii, O, sfântule, voi trăi! Fie ca cuvintele acestui ilustru şi de frunte om să devină adevărate!

Vaishampayana continuă: Fiul lui Drona, apoi, după ce a predat giuvaerul său Pandavaşilor cu suflet nobil, s-a retras jalnic înaintea ochilor lor, în pădure. Pandavaşii care-şi omorâseră şi pedepsiseră toţi inamicii, l-au pus în frunte pe Govinda, pe Krishna născut pe insulă şi pe marele ascet Narada, şi, luând giuvaerul născut odată cu Ashvatthama, s-au întors repede la inteligenta Draupadi, care şedea în timpul practicii de *praya*.

Acei tigri printre oameni, purtaţi de caii lor excelenţi, asemănători în viteză cu aripa, s-au întors cu el, din neamul lui Dasharha, la tabăra lor. Coborând repede din carele lor, acei mari

războinici călăreți, ei înșiși mult mai tulburați, au văzut-o pe Krishna, fiica lui Drupada, lovită de suferință. Apropiindu-se de prințesa lipsită de veselie, lovită de tristețe și durere, Pandavii, împreună cu Keshava, au stat în jurul ei.

Atunci, Bhimasena cel puternic, dorit de rege, i-a dat acel giuvaer ceresc și i-a spus aceste cuvinte: „Acest giuvaer, O, doamnă amabilă, este al tău. Ucigașul fiilor tăi a fost învins. Ridică-te, alungând tristețea, și amintește-ți de datoriile unei doamne kshatriya. O, tu cu ochii negri, când Vasudeva era pe punctul de a pleca (din Upaplavya) în misiunea sa de pace, tu, O, doamnă timidă, i-ai spus chiar aceste cuvinte ucigașului lui Madhu: „Nu am soți! Nu am fii, nici frați! Nici tu nu mai ești în viață, O, Govinda, de vreme ce regele dorește pace!” Acele cuvinte amare i-au fost adresate lui Kṛṣṇa, cel mai proeminent dintre oameni! Se cuvine să-ți amintești acele cuvinte ale tale, atât de potrivite cu practicile kshatriya.”

Vrednicul Duryodhana, acel obstacol în calea suveranității noastre, a fost ucis. Am sorbit sângele lui Duhshasana, cel viu. Am achitat datoria pe care o aveam față de dușmanul nostru. Oamenii, în discuțiile lor, nu ne vor mai putea blama. Învingându-l pe fiul lui Drona, l-am eliberat din respect față de faptul că este brahmana și față de respectul cuvenit învățătorului nostru decedat. Gloria lui a fost nimicită, O, zeiță, doar trupul său a rămas! A fost deposedat de giuvaerul său și pe pământ a fost lipsit de armele sale!

Draupadi spuse: Am dorit doar să achităm datoria pentru nedreptatea suferită. Fiul învățătorului este la fel de vrednic de reverența mea ca învățătorul însuși. Fie ca regele să lege acest giuvaer pe capul său, O, Bharata!” Regele, luând acel giuvaer, l-a așezat pe cap, la dorința Draupadei și considerând-ul un dar de la învățător. Purtând pe cap acel giuvaer excelent și ceresc, puternicul rege arăta frumos ca un munte cu luna deasupra. Deși îndurerată pentru moartea fiilor săi, prințesa Draupadi, înzestrată cu mare forță mentală, și-a anulat jurământul. Apoi regele Yudhishthira l-a întrebat pe Krishna cel cu brațe puternice, spunând următoarele cuvinte.

SECȚIUNEA XVII

Vaishampayana a spus: După ce toate trupele au fost ucise în timpul orei de somn de către acei trei războinici de car, regele Yudhishthira din neamul lui Dasharha, cu mare durere, a spus aceste cuvinte: «Cum, O, Krishna, au putut fi fiii mei, toți fiind puternici războinici de car, măcelăriți de păcătosul și nenorocitul Ashvatthama, care nu era prea priceput în luptă? Cum a putut fiul lui Drona să-i ucidă pe copiii lui Drupada, toți fiind pricepuți la mânuirea armelor, posedând o mare pricepere și capabili să lupte cu sute de mii de dușmani? Cum a putut să-l ucidă pe cel mai important dintre războinicii de car, Dhrishtadyumna, în fața căruia marele arcaș Drona însuși nu a putut să se prezinte? Ce faptă a săvârșit fiul învățătorului, O, taur printre oameni, în urma căreia a reușit să-i ucidă, de unul singur, pe toți oamenii noștri în luptă?»

Cel Cel sfânt a spus: Adevărul este că fiul lui Drona a căutat ajutorul celui mai înalt dintre toți zeii, etericul Mahadeva. Din acest motiv a reușit să ucidă, singur, un număr atât de mare de războinici. Dacă Mahadeva este mulțumit, El poate oferi chiar nemurirea. Girisha poate dărui o asemenea vitejie încât să reușească să-l înfrunte chiar și pe Indra. Îl cunosc cu adevărat pe Mahadeva, O, taur din neamul lui Bharata! Cunosc și faptele Sale străvechi. El, O, Bharata, este începutul, mijlocul și sfârșitul tuturor creaturilor. Întregul univers acționează și se mișcă prin energia Sa.

Puternicul Străbunic, dorind să creeze creaturi vii, l-a văzut pe Rudra; iar Străbunicul l-a întrebat, spunând: „Creează creaturi vii fără întârziere!” Astfel, Rudra, cu părul castaniu, a spus: „*Așa să fie!*”, s-a aruncat în apă și a practicat austerități mult timp, deoarece era conștient de defectele creaturilor vii. După ce l-a așteptat pe Rudra foarte mult timp, Străbunicul, printr-un

decret al voinței sale, a invocat în existență o altă ființă pentru a-l face creatorul tuturor tipurilor de lucruri vii. Privind-o pe Girisha aruncându-se în ape, aceasta (a doua) spunându-i tatălui său: „Dacă nu se va naște nicio ființă înaintea mea, atunci voi crea creaturi vii!”. Tatăl său i-a răspuns, spunând: „Nu există nicio altă ființă întâi născută în afară de tine! Acest Sthanu s-a aruncat în apă! Du-te și creează creaturi vii, fără nicio îngrijorare!”

Acea ființă a creat apoi multe creaturi vii, având-l pe Daksha ca prim, care a creat toate aceste creaturi de patru feluri. De îndată ce au fost create, însă, au alergat, O, rege, către tatăl lor, chinuite de foame și doritoare să-l devoreze. A doua ființă pe care Brahma o crease, a alergat atunci spre el, doritoare de protecție față de propriii săi urmași. Și i-a spus Străbunicului: „O, ilustrule, protejează-mă de acestea și dă acestor creaturi hrana lor!” Apoi, Străbunicul le-a atribuit ierburi, plante și alte legume drept hrană, iar celor puternici le-a atribuit creaturilor mai slabe drept mijloc de hrană. După ce hrana lor a fost astfel atribuită, creaturile nou create s-au dus toate în regiunile pe care le-au dorit și s-au înmulțit cu bucurie prin unirea cu speciile lor respective.

După ce creaturile s-au înmulțit și Străbunicul s-a arătat foarte mulțumit, cel întâi născut s-a ridicat din apă și a privit creația vie. A văzut că fuseseră create felurite feluri de creaturi și că acestea se înmulțiseră prin propria lor energie. La această priveliște, Rudra s-a înfuriat și și-a făcut membrul procreator să dispară în măruntaiele Pământului. Brahma cel nestins, potolindu-l cu cuvinte blânde, i-a zis: „O, Sharva, ce făceai atâta timp în apă? Din ce motiv ți-ai făcut și membrul tău de generare să dispară în măruntaiele Pământului?” Întrebat astfel, stăpânul universului i-a răspuns plin de mânie stăpânului Brahman: „Altcineva a creat toate aceste creaturi! Ce rost ar mai avea atunci membrul meu? Eu am creat, prin ascezele mele, O, Străbunicule, hrană pentru toate aceste creaturi. Și aceste ierburi și plante se vor înmulți ca acelea care se vor hrăni din ele!” După ce a rostit aceste cuvinte, Bhava a plecat, plin de necaz și furie, la poalele munților Menjavat pentru a practica asceze mai severe.

SECȚIUNEA XVIII

Cel Sfânt a spus: După ce *krita-yuga* s-a încheiat, zeii, dorind să efectueze un sacrificiu, au făcut pregătiri pentru acesta, conform instrucțiunilor stabilite în *Vede*. Au adunat unt clarificat și celelalte lucruri necesare. Și nu numai că au stabilit care ar trebui să fie cerințele sacrificiului lor, dar au și stabilit pe cei dintre ei care ar trebui să aibă parte de ofrandele sacrificiale.

Neștiindu-l cu adevărat pe Rudra, zeii, O, rege, nu i-au alocat o parte divinului Sthanu. Văzând că zeii nu i-au alocat nicio parte din jertfele rituale, Sthanu, îmbrăcat în piei de cerb, a dorit să distrugă acea Jertfă și cu acest scop a construit un arc. Există patru tipuri de Jertfe: Jertfa lumilor (*loka Sacrifice*), Jertfa riturilor speciale, Jertfa domestică eternă și Jertfa constând în satisfacția derivată de om din plăcerea sa de a se bucura de cele cinci substanțe elementare și combinațiile lor. Din aceste patru tipuri de Jertfă s-a născut universul. Kapardin a construit acel arc folosind ca materiale primul și al patrulea tip de Jertfe. Lungimea acelui arc era de cinci coți. *Mantra* sacră „*vashat*”, O, Bharata, a devenit coarda sa. Cele patru părți din care constă o Jertfă au devenit împodobirea acelui arc.

Atunci Mahadeva, cuprins de furie și luând acel arc, s-a îndreptat spre locul unde cerești erau angajați în Jertfa lor. Văzându-l pe Rudra cel nevestejit sosind acolo îmbrăcat ca un *brahmacari* și înarmat cu acel arc, zeița Pământ s-a micșorat de frică și chiar munții au început să tremure. Vântul însuși a încetat să se miște, iar focul, deși hrănit, nu mai ardea. Stelele din firmament, îngrijorate, au început să rătăcească pe cursuri neregulate. Splendoarea Soarelui a scăzut. Discul Lunii și-a pierdut frumusețea. Întregul firmament a fost cuprins de o întunecime groasă. Cerești, copleșiți, nu știau ce să facă. Jertfa lor a încetat să mai ardă. Zeii erau cu toții îngroziți. Rudra a străpuns apoi întruchiparea Jertfei cu o săgeată feroce în inimă. Forma

întruchipată a Jertfei, luând înfățișarea unui cerb, a fugit, împreună cu zeul focului. Ajungând în cer în acea formă, a ars cu frumusețe. Rudra, însă, O, Yudhishthira, l-a urmărit prin ceruri. După ce Jertfa a fugit, zeii și-au pierdut splendoarea. Pierzându-și simțurile, zeii au fost amețiți.

Apoi, Mahadeva cel cu trei ochi, mâniat, a rupt cu arcul său brațele lui Savitri și a smuls ochii lui Bhaga și dinții lui Pușan. Zeii au fugit atunci, la fel și toate părțile Sacrificiului. Unii dintre ei, amețiți în timp ce încercau să fugă, au căzut inconștienți. Rudra cel cu gâtul albastru, agitându-i astfel, a râs în hohote și, învârtind coarnele arcului său, i-a paralizat. Zeii au scos atunci un țipăt. La comanda lor, coarda arcului s-a rupt. Coarda ruptă, arcul s-a întins într-o linie. Zeii s-au apropiat apoi de zeul zeilor fără arc și, cu forma întruchipată a Sacrificiului, au căutat protecția lui Mahadeva cel puternic și au încercat să-l mulțumească.

Încântat, marele zeu și-a aruncat mânia în apă, O, rege, acea mânie, luând forma focului, este mereu întrebuințată în a consuma acel element lichid. Apoi i-a dat lui Savitri brațele sale, lui Bhaga ochii săi și lui Pushana dinții săi. Și a restabilit jertfele însele, O, Pandava! Lumea a devenit din nou întreagă și nevătămată. Zeii i-au alocat lui Mahadeva toate libațiile de unt clarificat ca parte a marelui zeu. O, monarh, când Mahadeva devenise furios, întreaga lume devenise astfel agitată: când a devenit mulțumit, totul a devenit în siguranță. Posedat de o mare energie, zeul Mahadeva a fost mulțumit de Ashvatthama. Din acest motiv fiii tăi, acei mari războinici pe care, au putut fi uciși de acel războinic. Din acest motiv mulți alți eroi, Pancașii, cu toți urmașii lor, au putut fi uciși de el. Nu ar trebui să-ți lași mintea să se gândească la asta. Nu fiul lui Drona a îndeplinit acea faptă. A fost făcută prin harul lui Mahadeva. Fă acum ce ar trebui făcut în continuare.

SFÂRȘITUL SAUPTIKA PARVA

Mahabharata

lui

Vyasa

Cartea 11 - Stri Parva

Tradusă în română după textul englez
a lui

Kisari Mohan Ganguli

[1883-1896]

NOTIFICARE DE ATRIBUIRE

Scanat la sacred-texts.com, 2004. Corectat de John Bruno Hare, octombrie 2004. Acest text este în domeniul public. Aceste fişiere pot fi utilizate în orice scop necomercial, cu condiţia ca această notificare de atribuire să fie lăsată intactă.

CUPRINS

Introducere

Vishoka Parva (secțiunile 1 - 8)
Stri Parva (secțiunile 9 - 25)
Shradha Parva (secțiunea 26)
Jala Pradanika Parva (secțiunea 27)

INTRODUCERE

În clasificarea în 18 parva, *Stri Parva* este al 11-lea volum. Este o *parva* care se referă la femei şi anume la durerea femeilor şi la ceremoniile funerare efectuate de femei şi de supravieţuitori.

Cap. VISHOKA PARVA

Vishoka înseamnă *sfârşitul suferinţei* sau *eliberarea de suferinţă*. În această *parva* Vidura încearcă să alunge tristeţea lui Dhritarashtra.

Cap. STRI PARVA

Acest capitol poartă numele femeilor. Când Pandavii se întâlnesc cu Dhritarashtra şi Gandhari, Dhritarashtra vrea să-l zdrobească pe Bhima până la moarte, dar Krishna îi oferă în schimb o statuie de fier. Vedavyasa o convinge pe Gandhari să nu-i blesteme pe Pandavi. Privirea lui Gandhari deformează unghiile lui Yudhishthira. Sunt descrişi războinicii ucişi şi ritualurile funerare. Gandhari îl blestemă pe Krishna.

Cap. SHRADDHA PARVA

Shraddha este o ceremonie funerară pentru rudele decedate, iar această *parva* poartă numele acesteia. Războinicii morţi sunt incineraţi şi li se îndeplinesc ritualurile funerare.

Cap. JALA- PRADANIKA PARVA

Jala înseamnă *apă*, iar *pradana* înseamnă a da. După incinerare are loc respectarea ritualurilor legate de apă şi oferirea de apă războinicilor morţi; Kunti le spune Pandavilor că Karna era fratele lor mai mare.

Vishoka Parva

SECȚIUNEA I

Om! După ce ne-am închinat lui Narayana şi Nara, cei mai de seamă dintre fiinţele masculine, şi zeiţei Sarasvati, trebuie rostit cuvântul **Jaya**.

Janamejaya a zis: După ce Duryodhana a fost învins şi toţi războinicii de asemenea au pierit, ce a făcut, O, înţelepte, regele Dhritarashtra la primirea veştii? Ce a făcut şi marele suflet al regelui Kuru, Yudhishthira, fiul lui Dharma? Ce au făcut cei trei supravieţuitori (ai armatei Kuru), anume Kripa şi ceilalţi? Am auzit totul despre isprăvile lui Ashvatthama. Spune-mi ce s-a întâmplat după acea denunţare reciprocă de blesteme. Povesteşte-mi tot ce i-a spus Sanjaya bătrânului rege orb.

Vaishampayana a spus: După ce şi-a pierdut o sută de fii, regele Dhritarashtra, afectat de durere din acest motiv, lipsit de vlagă şi arătând ca un copac tăiat de ramuri, a fost copleşit de anxietate şi şi-a pierdut capacitatea de a vorbi. Înzestrat cu înţelepciune mare, Sanjaya, apropiindu-se de monarh, i-a spus: „De ce te mâhneşti, O, monarhule? Durerea nu serveşte niciunui scop. Opt şi zece *Akshauhini* de combatanţi, O, rege, au fost ucişi! Pământul a devenit pustiu şi este aproape gol acum! Regi din diverse tărâmuri, veniţi din diverse părţi, uniţi cu fiul tău (pentru a-l ajuta în luptă) şi-au dat cu toţii viaţa. Fie ca acum să se facă în mod corespunzător rânduielile funerare pentru părinţii, fiii, nepoţii, rudele, prietenii şi învăţătorii tăi.”

Vaishampayana a continuat: Lipsit de fii şi de consilieri şi de toţi prietenii săi, regele Dhritarashtra, de mare energie, a căzut brusc pe pământ ca un copac smuls din rădăcini de vânt.

Dhritarashtra spuse: Lipsit de fii, de sfătuitori şi de toţi prietenii mei, voi umbla fără îndoială cu tristeţe pe pământ. Ce nevoie mai am de viaţă, lăsat fiind fără neamuri şi prieteni, şi asemănându-mă cu o pasăre căreia i s-au tăiat aripile şi care suferă de bătrâneţe? Jefuit de regat, lipsit de neamuri şi lipsit de vedere, nu pot, O, tu cu mare înţelepciune, să mai strălucesc pe pământ ca o lumină căreia i s-a luat strălucirea! Nu am urmat sfaturile prietenilor, ale fiului lui Jamadagni, ale *rishi*-ului ceresc Narada şi ale lui Krishna născut pe insulă, în timp ce ei îmi ofereau sfat. În mijlocul adunării, Krishna mi-a spus ce era spre binele meu, zicând: „Încetarea ostilităţilor, O, rege! Lasă-ţi fiul să ia întregul regat! Dă-i Pandavaşilor doar cinci sate!” Nebun ce am fost, pentru că nu am urmat acel sfat, sunt acum obligat să regret atât de profund! Nu am ascultat sfaturile drepte ale lui Bhishma. Vai, după ce am auzit de măcelul lui Duryodhana, ale cărui urlete erau la fel de profunde ca cele ale unui taur, după ce am auzit şi de moartea lui Duhshasana şi de stingerea lui Karna şi de apusul Soarelui Drona, inima mea nu se sparge în bucăţi. Nu-mi amintesc, O, Sanjaya, niciun act rău pe care l-am făcut în zilele de demult, ale cărui consecinţe, nebun ce sunt, le sufăr astăzi. Fără îndoială, am comis păcate mari în vieţile mele anterioare, pentru care Îndrumătorul Suprem m-a pus să suport o asemenea măsură de durere. Această distrugere a tuturor neamurilor mele, această exterminare a tuturor celor care îmi voiau binele şi a prietenilor, la această bătrâneţe, mi s-a abătut prin forţa Destinului. Ce alt om mai este pe pământ care să fie mai chinuit decât nenorocita mea fiinţă? De vreme ce lucrurile stau aşa, să mă vadă Pandavaşii chiar în această zi hotărât să mă îndrept pe drumul lung care duce spre tărâmurile lui Brahman!

Vaishampayana a continuat: În timp ce regele Dhritarashtra se lăsa pradă unor astfel de lamentaţii, Sanjaya i s-a adresat în următoarele cuvinte pentru a-i alunga tristeţea: „Lepădă-ţi tristeţea, O, monarh! Ai auzit concluziile *Vedelor* şi cuprinsul a nenumărate scripturi şi învăţături sfinte, de la gura bătrânilor, O, rege! Ai auzit acele cuvinte pe care înţelepţii i le-au spus lui Sanjaya, pe când acesta era cuprins de tristeţe din cauza morţii fiului său. Când fiul tău, O, monarh, a fost cuprins de mândria născută din tinereţe, nu ai acceptat sfaturile oferite de cei care îţi doreau binele.

Dorind rodul, nu ai făcut, din lăcomie, ceea ce era cu adevărat în beneficiul tău. Propria ta inteligență, asemenea unei săbii ascuțite, te-a rănit. De obicei, ai curtat pe cei cu un comportament josnic. Fiul tău îl avea ca sfetnic pe Duhshasana, și pe sufletul păcătos fiul Radhei, și pe la fel de păcătosul Shakuni și pe neînțelegătorul Citrasena, și pe Salya. Fiul tău (prin comportamentul său) a făcut din întreaga lume un dușman. Fiul tău, O, Bharata, nu a ascultat cuvintele lui Bhishma, venerabilul șef al Kuruilor, ale Gandharii și ale lui Vidura, ale lui Drona, O, rege, ale lui Kripa fiul lui Sharadvata, ale puternicului Krishna, ale înțeleptului Narada, ale multor alți *rishi* și ale lui Vyasa însuși, cu energie inepuizabilă. Deși poseda forță, fiul tău avea puțină inteligență, era mândru, dornic mereu de luptă, josnic, necontrolabil și nemulțumit. Tu ești plin de învățătură și inteligență și ești întotdeauna adevărat. Cei care sunt atât de drepți și posedați de o astfel de inteligență ca tine nu sunt niciodată uluiți de tristețe. Virtutea nu a fost luată în seamă de niciunul dintre ei. Lupta era singurul cuvânt pe buzele lor. Din această cauză, ordinul Kshatriya a fost exterminat și faima dușmanilor tăi a sporit. Tu ai ocupat poziția de arbitru, dar nu ai rostit niciun cuvânt de sfat salutar. Fiind nepotrivit pentru sarcină, nu ai ținut balanța egală. Fiecare ar trebui, de la început, să adopte o linie de acțiune atât de benefică încât să nu fie nevoit, la sfârșit, să se căiască pentru ceva deja făcut. Din afecțiune pentru fiul tău, O, monarh, ai făcut ceea ce îi plăcea lui Duryodhana. Ești obligat să te căiești pentru asta acum. Totuși, nu trebuie să te lași pradă tristeții. Omul care își îndreaptă ochii numai spre miere, fără să se uite la cădere, suferă pierzanie din cauza lăcomiei sale după miere. Un astfel de om este obligat să se căiască, la fel ca tine. Omul care se lasă pradă tristeții nu câștigă niciodată avere. Prin întristare, omul pierde roadele pe care le dorește. Tristețea este din nou un obstacol în calea dobândirii obiectelor dragi nouă. Omul care se lasă pradă tristeții își pierde chiar și mântuirea. Omul care acoperă un cărbune aprins în faldurile veșmântului său și este ars de focul pe care acesta l-a aprins, ar fi considerat un prost dacă s-ar întrista pentru rănile sale. Tu, împreună cu fiul tău, ați aţâțat focul Partha cu vorbele voastre și, cu lăcomia voastră acționând ca unt clarificat, ați făcut ca acel foc să se înalțe în flăcări mistuitoare. Când acel foc s-a înălțat astfel, fiii tăi au căzut în el ca niște insecte. Nu se cuvine însă să te întristezi pentru ei acum, când toți au fost arși în focul săgeții inamicului. Fața plină de lacrimi, O, rege, pe care o porți acum, nu este aprobată de scripturi și nici lăudată de cei înțelepți. Aceste lacrimi, ca scântei de foc, îi ard pe cei morți pentru care sunt vărsate. Ucide-ți tristețea cu inteligența ta și sprijină-te cu tăria propriului tău sine!" Astfel a fost regele mângâiat de sufletul nobil Sanjaya. Vidura, apoi, O, celui ce arde dușmanii, i-a vorbit din nou regelui, arătând mare înțelepciune."

SECȚIUNEA II

Vaishampayana spuse: Ascultă, O, Janamejaya, cuvintele dulci ca nectarul pe care Vidura i le-a spus fiului lui Vicitravirya și prin care l-a înveselit pe taurul acesta dintre oameni!

Vidura a zis: Ridică-te, O, rege! De ce zaci întins pe pământ? Ridică-te prin forța ta, O, rege, căci acesta este scopul final al tuturor ființelor vii. Tot ce se adună ajunge la pieire; tot ce se înalță este sortit să cadă. Întâlnirea este sortită despărțirii; viața este sortită morții. Cel care distruge, O, Bharata, îi trage atât pe erou cât și pe laș. De ce, deci, O, taur printre Kshatriya, nu ar trebui Kshatriya să lupte? Cel care nu luptă se vede că scapă cu viață. Dar când timpul cuiva sosește, O, rege, nu se poate scăpa. În ceea ce privește creaturile vii, ele nu există la început. Ele există în perioada intermediară. La sfârșit, devin din nou inexistente. Ce motiv de jale este așadar în aceasta? Omul care se lasă pradă jalei nu reușește să-i reîntâlnească pe cei morți. Prin jale, omul însuși nu moare. Când mersul lumii este acesta, de ce te lași pradă tristeții? Moartea trage toate ființele, chiar și pe zei. Nu există nimeni drag sau urât morții, o cel mai bun dintre Kurui! Așa cum vântul smulge vârfurile tuturor firelor de iarbă, tot așa, O, taur din neamul lui Bharata, moartea stăpânește toate ființele. Toate ființele sunt ca membrii unei caravane legate spre aceeași destinație. (Când moartea va întâlni totul) nu are mare importanță pe cine întâlnește prima dată. Nu se cuvine ție, O, rege, să jelești pentru cei uciși în luptă. Dacă scripturile sunt o autoritate, toți trebuie să fi atins scopul suprem. Toți erau versanți în *Vede*; toți respectaseră jurăminte. Înfruntând inamicul, toți și-au găsit

moartea. Ce motiv de tristeţe este în aceasta? Invizibili erau (înainte de naştere). Venind din acea regiune necunoscută, au devenit din nou invizibili. Ei nu sunt ai tăi, nici tu al lor. Ce jale este deci în astfel de dispariţie? Dacă este ucis, se câştigă raiul. Prin ucidere, se câştigă faimă. Ambele, în ceea ce ne priveşte, duc la mari merite. Lupta, prin urmare, nu este zadarnică. Fără îndoială, Indra le va pregăti regiuni capabile să ofere orice dorinţă. Aceştia, O, taur printre oameni, devin oaspeţii lui Indra. Bărbaţii nu pot, prin jertfe cu daruri copioase, prin penitenţe ascetice şi prin învăţătură, să ajungă în cer atât de repede ca eroii ucişi în luptă. Pe trupurile eroilor duşmani care constituiau focul jertfei, ei au vărsat libaţiile lor de săgeţi. Posesori ai unei mari energii, ei au trebuit să suporte, în schimb, libaţiile de săgeţi (vărsate asupra lor de către inamicii lor). Îţi spun ţie, O, rege, că pentru un Kshatriya în această lume nu există o cale mai bună spre cer decât bătălia! Toţi erau Kshatriya cu suflet nobil; posedaţi de curaj, ei erau podoabe ale adunărilor. Ei au atins o stare înaltă de fericire. Ei nu sunt persoane pentru care ar trebui să jelim. Mângâie-te pe tine însuţi şi încetează să te jeleşti, O, taur printre oameni! Nu ţi se cade să te laşi copleşit de tristeţe şi să abandonezi toate acţiunile. Sunt mii de mame şi taţi şi fii şi soţii în această lume. Ale cui sunt ei şi ai cui suntem noi? Zi de zi apar mii de cauze de tristeţe şi mii de cauze de frică. Acestea însă îi afectează pe cei ignoranţi, dar nu înseamnă nimic pentru cel înţelept. Nimeni nu este drag sau detestat de Timp, O, cel mai bun dintre Kuruţi! Timpul este indiferent faţă de toţi. Toţi sunt târâţi în mod egal de Timp. Timpul face să crească toate creaturile şi el este cel care distruge totul. Când toţi ceilalţi dorm, Timpul este treaz. Timpul este irezistibil. Tinereţea, frumuseţea, viaţa, posesiunile, sănătatea si compania prietenilor, toate sunt instabile. Cel înţelept nu va râvni niciodată la niciunul dintre acestea. Nu este potrivit să te întristezi pentru ceea ce este universal. O persoana se poate pierde pe sine însăşi, adâncindu-se în jale, dar jalea însăşi, prin îndulcirea ei, nu devine niciodată mai uşoară. Dacă simţi că jalea ta este grea, ea trebuie contracarată prin neadâncirea în ea. Aceasta este chiar medicina pentru jale, şi anume, renunţarea la ea. Prin zăbovirea asupra ei, nu o poţi micşora. Dimpotrivă, ea creşte odată cu indulgenţa. La ivirea răului sau la pierderea a ceva drag, numai cei cu inteligenţă redusă îşi lasă mintea afectată de jale. Aceasta nu este nici Câştig, nici Religie, nici Fericire, la care se gândeşte inima ta. Îndulcirea jalei este mijlocul sigur de a-şi pierde scopurile. Prin ea, cineva se abate de la cele trei mari scopuri ale vieţii (religia, câştigul şi plăcerea). Cei lipsiţi de mulţumire sunt ameţiţi la ivirea vicisitudinilor legate de posesia bogăţiei. Ei, însă, cei înţelepţi, dimpotrivă, sunt neafectaţi de astfel de vicisitudini. Omul ar trebui să ucidă jalea mentală prin înţelepciune, la fel cum jalea fizică trebuie ucisă prin medicamente. Înţelepciunea are această putere. Cei care sunt proşti nu pot dobândi niciodată liniştea sufletului. Faptele unei vieţi anterioare îl urmăresc îndeaproape pe un om, atât de mult încât îl aşteaptă când se culcă, îl însoţesc când stă şi aleargă cu el când se mişcă. În acele condiţii de viaţă în care cineva acţionează bine sau rău, se bucură sau suferă rodul în condiţii similare. În acele forme (de organizare fizică) în care îndeplineşte anumite acte, se bucură sau suferă rodul în forme similare. Sinele propriu este propriul prieten, la fel cum sinele propriu este şi duşmanul propriu. Sinele propriu este martorul actelor proprii, bune şi rele. Din faptele bune izvorăşte o stare de fericire, din faptele păcătoase izvorăşte nenorocirea. Unu primeşte întotdeauna roada faptelor sale. Nimeni nu se bucură sau suferă bine sau rău care să nu fie rodul faptelor proprii. Persoane inteligente ca tine, O, rege, nu se afundă niciodată în enormităţi păcătoase care sunt dezaprobate de cunoaştere şi care lovesc chiar în rădăcina (virtuţii şi fericirii).

SECŢIUNEA III

Dhritarashtra a zis: O, tu cu mare înţelepciune, durerea mea a fost alungată de cuvintele tale excelente! Aş dori, totuşi, să te aud din nou vorbind. Cum, într-adevăr, cei înţelepţi se eliberează de durerea mentală născută din venirea răului şi din pierderea obiectelor dragi?

Vidura a zis: Cel înţelept obţine liniştea prin stăpânirea atât a tristeţii, cât şi a bucuriei, prin mijloace prin care se poate scăpa de tristeţe şi bucurie. Toate acele lucruri pentru care ne facem griji, O, taur printre oameni, sunt efemere. Lumea este ca o plantă de bananier, fără tărie durabilă. Deoarece înţelepţii şi proştii, bogaţii şi săracii, toţi, despărţiţi de grijile lor, dorm în cimitir, cu

trupuri lipsite de carne şi pline de oase goale şi tendoane zbârcite, pe cine dintre ei vor privi supravieţuitorii ca având semne distinctive prin care să poată fi stabilite atributele naşterii şi frumuseţii? (Când toţi sunt egali în moarte) de ce ar trebui fiinţele umane, ale căror înţelegeri sunt mereu înşelate (de lucrurile din această lume), să dorească rangul şi poziţia celorlalţi? Învăţaţii spun că trupurile oamenilor sunt ca nişte case. În timp, acestea sunt distruse. Există, totuşi, o singură fiinţă care este eternă. Aşa cum o persoană, aruncând o haină, fie veche sau nouă, poartă alta, la fel este şi cu trupurile tuturor fiinţelor încarnate. O, fiu al lui Vicitravirya, creaturile obţin binele sau răul ca rod al faptelor lor. Prin faptele lor obţin raiul, O, Bharata, sau fericirea, sau necazul. Fie că sunt capabile sau nu, ele trebuie să-şi suporte poverile care sunt rezultatul propriilor lor fapte. Aşa cum dintre vasele de lut unele se sparg în timp ce sunt încă pe roata olarului, unele în timp ce sunt modelate parţial, unele imediat ce sunt terminate, altele după ce sunt scoase de pe roată, altele în timp ce sunt scoase, altele după scoatere, unele când sunt ude, altele când sunt uscate, altele în timp ce sunt arse, altele în timp ce sunt scoase din cuptor, altele după scoaterea de acolo, şi altele în timp ce sunt folosite, la fel este şi cu trupurile creaturilor încarnate. Unele sunt distruse încă în pântece, altele după ieşirea din pântece, altele a doua zi, altele la expirarea a două săptămâni sau a unei luni, altele la expirarea unui an sau a doi ani, altele în tinereţe, altele la vârsta mijlocie şi altele când sunt bătrâne. Creaturile se nasc sau sunt distruse conform faptelor lor din vieţile anterioare. Când aşa este cursul lumii, de ce te mai complaci în tristeţe? Ca bărbaţii, în timp ce înoată în sport pe apă, uneori se scufundă şi uneori ies la suprafaţă, O, rege, tot astfel creaturile se scufundă şi ies la suprafaţă în fluxul vieţii. Cei cu puţină înţelepciune suferă sau întâlnesc distrugerea ca rezultat al propriilor lor fapte. Cei care sunt înţelepţi, respectă virtutea şi doresc să facă bine tuturor fiinţelor vii, cei care cunosc natura reală a apariţiei creaturilor în această lume, aceştia la sfârşit ating scopul suprem.

SECŢIUNEA IV

Dhritarashtra a zis: O, vorbitori de seamă, cum poate fi cunoscută pustietatea acestei lumi? Doresc să aud asta. Întrebat de mine, spuneţi-mi asta.

Vidura a zis: Îţi voi descrie toate faptele creaturilor încă de la concepţia lor iniţială. La început, trăieşte în amestecul de sânge şi fluid vital. Apoi creşte puţin câte puţin. Apoi, la expirarea celei de-a cincea luni, ia formă. Urmează să devină un făt cu toate membrele sale formate şi trăieşte într-un loc foarte impur, acoperit de carne şi sânge. Apoi, prin acţiunea vântului, membrele sale inferioare se întorc în sus, iar capul ajunge în jos. Ajungând în această postură la gura uterului, suferă nenumărate nenorociri. Ca urmare a contracţiilor uterului, creatura iese apoi din el, înzestrată cu rezultatele tuturor actelor sale anterioare. Apoi se întâlneşte în această lume cu alte rele care se reped asupra lui. Calamităţile se îndreaptă spre el ca nişte câini la miros de carne. Apoi, diverse boli îl abordează în timp ce este înlănţuit de actele sale anterioare. Legat de lanţurile simţurilor şi ale femeilor, şi ale averii şi ale altor lucruri dulci ale vieţii, diverse practici rele îl abordează şi pe el, O, rege! Ocupat de acestea, el nu obţine niciodată fericirea. În acel moment, el nu reuşeşte să obţină rodul faptelor sale, fie că sunt drepte sau greşite. Însă cei care îşi pun inima în reflecţie reuşesc să-şi protejeze sufletele. Persoana guvernată de simţurile sale nu ştie că moartea a ajuns la uşa sa. În cele din urmă, târât de mesagerii Distrugătorului, el întâlneşte pieirea la momentul stabilit. Agitat de simţurile sale, pentru tot binele şi răul făcut la început şi după ce a gustat sau a suferit roadele acestora, el devine din nou indiferent la actele sale de auto-omorâre. Vai, lumea este înşelată, iar lăcomia o domină. Lipsit de înţelegere din cauza lăcomiei, mâniei şi fricii, omul nu se cunoaşte pe sine. Umflat de bucurie pentru propria sa naştere respectabilă, se vede batjocorind pe cei care nu sunt de neam înalt. De asemenea, umflat de mândria averii, el este văzut disprețuind pe săraci. Unul îi consideră pe ceilalţi nişte proşti ignoranţi, dar rareori îşi face un examen de sine. Unul atribuie greşeli altora, dar nu doreşte niciodată să se pedepsească pe sine. De vreme ce înţelepţii şi ignoranţii, bogaţii şi săracii, cei născuţi din familii nobile şi cei de viţă umilă, cei onoraţi şi cei neonoraţi, toţi merg în locul morţilor şi dorm acolo eliberaţi de orice angoasă, cu trupuri dezbrăcate

de carne şi pline doar de oase unite de tendoane uscate, pe cine dintre ei ar privi supraviețuitorii ca fiind mai presus de ceilalți și prin ce semne ar constata atributele naşterii şi frumuseții? Când toți, întinşi în aceeaşi poziție, dorm pe pământul gol, de ce, atunci, ar dori oamenii, pierzându-şi simțurile, să se înşele unul pe celălalt? Cel care, privind acest aforism (din scripturi) cu propriii ochi sau auzindu-l de la alții, practică virtutea în această lume instabilă a vieții şi aderă la ea de la o vârstă fragedă, atinge cel mai înalt scop. Învățând toate acestea, cel care aderă la Adevăr, O, rege, reuşeşte să treacă pe toate cărările.

SECȚIUNEA V

Dhritarashtra spuse: Spune-mi în detaliu totul despre căile acelei inteligențe prin care această sălbăticie de datorii poate fi acoperită în siguranță.

Vidura spuse: După ce m-am înclinat în fața Celui care S-a creat singur, îți voi îndeplini porunca spunându-ți cum vorbesc înțelepții mari despre sălbăticia vieții. Un anume brahman, care trăia în lumea cea mare, s-a pomenit într-o zi într-o pădure mare şi inaccesibilă, plină de fiare sălbatice. Aceasta era plină pe toate părțile de lei şi alte animale care semănau cu elefanții, toate acestea urlând puternic. Aşa era înfățişarea acelei păduri încât Yama însuşi ar fi înghețat de frică. Văzând pădurea, inima brahmanului s-a agitat foarte tare. Părul i s-a ridicat pe cap, şi alte semne de frică s-au manifestat, O, cel care arde duşmanii! Intrând în ea, a început să alerge încoace şi încolo, aruncându-şi privirea în toate părțile pentru a căuta pe cineva al cărui adăpost să-l caute. Dorind să evite acele creaturi teribile, a fugit îngrozit. Cu toate acestea, nu a reuşit să le depăşească în viteză sau să scape de prezența lor. Apoi a văzut că acea pădure teribilă era înconjurată de o plasă, şi că o femeie înfricoşătoare stătea acolo, întinzându-şi brațele. Acea pădure mare era, de asemenea, înconjurată de mulți şerpi cu cinci capete, de forme îngrozitoare, înalți ca stâncile şi atingând cerurile. Înăuntrul ei se afla o groapă a cărei gură era acoperită cu multe viță de vie şi ierburi tari şi neînduplecate. Brahmanul, în timpul rătăcirilor sale, a căzut în acea groapă invizibilă. S-a zbătut în acele smocuri de viță de vie care erau împletite una în alta, ca fructul mare al unui jac fructifer atârnând de tulpina sa. A rămas atârnat acolo, cu picioarele în sus şi capul în jos. În timp ce se afla în acea postură, diverse alte calamități l-au lovit. A văzut un şarpe mare şi puternic în groapă. De asemenea, a văzut un elefant gigantic lângă gura acesteia. Acel elefant, de culoare închisă, avea şase fețe şi doisprezece picioare. Iar animalul s-a apropiat încet de acea groapă acoperită cu viță de vie şi copaci. În jurul crenguțelor copacului (care se afla la gura gropii), roiau multe albine de forme înfricoşătoare, ocupate de mult timp în a bea mierea adunată în fagurele lor, în jurul căruia se adunaseră în număr mare. În mod repetat au dorit, O, taur de neam Bharata, să guste din acea miere care, deşi dulce pentru toate creaturile, putea totuşi să atragă doar copiii. Mierea (adunată în fagure) cădea în multe jeturi dedesubt. Persoana care atârna în groapă bea în mod continuu acele jeturi. Ocupat într-o situație atât de plină de suferință, setea lui nu putea fi potolită. Nesătul de sete, persoana îşi dorea mai mult. Chiar şi atunci, O, rege, nu a devenit indiferent la viață. Şi acolo, omul a continuat să spere la existență. O serie de şobolani albi şi negri rodeau rădăcinile acelui copac. Îi era frică de fiarele de pradă, de acea femeie feroce de la marginea acelei păduri, de şarpele de la fundul fântânii, de elefantul de lângă vârful ei, de căderea copacului sub acțiunea şobolanilor şi, în cele din urmă, de acele albine care zburau pentru a gusta mierea. În acea stare, el a continuat să locuiască, lipsit de simțuri, în acea sălbăticie, fără a pierde niciodată speranța de a-şi prelungi viața.

SECȚIUNEA VI

Dhritarashtra zise: Vai, cât de mare a fost suferința acelui om şi cât de grea viața lui! Spune-mi, O, cel mai înțelept vorbitor, de unde provenea ataşamentul lui față de viață şi de unde fericirea lui? Unde este acea regiune, atât de potrivnică practicării virtuții, în care locuieşte acel om? Oh, spune-mi cum va fi el eliberat de toate acele mari grozăvii! Spune-mi toate acestea! Ne vom

strădui apoi corespunzător pentru el. Mila mea a fost profund mișcată de dificultățile care stau în calea salvării lui!

Vidura zise: Cei care cunosc, O, monarh, religia eliberării (*moksha*) citează aceasta ca o pildă. Înțelegând aceasta în mod corect, o persoană poate atinge fericirea în regiunile de apoi. Ceea ce este descris ca pustietate este marea lume. Pădurea inaccesibilă din ea este sfera limitată a propriei vieți. Cei menționați ca fiare sălbatice sunt bolile (de care suferim). Femeia de proporții gigantice care locuiește în pădure este identificată de cei înțelepți cu Bătrânețea, care distruge tenul și frumusețea. Ceea ce a fost numit groapă este corpul sau structura fizică a creaturilor încarcerate. Șarpele uriaș care locuiește în fundul acelei gropi este timpul, distrugătorul tuturor creaturilor încarcerate. El este, într-adevăr, distrugătorul universal. Smocul de liane care crește în acea groapă, de ale căror tulpini întinse omul atârnă, este dorința de viață pe care o hrănește orice făptură. Elefantul cu șase fețe, O, rege, care se îndreaptă spre copacul de la gura gropii, este vorbit ca fiind anul. Cele șase fețe ale sale sunt anotimpurile, iar cele douăsprezece picioare ale sale sunt cele douăsprezece luni. Șoarecii și șerpii care taie copacul sunt zilele și nopțile care micșorează continuu perioadele de viață ale tuturor creaturilor. Cele descrise ca fiind bondari sunt dorințele noastre. Numeroasele jeturi care picură miere sunt plăcerile derivate din satisfacerea dorințelor noastre, de care oamenii se văd puternic atașați. Înțelepții cunosc cursul vieții ca fiind exact așa. Prin această cunoaștere, ei reușesc să smulgă legăturile ei.

SECȚIUNEA VII

Dhritarashtra a zis: Excelentă este această parabolă pe care ai recitat-o! Într-adevăr, ești cunoscător al adevărului! După ce am ascultat vorbirea ta dulce, doresc să te ascult mai mult.

Vidura a zis: Ascultă-mă, O, rege, voi vorbi din nou în detaliu despre acele mijloace a căror cunoaștere îi ajută pe cei înțelepți să se elibereze de legăturile lumii. Așa cum o persoană, O, rege, care trebuie să parcurgă un drum lung este uneori obligată să se oprească atunci când este obosită de trudă, la fel, O, Bharata, cei cu inteligență puțină, călătorind pe drumul extins al vieții, trebuie să facă opriri frecvente sub forma nașterilor repetate în pântece. Cei care sunt înțelepți sunt scutiți de această obligație. Oamenii care cunosc scripturile, de aceea, descriu cursul vieții ca fiind un drum lung. Înțelepții numesc și ciclul vieții cu toate dificultățile sale o pădure. Creaturile, O, taur din rasa lui Bharata, fie ele mobile sau imobile, trebuie să se întoarcă în mod repetat în lume. Numai cei înțelepți scapă. Bolile, mintale și fizice, de care suferă muritorii, fie ele vizibile sau invizibile, sunt numite de către cei înțelepți fiare sălbatice. Oamenii sunt mereu afectați și împiedicați de ele, O, Bharata! Apoi, acele fiare sălbatice feroce, reprezentate de propriile lor fapte în viață, nu provoacă niciodată anxietate celor cu inteligență puțină. Dacă cineva, O, monarh, scapă cumva de boli, următoarea îl copleșește pe cel ce distruge frumusețea. Cufundat într-o mlaștină de către obiectele diferitelor simțuri — sunet, formă, gust, atingere și miros — omul rămâne acolo fără nimic care să îl salveze de acolo. Între timp, anii, anotimpurile, lunile, jumătățile de lună, zilele și nopțile, venind una după alta, îl deposedează treptat de frumusețe și îi micșorează perioada alocată. Toate acestea sunt mesageri ai morții. Cei cu înțelegere puțină nu știu că sunt astfel. Înțelepții spun că toate creaturile sunt guvernate de Cel care Ordonează prin faptele lor. Corpul unei creaturi este numit carul. Principiul viu este cel care conduce (această mașină). Simțurile sunt numite șiraguri. Actele noastre și înțelegerea sunt urmele. Cel care urmărește acele șiraguri care aleargă trebuie să vină în mod repetat în această lume, într-un ciclu al renașterilor. El, însă, care, fiind stăpân pe sine, le reține prin înțelegerea sa, nu mai trebuie să se întoarcă. Cei care, însă, nu sunt amorțiți în timp ce rătăcesc în această roată a vieții care se învârte ca o roată adevărată, în realitate nu rătăcesc într-un ciclu de renașteri. Cel înțelept ar trebui să aibă grijă să prevină obligația renașterii. Nu trebuie să fii indiferent la acest lucru, deoarece indiferența ne poate supune în mod repetat. Omul, O, rege, care și-a stăpânit simțurile și a învins mânia și lăcomia, care este mulțumit și veridic în vorbire, reușește să obțină pacea. Acest corp este numit carul lui Yama. Apoi, cei cu inteligență redusă sunt amorțiți

de el. O astfel de persoană, O, rege, va obține ceea ce tu ai obținut. Pierderea regatului, a prietenilor și a copiilor, O, Bharata, și altele de acest fel, îl lovesc pe cel care este încă sub influența dorinței. Cel înțelept ar trebui să aplice leacul înțelegerii la toate marile dureri. Într-adevăr, obținând leacul înțelepciunii, care este cu adevărat foarte eficient și aproape de neatins, omul cu sufletul stăpânit va ucide acea boală gravă numită tristețe. Nici vitejia, nici bogăția, nici prietenul, nici cei apropiați nu pot vindeca un om de durerea sa la fel de eficient ca sufletul stăpânit de sine. Prin urmare, având în vedere marea datorie de a se abține de la orice vătămare, sau dragoste pentru toate creaturile, fii de o conduită pioasă, O, Bharata! Stăpânirea de sine, renunțarea și prudența sunt cele trei șiraguri ale lui Brahman. Cel care călărește pe carul sufletului său, la care sunt înhămate aceste șiraguri cu ajutorul frâielor oferite de o bună conduită, și îl conduce, lepădând orice teamă de moarte, înaintează, O, rege, către regiunile lui Brahman. Acea persoană, O, monarh, care oferă tuturor creaturilor asigurarea că nu le face rău, ajunge în cele mai înalte regiuni, tărâmul fericit al lui Vishnu. Fructul pe care îl obține cineva prin asigurarea tuturor creaturilor că nu le face rău nu poate fi obținut prin 1.000 de sacrificii sau prin posturi zilnice. Dintre toate lucrurile, cu siguranță nimic nu este mai drag decât sinele. Moartea este cu siguranță detestată de toate creaturile, O, Bharata! Prin urmare, compasiunea ar trebui arătată tuturor. Încărcate cu diverse feluri de erori, încurcate în plasa propriei lor inteligențe, cei răi și cu vedere bună rătăcesc în mod repetat pe pământ. Cei care sunt înțelepți și înzestrați cu vedere subtilă ajung la o uniune cu Brahman.

SECȚIUNEA VIII

Vaishampayana a spus: Chiar și după ce a auzit cuvintele lui Vidura, șeful Kuruilor, chinuit de durere din cauza morții fiilor săi, s-a prăbușit inconștient pe Pământ. Văzându-l prăbușindu-se în acea stare, prietenii săi, precum și Vyasa, născut pe insulă, și Vidura, și Sanjaya, și alți binevoitori, precum și servitorii care obișnuiau să aștepte la porți și care se bucurau de încrederea sa, i-au stropit corpul cu apă rece și l-au răcorit cu frunze de palmier și l-au masat ușor cu mâinile lor. Mult timp l-au mângâiat pe rege în acea condiție. Monarhul, revenindu-și în simțuri după mult timp, a plâns mult timp, copleșit de durerea pierderii fiilor săi. El a zis: ”Vai de starea umanității! Rușine corpului uman! Nenorocirile suferite în această viață provin adesea chiar din starea de umanitate. Vai, O, stăpâne, mare este durerea, ca otrava sau focul, pe care o suferă cineva la pierderea fiilor, a averii, a rudelor și a celor apropiați. Această durere face ca membrele să ardă și înțelepciunea noastră să fie distrusă. Copleșit de această durere, o persoană consideră moartea preferabilă. Această calamitate care m-a lovit din cauza sorții potrivnice este exact ca aceea. Văd că nu se va sfârși decât odată cu viața însăși. O, cel mai bun dintre cei reînnoiți, voi pune, prin urmare, capăt vieții mele chiar în această zi.” După ce i-a spus aceste cuvinte tatălui său cu suflet nobil, acel suprem printre cei care cunoșteau Brahmanul, Dhritarashtra, copleșit de durere, a devenit uluit. Regele, O, monarh, reflectând la nenorocirile sale, a tăcut. Auzindu-i aceste cuvinte, puternicul Vyasa i-a vorbit fiului său, chinuit de durere din cauza morții copiilor săi.

Vyasa a zis: O puternic-braț Dhritarashtra, ascultă ce am de spus. Ești învățat, ai o inteligență mare și, O, puternice, ești priceput în înțelegerea datoriilor. Nimic din ce ar trebui să fie știut nu îți este necunoscut, O, arzătorule de dușmani! Fără îndoială, cunoști instabilitatea tuturor lucrurilor sortite morții. Când lumea vieții este instabilă, când această lume în sine nu este veșnică, când viața se va sfârși cu moartea, de ce, O, Bharata, te mâhnești? Chiar în fața ochilor tăi, O, rege, înlănțuirea faptelor aduse de Timp, care l-au făcut pe fiul tău cauza, a produs această ostilitate. Această distrugere a Kuruilor, O, rege, a fost inevitabilă. De ce te mâhnești deci pentru acei eroi care au atins cel mai înalt scop? O, tu cu brațe puternice, înțeleptul Vidura a știut totul. Cu toată puterea lui, s-a străduit, O, rege, să aducă pacea. Este părerea mea că drumul stabilit de Destin nu poate fi controlat de nimeni, chiar dacă cineva se luptă pentru eternitate. Calea care a fost hotărâtă de zei am auzit-o direct. O voi recita pentru tine, ca liniștea sufletului să fie a ta. O dată, fără nicio oboseală, am ajuns foarte repede în curtea lui Indra. Acolo am văzut toți locuitorii cerului adunați. Acolo erau, O, fără de păcat, și toți *rishii* cerești, conduși de Narada. Acolo, O, monarh, am văzut și

Pământul (în forma sa întruchipată). Aceasta din urmă se adresase zeilor pentru îndeplinirea unei anumite misiuni. Apropiindu-se de zei, el a spus: „Ceea ce voi toți ar trebui să faceți pentru mine mi-a fost, O, binecuvântați, deja promis de voi când erați în lăcașul lui Brahma. Fie ca asta să se îndeplinească curând.” Auzind aceste cuvinte ale lui, Vishnu, cel adorat al tuturor lumilor, i-a vorbit zâmbind, în mijlocul adunării cerești, spunând: „Cel mai mare dintre cei o sută de fii ai lui Dhritarashtra, cunoscut sub numele de Duryodhana, va îndeplini afacerea ta. Prin acel rege, scopul tău va fi atins. Din cauza lui, mulți regi se vor aduna pe câmpul Kuru. Capabili să lovească, ei se vor măcelări unul pe altul prin mijlocirea unor arme dure. Este evident, O, zeule, că povara ta va fi ușurată în luptă. Du-te repede la locul tău și continuă să porți greutatea creaturilor, O, cel frumos!” Din asta vei înțelege, O, rege, că fiul tău Duryodhana, născut în pântecele lui Gandhari, a fost o parte din Kali, născut cu scopul de a provoca o măcelărire universală. Era răzbunător, neliniștit, furios și greu de mulțumit. Sub influența Destinului, frații lui au devenit și ei asemenea lui. Shakuni a devenit unchiul său matern, iar Karna un mare prieten. Mulți alți regi s-au născut pe pământ pentru a ajuta la lucrarea distrugerii. Așa cum este regele, așa devin și supușii lui. Dacă regele devine drept, chiar și nedreptatea (din domeniul său) ia forma dreptății. Servitorii sunt fără îndoială afectați de meritele și defectele stăpânilor lor. Acești fii ai tăi, O, rege, având un rege rău, au fost toți nimiciți. Cunoscând adevărul, Narada a știut totul. Fiii tăi, din propriile lor greșeli, au fost nimiciți, O, rege! Nu te mâhni pentru ei, O, monarh! Nu este niciun motiv de jale. Pandavii nu au nici cea mai mică vină în ce s-a întâmplat, O, Bharata. Fiii tăi erau toți cu suflet rău. Ei sunt cei care au cauzat această distrugere pe pământ. Fii binecuvântat; Narada îi spusese adevărat lui Yudhishthira totul în curtea sa, la ocazia sacrificiului *Rajasuya*, spunând: „Pandavii și Kauravii, întâlnindu-se, vor avea parte de nimicire. Fă, O, fiu al lui Kunti, ceea ce trebuie să faci!” La aceste cuvinte ale lui Narada, Pandavii au fost cuprinși de tristețe. Ți-am spus astfel ceea ce este un secret veșnic al zeilor. Aceasta îți va alunga tristețea și îți va reda dragostea pentru suflarea vieții, și te va face să-ți îndrepți afecțiunea către Pandavi, căci tot ce s-a întâmplat a fost din cauza a ceea ce fusese hotărât de zei. O, tu cu brațe puternice, am aflat toate acestea cu ceva timp în urmă. I-am spus și regelui Yudhishthira cel drept la ocazia celui mai important sacrificiu al său, *Rajasuya*. Când i-am spus în secret toate acestea, fiul lui Dharma s-a străduit din răsputeri să păstreze pacea cu Kauravii. Acela, însă, care este hotărât de zei s-a dovedit a fi prea puternic (pentru a fi zădărnicit de el). Hotărârea, O, rege al Celui ce Distruge, nu poate fi ocolită de creaturile mobile și nemobile. Ești devotat virtuții și posedat de o inteligență superioară, O, Bharata! Tu știi de asemenea care este calea și care nu este calea tuturor creaturilor. Dacă regele Yudhishthira află că ești cuprins de durere și îți pierzi des simțurile, el își va da duhul. El este întotdeauna plin de compasiune și înzestrat cu înțelepciune. Bunătatea lui se extinde chiar și asupra tuturor creaturilor inferioare. Cum este posibil, O, rege, ca el să nu aibă compasiune față de tine, O, monarh? La comanda mea, și știind că ceea ce este hotărât este inevitabil, precum și din bunătate față de Pandava, continuă să-ți menții viața, O, Bharata! Dacă vei trăi astfel, faima ta se va răspândi în lume. Atunci vei putea dobândi cunoașterea tuturor datoriilor și vei avea mulți ani pentru a obține merite ascetice. Această tristețe pentru moartea fiilor tăi care ți-a apărut în inimă, asemenea unui foc arzător, ar trebui stinsă întotdeauna, O, rege, cu apa înțelepciunii!

Vaishampayana a continuat: Auzind aceste cuvinte ale lui Vyasa de energie nemăsurată și reflectând asupra lor pentru puțin timp, Dhritarashtra a spus: „O, cel mai bun dintre cei renăscuți, sunt nespus de afectat de o povară grea de durere. Simțurile îmi dispar în mod repetat și nu mă pot susține singur. Auzind însă aceste cuvinte ale tale despre ceea ce fusese hotărât de zei, nu mă voi gândi să-mi dau duhul și voi trăi și voi acționa fără a mă lăsa pradă durerii.” Auzind aceste cuvinte ale lui Dhritarashtra, O, monarh, fiul Satiei, Vyasa, a dispărut acolo pe loc.

Stri Parva

SECȚIUNEA IX

Janamejaya a zis: După ce sfântul Vyasa a plecat, ce a făcut, O, înțelept reînnoit, regele Dhritarashtra? E datoria ta să-mi spui asta. Ce a făcut și regele Kuru, sufletul nobil, fiul lui Dharma? Și cum s-au descurcat acei trei, Kripa și alții? Am auzit despre isprăvile lui Ashvatthama și despre denunțarea reciprocă a blestemelor. Spune-mi ce s-a întâmplat în continuare și ce i-a spus Sanjaya în continuare (bătrânului rege).

Vaishampayana a zis: După ce Duryodhana a fost ucis și toate trupele măcelărite, Sanjaya, lipsit de vederea sa spirituală, s-a întors la Dhritarashtra.

Sanjaya a zis: Regii din diverse popoare, care au venit din diverse tărâmuri, s-au dus cu toții, O, rege, în tărâmurile celor morți, împreună cu fiii tăi. Fiul tău, O, rege, care fusese constant implorat (pentru pace), dar care a dorit întotdeauna să-și termine ostilitatea (cu Pandavii prin măcelărirea lor), a făcut ca pământul să fie exterminat. Tu, O, rege, dispune ca rânduielile funerare pentru fiii, nepoții și strămoșii tăi să fie îndeplinite în ordinea cuvenită!

Vaishampayana a continuat: Auzind aceste cuvinte teribile ale lui Sanjaya, regele a căzut pe Pământ și a zăcut nemișcat, ca unul lipsit de viață. Apropiindu-se de monarhul care zăcea la pământ, Vidura, iscusit în fiecare datorie, i-a rostit aceste cuvinte: ”Ridică-te, O, rege, de ce zaci așa? Nu te întrista, O, taur al rasei lui Bharata! Chiar și aceasta, O, stăpân al Pământului, este soarta finală a tuturor creaturilor. La început, creaturile nu există. Între timp, O, Bharata, ele devin existente. La sfârșit, ele din nou devin inexistente. Ce motiv de tristețe este în toate acestea? Prin indulgența în jale, nu poți readuce morții. Prin indulgența în jale, nici tu nu poți muri. Când cursul lumii este astfel, de ce te lași cuprins de jale? Unul putea muri fără a fi luptat în bătălie. Unul scapă și cu viață după ce a luptat în bătălie. Când i-a sosit Timpul, O, rege, nimeni nu poate scăpa! Timpul trage toate felurile de creaturi. Timpul nu are pe nimeni drag sau detestat, o cel mai bun dintre Kurui! Așa cum vântul smulge vârfurile tuturor fâșiilor de iarbă, la fel toate creaturile, o taur al rasei lui Bharata, sunt aduse de Timp sub influența sa. Toate creaturile sunt ca membrii aceleiași caravane destinate aceleiași destinații. Ce motiv de jale este dacă Timpul întâlnește pe unul puțin mai devreme decât pe altul? Aceia, de asemenea, O, rege, care au căzut în luptă și pentru care tu suferi, nu sunt într-adevăr obiecte ale jalei tale, deoarece toți acei iluștri au ajuns în cer. Prin jertfe cu ofrande copioase, prin aspre austerități ascetice și prin cunoaștere, oamenii nu pot ajunge în cer atât de ușor precum eroii prin curajul în bătălie. Toți acei eroi cunoșteau *Vedele*; toți erau respectau jurămintele; toți au pierit, înfruntând inamicul în luptă. Ce motiv de jale este atunci? Ei au vărsat jertfele lor de săgeți pe trupurile inamicilor lor viteji ca pe foc. Cei mai de frunte dintre oameni, ei au primit în schimb jertfele de săgeți vărsate asupra lor. Îți spun, O, rege, că nu există o cale mai bună spre cer pentru un Kshatriya decât prin luptă. Toți erau Kshatriya cu suflet înalt, toți erau eroi și podoabe ale adunărilor. Ei au atins o stare înaltă de fericire. Nu ar trebui să jelești pentru ei. Mângâie-te singur. Nu te întrista, O, taur printre oameni! Nu ți se cuvine să te lași copleșit de tristețe și să abandonezi orice acțiune."

SECȚIUNEA X

Vaishampayana spuse: Auzind aceste cuvinte ale lui Vidura, acel taur din rasa Bharata (Dhritarashtra) a poruncit să fie înhămați cai la căruțele sale. Regele a mai spus o dată: «Aduceți-o pe Gandhari aici fără întârziere, și pe toate doamnele Bharata. Aduceți-o aici și pe Kunti, precum și pe toate celelalte doamne împreună cu ea.” După ce i-a spus acestea lui Vidura, cunoscător al fiecărei datorii, Dhritarashtra, cu sufletul drept, lipsit de simțiri de durere, s-a urcat în carul său. Atunci Gandhari, adânc întristată de moartea fiilor ei, însoțită de Kunti și de celelalte doamne din

casa regală, a venit la porunca stăpânului său în locul unde acesta o aştepta. Întristate, ele au venit împreună la rege. Când s-au întâlnit, s-au adresat una alteia şi au scos vaiete puternice de jale. Atunci Vidura, care devenise mai îndurerat decât acele doamne, a început să le mângâie. Aşezând acele frumoase care plângeau în carele ce stătuseră gata pentru ele, a plecat (cu ele) din cetate. În acel timp, un vaiet puternic de jale s-a ridicat din fiecare casă Kuru. Întreaga cetate, inclusiv copiii, a fost cuprinsă de o mare tristeţe. Acele doamne care nu fuseseră văzute mai înainte nici de către zei, erau acum neajutorate, fiind văzute de oamenii de rând, din cauza pierderii soţilor lor. Cu cosiţele lor frumoase toate răvăşite şi podoabele aruncate, acele doamne, fiecare îmbrăcată numai într-o singură bucată de veşmânt, au mers fiecare plângând. Într-adevăr, ele ieşeau din casele lor asemenea unor munţi albi, ca o turmă pestriţă de cerbi din peşterile lor montane după căderea conducătorului lor. Aceste frumoase doamne, în şuvoaie succesive, O, rege, au ieşit, pline de durere, şi au alergat încoace şi încolo ca o turmă de iepe într-un ocolaş. Ţinându-se de mână una pe alta, ele au scos vaiete puternice după fii şi fraţii şi taţii lor. Păreau să arate scena care are loc la distrugerea universală de la sfârşitul *Yugăi*. Plângând şi ţipând şi alergând încoace şi încolo, şi lipsite de simţiri de durere, nu ştiau ce să facă. Acele doamne care altădată simţeau înroşirea pudorii chiar şi în prezenţa tovarăşelor de acelaşi sex, acum nu mai simţeau nicio ruşine, deşi sumar îmbrăcate, în a apărea în faţa soacrelor lor. Fostele se consolau una pe alta, chiar şi pentru cele mai uşoare cauze de suferinţă. Amorţite de durere, acum, O, rege, se fereau chiar şi să-şi arunce privirile una spre cealaltă. Înconjurat de mii de doamne plângătoare, regele a ieşit fără veselie din oraş şi a pornit iute spre câmpul de luptă. Meşteşugarii, negustorii, vaisya-ii şi tot felul de meseriaşi, ieşind din oraş, au urmat pe urmele regelui. Pe măsură ce acele doamne, afectate de pierderea totală care se abătuse asupra kauravaşilor, plângeau de întristare, un vaiet puternic s-a ridicat dintre ele, care părea să străpungă toate lumile. Toate făpturile care au auzit acel vaiet s-au gândit că venise ceasul distrugerii universale, când toate lucrurile vor fi mistuite de focul care se ridică la sfârşitul *Yuga*. Şi cetăţenii (din Hastinapura), devotaţi casei Kuru, cu inimile pline de nelinişte pentru dezastrul care i-a lovit pe conducătorii lor, au scos, O, rege, un vaiet la fel de puternic ca cel rostit de acele doamne.

SECŢIUNEA XI

Vaishampayana spuse: Dhritarashtra nu se dusese nici două mile mai departe când i-a întâlnit pe acei trei mari războinici pe care îi avea în care, pe Kripa, fiul lui Sharadvata, pe Ashvatthama, fiul lui Drona, şi pe Kritavarma. De îndată ce aceştia din urmă au zărit monarhul orb, înzestrat cu mare putere, cei trei eroi au suspinat de durere şi, cu vocile stăpânite de plâns, i-au spus regelui, văitându-se: „Fiul tău regal, O, rege, după ce a înfăptuit fapte foarte grele, s-a dus, împreună cu toţi supuşii săi, în tărâmul lui Indra. Noi suntem singurii trei războinici în care ai armatei lui Duryodhana care au scăpat cu viaţă. Toţi ceilalţi, O, taur al neamului lui Bharata, au pierit.” După ce i-au spus aceste cuvinte regelui, Kripa, fiul lui Sharadvata, adresându-se Gandarei, cuprinsă de durere, i-a spus aceste cuvinte: „Fiii tăi au căzut în timp ce săvârşeau fapte demne de eroi, luptând fără frică în bătălie şi doborând un număr mare de inamici. Fără îndoială, după ce au obţinut acele lumi strălucitoare care numai prin folosirea armelor pot fi atinse, ei se joacă acolo ca nişte zei, având forme strălucitoare. Dintre acei eroi nu a fost nimeni care să se fi întors din luptă. Fiecare dintre ei a căzut la capătul sau la tăişul armelor. Niciunul dintre ei nu şi-a unit mâinile, cerând clemenţă. Moartea în luptă la capătul sau la tăişul armelor a fost spusă de către cei vechi ca fiind cel mai înalt sfârşit pe care îl poate obţine un Kshatriya. Nu se cuvine, deci, să te jeleşti pentru niciunul dintre ei. Nici duşmanii lor, O, regină, Pandavii, nu au avut mai mult noroc. Ascultă ce am făcut noi, conduşi de Ashvatthama, împotriva lor. Aflând că fiul tău a fost ucis pe nedrept de Bhima, noi i-am măcelărit pe Pandava după ce am intrat în tabăra lor, pe când dormeau. Toţi Panchalii au fost ucişi. Într-adevăr, toţi fiii lui Drupada, precum şi toţi fiii Draupadei, au fost măcelăriţi. După ce am provocat acest măcel al fiilor duşmanilor noştri, fugim, întrucât noi trei suntem incapabili să ne menţinem în luptă cu ei. Duşmanii noştri, Pandavii, sunt toţi eroi şi arcaşi puternici. Ei ne vor ajunge curând din urmă, plini de furie, pentru a se răzbuna pe noi. Auzind uciderea fiilor lor, acei

tauri printre oameni, înfuriați de furie, acei eroi, O, doamnă ilustră, ne vor urmări repede urma. După ce am comis un măcel (în tabăra lor de dormit), nu îndrăznim să rămânem. Acordați-ne permisiunea, O, regină! Nu se cuvine ca inima dumitale să fie plină de tristețe. Acordați-ne și permisiunea dumneavoastră, O, rege! Aduceți-vă aminte de toată tăria dumneavoastră. Îndepliniți dumneavoastră, de asemenea, datoriile unui Kshatriya în forma lor cea mai înaltă." După ce i-au spus aceste cuvinte regelui și l-au înconjurat, Kripa și Kritavarma și fiul lui Drona, O, Bharata, neputând să-și ia ochii de la regele Dhritarashtra, cel plin de înțelepciune, și-au îndemnat caii spre malurile Gangei. Depărtându-se de acel loc, O, rege, acei mari luptători în carete, cu inimile cufundate în angoasă, și-au luat rămas bun unul de la altul și s-au despărțit. Fiul lui Sharadvata, Kripa, a plecat la Hastinapura; fiul lui Hridika s-a retras în regatul său; în timp ce fiul lui Drona s-a îndreptat spre azilul lui Vyasa. Chiar așa, acei eroi, care ofensaseră fii cu suflet nobil ai lui Pandu, au plecat, respectiv, în locurile alese de ei, afectați de frică și privind unul la altul. După ce l-au întâlnit astfel pe rege, acei viteji, pedepsitori ai dușmanilor, înainte de răsăritul soarelui, s-au dus, O, monarhule, în locurile alese de ei. După aceasta, O, rege, fiii lui Pandu, acei mari luptători în carete, l-au întâlnit pe fiul lui Drona, și, punându-și în valoare vitejia, l-au învins, O, monarhule, (așa cum s-a relatat deja).

SECȚIUNEA XII

Vaishampayana spuse: După ce toți războinicii fuseseră măcelăriți, regele Yudhishthira cel drept auzi că unchiul său Dhritarashtra plecase din orașul numit după elefant. Atins de durere din cauza morții fiilor săi, Yudhishthira, O, rege, însoțit de frații săi, plecă să-și întâlnească unchiul, plin de tristețe și copleșit de durere pentru măcelul celor o sută de fii ai săi. Fiul lui Kunti fu urmat de viteazul și cu suflet înalt Krishna din neamul lui Dasharha, și de Yuyudhana, precum și de Yuyutsu. Prințesa Draupadi, arzând și ea de durere, și însoțită de doamnele Pancala care erau cu ea, îșI urma cu tristețe stăpânul. Yudhishthira zări lângă malurile Gangei, O, rege, mulțimea doamnelor Bharata afectate de suferință și plângând ca un stol de șerpi de râu (*osprey*). Regele fu în scurt timp înconjurat de acele mii de doamne care, cu brațele ridicate în sus de durere, se dedau la plângeri zgomotoase și exprimau tot felul de cuvinte, plăcute și neplăcute: „Unde este oare dreptatea regelui, unde sunt adevărul și compasiunea, de vreme ce a măcelărit pe părinți și pe frați și pe învățători și pe fii și pe prieteni? Cum, O, cel cu brațe puternice, ți s-a liniștit inima după ce ai pus să fie măcelăriți Drona, și bunicul tău Bhishma, și Jayadratha? Ce-ți trebuie suveranitatea, după ce ai văzut pe tații și frații tăi, O, Bharata, și pe inevitabilul Abhimanyu și pe fiii Draupadei, astfel măcelăriți?" Trecând pe lângă acele doamne care plângeau ca un stol de șerpi de râu, cel cu brațe puternice regele Yudhishthira cel drept sărută picioarele unchiului său cel mai mare. După ce își salută tatăl conform obiceiurilor, acei ucigași de dușmani, Pandavii, i se anunțară fiecăruia, fiecare rostindu-și numele. Dhritarashtra, extrem de afectat de durere din cauza măcelului fiilor săi, îl îmbrățișă apoi cu reticență pe fiul cel mai mare al lui Pandu, care fusese cauza acelui măcel. După ce îl îmbrățișă pe Yudhishthira cel drept și îi spuse câteva cuvinte de mângâiere, O, Bharata, Dhritarashtra cel cu suflet necurat îl căută pe Bhima, ca un foc arzător gata să ardă tot ce se apropia de el. Într-adevăr, focul acelei mânii, vânturat de vântul durerii sale, părea atunci gata să consume pădurea Bhima. Înțelegând intențiile rele pe care le avea față de Bhima, Krishna, trăgând de adevăratul Bhima, prezentă o statuie de fier a celui de-al doilea fiu al lui Pandu bătrânului rege. De mare inteligență, Krishna înțelegea din capul locului intențiile lui Dhritarashtra și, prin urmare, pregătise un astfel de aranjament pentru a le zădărnici. Agățând cu ambele brațe fierul Bhima, regele Dhritarashtra, înzestrat cu o forță mare, l-a sfărâmat în bucăți, crezând că este Bhima în carne și oase. Înzestrat cu o putere egală cu cea a 10.000 de elefanți, regele a redus statuia la fragmente. Totuși, propriul său piept a fost considerabil vătămat și a început să verse sânge. Acoperit de sânge, regele a căzut la pământ ca un copac purtând sarcina sa de flori. Înțeleptul său vizitiu Sanjaya, fiul lui Gavalgana, l-a ridicat pe monarh și liniștindu-l, i-a spus: „*Nu acționa așa*." Regele, lepădându-și apoi mânia și revenind la dispoziția sa normală, s-a umplut de durere și a început să plângă cu voce tare, spunând: „*Vai, oh Bhima, vai, oh Bhima!*" Înțelegând că nu se mai află sub influența mâniei și

că îi pare sincer rău pentru că (așa cum credea) l-a ucis pe Bhima, Vasudeva, cel mai eminent dintre oameni, a rostit aceste cuvinte: „Nu te mâhni, O, Dhritarashtra, căci nu l-ai ucis pe Bhimasena! Aceea este o statuie de fier, O, rege, pe care ai sfărâmat-o! Înțelegând că ești cuprins de furie, O, taur al neamului lui Bharata, l-am târât pe fiul lui Kunti înapoi din fălcile Morții. O tigru printre regi, nimeni nu este egal cu tine în forța trupului. Ce om, O, cel cu brațe puternice, ar putea suporta strânsoarea brațelor tale? Într-adevăr, așa cum nimeni nu poate scăpa cu viață dintr-o întâlnire cu Distrugătorul însuși, la fel niciun corp nu poate ieși nevătămat din îmbrățișarea ta. De aceea, acea statuie de fier a lui Bhima, care fusese făcută de către fiul tău, fusese pregătită pentru tine. Din cauza suferinței pentru moartea fiilor tăi, mintea ta s-a îndepărtat de la dreptate. De aceea, O, mare rege, încerci să-l ucizi pe Bhimasena. Totuși, uciderea lui Bhima, O, rege, nu ți-ar aduce niciun bine. Fiii tăi, O, monarh, nu ar fi reînviați prin asta. Prin urmare, aprobă ceea ce am făcut noi în vederea asigurării păcii și nu-ți pune inima în tristețe!”

SECȚIUNEA XIII

Vaishampayana a spus: Niște slujitoare au venit atunci la rege pentru a-l spăla. După ce fusese spălat cuvenit, ucigașul lui Madhu i-a vorbit din nou, spunând: „Tu, O rege, ai citit *Vedele* și diverse scripturi. Ai auzit toate istoriile vechi și toate cele despre datoriile regilor. Ești învățat, posedând o mare înțelepciune și indiferent la putere și slăbiciune. De ce mai porți atâta mânie când tot ceea ce ți s-a întâmplat este rezultatul propriei tale greșeli? Ți-am vorbit înainte de bătălie. Atât Bhishma, cât și Drona, O, Bharata, au făcut la fel, la fel și Vidura și Sanjaya. Tu, însă, nu ne-ai urmat sfatul atunci. Într-adevăr, deși îndemnat de noi, nu ai acționat conform sfaturilor pe care ți le-am oferit, știind că Pandavii erau superiori ție și ai tăi, O, Kauravya, în forță și curaj. Regele care este capabil să-și vadă propriile greșeli și cunoaște distincțiile de loc și timp, obține o mare prosperitate. Persoana însă care, deși sfătuit de cei care îi doresc binele, nu le acceptă cuvintele, bune sau rele, dă de necaz și este nevoită să jelească în urma politicii rele pe care o urmează. Privește acum o altă cale de viață, O, Bharata! Nu ți-ai ținut sufletul sub control, ci l-ai lăsat să fie condus de Duryodhana. Ceea ce ți s-a întâmplat se datorează propriei tale greșeli. De ce încerci să-l ucizi pe Bhima? Amintindu-ți de propriile tale greșeli, guvernează-ți acum mânia. Acel ticălos care, din mândrie, a făcut ca prințesa din Pancala să fie adusă în adunare a fost ucis de Bhimasena ca o justă răzbunare. Privește propriile tale fapte rele, precum și pe cele ale fiului tău cu suflet nelegiuit. Fii ai lui Pandu sunt complet nevinovați. Cu toate acestea, ei au fost tratați cel mai crud de tine și de el.

Vaishampayana continuă: După ce i se spusese numai adevărul de către Krishna, O, monarhule, regele Dhritarashtra i-a răspuns fiului lui Devaki, spunând: „Așa este, O, tu cu brațe puternice! Ceea ce spui tu, O, Madhava, este perfect adevărat. Este afecțiunea părintească, O, tu cu suflet drept, cel care m-a făcut să mă abat de la dreptate. Din fericire, acel tigru printre oameni, puternicul Bhima cu adevărată iscusință, protejat de tine, nu a intrat în îmbrățișarea mea. Acum, însă, sunt eliberat de mânie și de febră. Doresc cu ardoare, O, Madhava, să-l îmbrățișez pe acel erou, al doilea fiu al lui Pandu. După ce toți regii vor fi morți, după ce copiii mei nu vor mai fi, de fiii lui Pandu depind bunăstarea și fericirea mea.” După ce a rostit aceste cuvinte, bătrânul rege i-a îmbrățișat apoi pe acei prinți cu trupuri excelente, Bhima și Dhananjaya, și pe acei doi oameni de frunte, cei doi fii ai lui Madri, și a plâns, și i-a mângâiat și le-a rostit binecuvântări.

SECȚIUNEA XIV

Vaishampayana a spus: Comandați de Dhritarashtra, acei tauri ai rasei Kuru, frații Pandava, însoțiți de Keshava, s-au dus apoi s-o vadă pe Gandhari. Gandhari cea fără de cusur, lovită de durere din cauza morții celor o sută de fii ai ei, amintindu-și că regele Yudhishthira cel drept îi ucisese pe toți dușmanii săi, dorea să-l blesteme. Înțelegând intențiile ei rele față de Pandava, fiul lui Satyavati s-a îndreptat pentru a le contracara de la bun început. După ce s-a curățat cu apa sacră

şi proaspătă a Gangelui, marele *rishi*, capabil să meargă oriunde dorea cu viteza minţii, a ajuns în acel loc. Capabil să vadă inima fiecărei creaturi cu viziunea sa spirituală şi cu mintea îndreptată spre ea, înţeleptul a apărut acolo. Înzestrat cu mare merit ascetic şi mereu hotărât să spună ceea ce era în beneficiul creaturilor, *rishi*, adresându-se nurorii sale la momentul potrivit, a spus: „Nu te folosi de această ocazie pentru a rosti un blestem. Dimpotrivă, foloseşte-o pentru a-ţi arăta iertarea. Nu ar trebui să fii supărată pe Pandava, O, Gandhari! Pune-ţi inima spre pace. Stăpâneşte cuvintele care stau să-ţi cadă de pe buze. Ascultă-mi sfatul. Fiul tău, doritor de victorie, te implorase în fiecare zi pe parcursul celor optsprezece zile cât a durat bătălia, spunând: «O, mamă, binecuvântează-mă pe mine, care lupt cu duşmanii mei.» Implorat în fiecare zi cu aceste cuvinte de fiul tău doritor de victorie, răspunsul pe care i-l dădeai mereu era: «Acolo este victoria unde este dreptatea!» Nu-mi amintesc, O, Gandhari, ca vreun cuvânt rostit de tine să fi devenit fals. Prin urmare, acele cuvinte pe care tu, implorată de Duryodhana, i le-ai spus lui, nu puteau fi false. Tu te ocupi întotdeauna de binele tuturor creaturilor. După ce au ajuns fără îndoială pe celălalt ţărm în acea groaznică bătălie a Kshatriyasilor, fiii Pandu au obţinut cu siguranţă victoria şi o măsură a dreptăţii mult mai mare. Obişnuită înainte cu virtutea iertării, de ce nu ai observa-o acum? Înfrânează nedreptatea, O, tu care eşti cunoscătoare a dreptăţii. Unde este dreptatea, acolo este victoria. Amintindu-ţi de propria ta dreptate şi de cuvintele rostite de tine, stăpâneşte-ţi furia, O, Gandhari! Nu acţiona altfel, O, tu cea frumoasă la vorbă!" Auzind aceste cuvinte, **Gandhari a spus**: „O, sfântule, nu nutresc niciun sentiment rău faţă de Pandava, nici nu doresc ca ei să piară. Cu toate acestea, din cauza durerii pentru moartea fiilor mei, inima mea este foarte agitată. Ştiu că ar trebui să protejez Pandava la fel de mult cu cât Kunti însăşi îi protejează şi că Dhritarashtra ar trebui să-i protejeze la fel de mult cum aş face-o eu. Prin vina lui Duryodhana şi a lui Shakuni, fiul lui Subala, şi prin acţiunea lui Karna şi Duhshasana a avut loc exterminarea Kuruilor. În această privinţă, cea mai mică vină nu poate fi atribuită lui Vibhatsu sau fiului Pritha, Vrikodara, sau lui Nakula sau Sahadeva, sau însuşi lui Yudhishthira. În timpul luptei, Kaurava, umflaţi de aroganţă şi mândrie, au pierit împreună cu mulţi alţii (care le-au venit în ajutor). Nu sunt întristată de asta. Dar a existat un act comis de Bhima chiar în prezenţa lui Vasudeva (care îmi stârneşte resentimentul). Sufletul nobil Vrikodara, după ce l-a provocat pe Duryodhana la un întâlnire teribilă cu buzduganul, şi după ce a aflat că fiul meu, în timp ce alerga în diverse feluri de mişcare în luptă, era superior lui în pricepere, l-a lovit pe acesta sub ombilic. Acesta este lucrul care îmi stârneşte mânia. De ce ar trebui eroii, de dragul vieţii lor, să renunţe la obligaţiile datoriei care au fost determinate de suflete nobile cunoscătoare ale oricărei datorii?"

SECŢIUNEA XV

Vaishampayana a spus: Auzind aceste cuvinte ale lui Gandhari, Bhimasena, care arăta ca unul cuprins de groază, a rostit aceste cuvinte pentru a o linişti: „Fie că fapta a fost dreaptă sau nedreaptă, ea a fost săvârşită de mine din frică şi în scopul de a-mi proteja propria viaţă. Se cuvine aşadar să mă ierţi acum. Fiul tău cel puternic era incapabil să fie ucis de oricine într-o luptă dreaptă şi cinstită. Din acest motiv am făcut ceea ce era nedrept. Duryodhana însuşi îl învinsese odată pe Yudhishthira pe nedrept. El se purta întotdeauna pe calea vicleniei faţă de noi. Din acest motiv am recurs la un act nedrept. Fiul tău era atunci singurul războinic nevictorios de partea lor. Pentru ca acel prinţ viteaz să nu mă omoare în confruntarea cu buzduganul şi să ne deposedeze din nou de împărăţia noastră, am acţionat astfel. Ştii toate câte le-a spus fiul tău prinţesei din Panchala, în timp ce aceasta, în perioada ei, era îmbrăcată într-o singură bucată de veşmânt. Fără a-l fi înlăturat pe Suyodhana, ne era imposibil să stăpânim în pace întreaga lume cu mările ei. Din acest motiv am acţionat astfel. Fiul tău ne-a făcut multe răutăţi. În mijlocul adunării i-a arătat coapsa stângă Drupadiei. Pentru acest comportament nelegiuit, fiul tău merita să fie ucis de noi chiar şi atunci. La comanda însă a regelui Yudhishthira cel drept, ne-am lăsat înfrânaţi de pactul care fusese încheiat. Prin aceasta, O, regină, fiul tău a provocat ostilităţi mortale cu noi. Mari au fost suferinţele noastre în pădure (unde am fost alungaţi de fiul tău). Amintindu-mi de toate acestea, am acţionat astfel. După ce l-am ucis pe Duryodhana în luptă, am ajuns la sfârşitul ostilităţilor noastre. Yudhishthira

și-a recăpătat împărăția, iar și noi am fost eliberați de mânie." Auzind aceste cuvinte ale lui Bhima, **Gandhari a spus**: „De vreme ce îmi lauzi fiul astfel (pentru priceperea lui în luptă), el nu merita o astfel de moarte. El a făcut însă tot ce îmi spui tu. Când Vrishasena, însă, îl deposedase pe Nakula de caii săi, O, Bharata, tu ai băut în luptă sângele din trupul lui Duhshasana! O astfel de faptă este crudă și este blamată de cei drepți. I se potrivește doar unei persoane care este cea mai lipsită de respect. A fost o faptă nelegiuită, O, Vrikodara, cea pe care ai îndeplinit-o atunci! Nu ți se cuvenea!" **Bhima a răspuns, spunând**: „Este nepotrivit să bei sângele chiar și al unui străin, dar ce să mai spunem despre a bea sângele al unuia de-al tău? Fratele, pe de altă parte, este ca propria ta ființă. Nu există nicio deosebire între ei. Sângele, însă, (pe care se spune că l-am băut) nu mi-a trecut, O, mamă, pe la buze și dinți. Karna știa bine acest lucru. Numai mâinile mele erau pătate cu sângele (lui Duhshasana). Văzându-l pe Nakula lipsit de caii săi de către Vrishasena în luptă, am făcut ca frații (Kaurava) bucuroși să fie plini de groază. Când, după meciul de zaruri, șuvițele de păr ale lui Draupadi au fost smulse, am rostit anumite cuvinte încruntat. Acele cuvinte îmi sunt încă în amintire, aș fi fost considerat, pentru toți anii ce vor urma, că am deviat de la datoriile unui Kshatriya dacă nu aș fi îndeplinit acel jurământ. Din acest motiv, O, regină, am săvârșit acel act. Nu-ți stă în putință, O, Gandhari, să-mi impuți vreun defect. Neputând să-ți revii fiii în trecut, îți stă în putință să imputați vreun defect nouă, nevinovaților?"

Gandhari a spus: Neînfrânt de nimeni, ai ucis o sută de fii ai acestui bătrân. O, de ce nu ai cruțat, O, copile, măcar un fiu al acestui bătrân cuplu lipsit de regat, unul ale cărui ofense erau mai ușoare? De ce nu ai lăsat măcar o cârjă pentru acest cuplu orb? O copile, deși trăiești nevătămat, după ce mi-ai ucis toți copiii, totuși n-aș fi avut nicio suferință dacă ai fi adoptat calea dreptății (în uciderea lor).

Vaishampayana a continuat: După ce a rostit aceste cuvinte, Gandhari, cuprinsă de furie la masacrul tuturor fiilor și nepoților săi, l-a întrebat despre Yudhishthira, spunând: „Unde este regele?". După ce a rostit aceste cuvinte, regele Yudhishthira, tremurând și cu mâinile împreunate, s-a apropiat de ea și i-a spus aceste vorbe blânde: „Iată Yudhishthira, O, zeiță, acel ucigaș crud al fiilor tăi! Merit blestemele tale, căci eu sunt cauza acestei distrugeri universale. Oh, blestemă-mă! Nu mai am nici un folos de viață, de regat, de bogății! După ce am făcut ca astfel de prieteni să fie uciși, m-am dovedit a fi un mare nebun și un dușman al prietenilor!" Lui Yudhishthira care a rostit astfel de cuvinte, care era copleșit de frică și care stătea înaintea ei, Gandhari, oftând adânc, nu i-a spus nimic. Cunoscând regulile dreptei credințe, regina Kuru, înzestrată cu mare previziune, și-a îndreptat privirea, din faldurile vălului care îi acoperea ochii, spre vârful degetului mare de la piciorul lui Yudhishthira, în timp ce prințul, cu trupul aplecat înainte, era pe punctul de a-i cădea la picioare. La aceasta, regele, ale cărui unghii erau înainte toate foarte frumoase, a ajuns să aibă o unghie rănită la degetul de la picior. Văzând aceasta, Arjuna s-a retras în spatele lui Vasudeva, iar ceilalți fii ai lui Pandu s-au neliniștit și s-au mișcat dintr-un loc în altul. Gandhari, apoi, după ce și-a lăsat deoparte mânia, i-a mângâiat pe Pandava, așa cum ar face o mamă. Obținând permisiunea ei, acei eroi cu piept lat s-au dus împreună să se înfățișeze în fața mamei lor, acea mamă a eroilor. După ce și-a văzut fiii după mult timp, Kunti, care fusese plină de neliniște pentru ei, și-a acoperit fața cu vălul și a început să plângă. După ce a plâns pentru o vreme alături de copiii ei, Pritha a zărit pe trupurile lor rănile și cicatricile multor arme. Apoi i-a îmbrățișat și i-a mângâiat în mod repetat pe fiecare dintre fiii ei și, cuprinsă de durere, a plâns împreună cu Draupadi, care își pierduse toți copiii și pe care o vedea întinsă pe pământul gol, dedându-se la lamentații plângătoare.

Draupadi spuse: „O venerabilă doamnă, unde s-au dus toți nepoții tăi, inclusiv Abhimanyu? Văzându-te într-o atare suferință, de ce întârzie să apară înaintea ta? Lipsită cum sunt de copiii mei, ce nevoie mai am eu de împărăție?" Ridicând pe prințesa din Pañcāla, cuprinsă de jale, care plângea astfel, Pritha a început să o mângâie pe acea doamnă cu ochi mari. Atunci Kunti, împreună cu prințesa din Pañcāla și urmată de fiii săi, s-a îndreptat către însăși Gandhari, afectată de durere, aflată într-o suferință și mai mare. Văzând acea doamnă glorioasă împreună cu noră sa, Gandhari i-a

zis: „Nu te întrista atât, O, fiică. Privește, și eu sunt la fel de lovită de durere ca și tine. Cred că această distrugere universală a fost adusă de cursul irezistibil al Timpului. Inevitabil cum a fost, acest măcel teribil nu s-a datorat acțiunii voluntare a ființelor umane. S-a întâmplat chiar ceea ce Vidura cel înțelept a prezis după ce rugămintea de pace a lui Krishna a eșuat. Nu te întrista, așadar, pentru un lucru care era inevitabil, mai ales după ce s-a petrecut. Căzând în luptă, nu trebuie să jelim după ei. Sunt în aceeași situație ca și tine. (Dacă vei acționa astfel) cine ne va mângâia pe noi? Din vina mea, această rasă de neam fruntaș a fost nimicită.'"

SECȚIUNEA XVI

Vaishampayana spuse: După ce a rostit aceste cuvinte, Gandhari, deși rămăsese în locul îndepărtat de câmpul de luptă, a văzut, cu ochiul ei spiritual, măcelul Kuruilor. Devotată soțului ei, acea doamnă foarte binecuvântată practicase întotdeauna mari jurăminte. Trecând prin cele mai grele asceze, ea era întotdeauna sinceră în vorbele ei. Ca urmare a darului primit de la marele *rishi* Vyasa cu fapte sfințite, ea a devenit înzestrată cu cunoaștere spirituală și putere. Plângerile pe care acea doamnă le-a scos în acea vreme erau pline de jale. Înzestrată cu o mare inteligență, doamna Kuru a văzut, de la distanță, dar ca și cum ar fi fost aproape, acel câmp de luptă, teribil de privit și plin de priveliști minunate, al acelora care erau fruntași dintre luptători. Împrăștiat peste tot cu oase și păr și acoperit de șuvoaie de sânge, acel câmp era presărat cu mii și mii de trupuri moarte de jur împrejur. Acoperit de sângele elefanților și al cailor și al războinicilor din care și al luptătorilor de alt fel, era plin de trunchiuri fără cap și de capete fără trunchi. Și răsuna de strigătele elefanților și ale cailor și ale bărbaților și ale femeilor și era plin de șacali și cocori și corbi și vulturi mici și corbi mari. Și era locul de joacă al *rakshasa*-ilor care trăiau cu carne de om. Și era plin de pescărușI și vulturi și răsuna de urletele inoportune ale șacalilor. Atunci regele Dhritarashtra, la porunca lui Vyasa, și toți fiii lui Pandu cu Yudhishthira în frunte, împreună cu Vasudeva și toate doamnele Kuru, s-au îndreptat spre câmpul de luptă. Acele doamne, orfane de soții, ajungând la Kurukshetra, și-au văzut frații, fiii, socrii și soții zăcând pe pământ, și fiind devorați de fiarele sălbatice și lupi și corbi și corbi mari și fantome și *pishaca* și *rakshasa* și diverși alți rătăcitori ai nopții. Văzând acel măcel care semăna cu privelиștile văzute pe terenul de joacă al lui Rudra, doamnele au scos strigăte puternice și au coborât repede din vehiculele lor scumpe. Văzând scene de genul cărora nu le mai văzuseră niciodată, doamnele Bharata simțeau că membrele le erau lipsite de forță și au căzut pe pământ. Altele au devenit atât de stupefiate încât și-au pierdut toate simțurile. Într-adevăr, doamnele Pancala și Kuru erau scufundate într-o suferință inefabilă. Văzând acel câmp de luptă îngrozitor care răsuna în toate direcțiile de strigătele acelor doamne îndoliate, fiica lui Subala, cunoscătoare a oricărei datorii, i-a vorbit lui Keshava cu ochi de lotus, acel fruntaș al tuturor oamenilor. Văzând măcelul universal al Kuruilor și plină de jale la acea vedere, ea a rostit aceste cuvinte: „Privește, O, Madhava cu ochi de lotus, aceste nurori ale mele! Private de soții, ele scot, cu părul răvășit, vaiete jalnice de durere, ca un stol de șerpi. Văzând acele trupuri moarte, ele își amintesc de marii șefi Bharata. Ele aleargă încoace și încolo în cete mari spre fiii, frații, tații și soții lor. Privește, O, cel cu brațe puternice, câmpul este acoperit de mame de eroi, toate, însă, lipsite de copii. Acolo, acele porțiuni sunt din nou acoperite de soțiile eroilor, care, însă, au rămas fără soți! Privește, câmpul de luptă este împodobit cu acei tigri printre oameni, Bhishma și Karna și Abhimanyu și Drona și Drupada și Shalya, ca și cum ar fi fost împodobit cu focuri arzânde. Privește, este împodobit și cu platoșele de aur și cu pietrele scumpe ale războinicilor cu suflet nobil, și cu *angada*-urile, și *keyura*-urile și ghirlandele lor. Privește, este presărat cu sulițe și bâte cu țepi aruncate de mâini eroice, și săbii și diverse feluri de săgeți ascuțite și arcuri. Fiarele de pradă, adunate laolaltă, stau sau se joacă sau se întind cum le stă bine! Privește, O, erou puternic, așa este câmpul de luptă. La această vedere, O, Janardana, ard de durere. În nimicirea Pancalilor și a Kuruilor, O, ucigaș a lui Madhu, cred că cele cinci elemente (din care totul este făcut) au fost distruse. Vulturi fioroși și alte păsări, în mii, târăsc acele trupuri pătate de sânge, și apucându-le de platoșe, le devorează. Cine ar putea să se gândească la moartea unor eroi ca Jayadratha și Karna și Drona și Bhishma și Abhimanyu? Vai, deși incapabili de a fi uciși, ei au fost totuși uciși, O, nimicitor a lui Madhu! Privește, vulturi și kanka, și

corbi și șoimi și câini și șacali se ospătează din ei. Acolo, acei tigri printre oameni, care au luptat de partea lui Duryodhana și au intrat în luptă cu mânie, zac acum ca niște focuri stinse. Toți sunt vrednici să doarmă pe paturi moi și curate. Dar, vai, scufundați în suferință, ei dorm astăzi pe pământul gol. Cântăreții care le recitau laudele îi încântau înainte la ore potrivite. Ei ascultă acum strigătele fioroase și lipsite de bun augur ale șacalilor. Acei eroi iluștri care obișnuiau să doarmă pe paturi scumpe cu membrele unse cu unt de susan și aloe pudră, vai, dorm acum pe praf! Acești vulturi și lupi și corbi le-au devenit acum podoabe. În mod repetat, scoțând strigăte lipsite de bun augur și fioroase, aceste creaturi le trag acum trupurile. Plăcându-le bătălia, acei eroi, cu înfățișare veselă, au încă alături săgețile lor ascuțite, săbiile bine călite și buzduganele strălucitoare, ca și cum viața nu i-ar fi părăsit încă. Mulți dintre cei mai de frunte eroi, posesori de frumusețe și înfățișare plăcută și împodobiți cu ghirlande de aur, dorm pe pământ. Privește, fiarele de pradă îi târăsc și îi sfâșie. Alții, cu brațe masive, dorm îmbrățișând buzduganele, ca și cum acestea ar fi fost soții iubite. Alții, încă în armură, țin în mâini armele lor strălucitoare. Fiarele sălbatice nu-i sfâșie, O Janardana, considerându-i încă vii. Ghirlandele frumoase de aur pur de pe gâturile altor eroi iluștri sunt împrăștiate în toate părțile, în timp ce aceștia din urmă sunt târâți de creaturi carnivore. Acolo, acei lupi fioroși, în număr de mii, târăsc lanțurile de aur de la gâturile multor eroi iluștri adormiți de moarte. Mulți, pe care bardul bine antrenat în munca sa, odinioară, îi delecta în fiecare dimineață cu imnuri și laude de o gravitate importantă, sunt acum înconjurați de doamne frumoase, lovite de tristețe, care plâng și se vaietă în jurul lor în jale, O tigru din rasa Vrishni! Fețele acelor doamne frumoase, O Keshava, deși palide, par încă pline de strălucire, ca o adunare de nuferi roșii! Acele doamne Kuru au încetat să mai plângă, împreună cu urmăritorii și tovarășele lor. Toate sunt cuprinse de angoasă. Copleșite de durere, aleargă încoace și încolo. Fețele acelor frumoase, din cauza plânsului și mâniei, au devenit strălucitoare ca soarele dimineții, ca aurul sau ca cuprul lustruit. Auzindu-și reciproc lamentațiile fără sens, acele doamne, din cauza vaietelor puternice care răzbăteau din toate părțile, nu reușesc să prindă înțelesul vorbelor celeilalte. Unele dintre ele, oftând adânc și abandonându-se lamentărilor repetate, sunt stupefiate de durere și își dau duhul. Multe dintre ele, văzând trupurile (ale fiilor, soților sau părinților lor), plâng și scot vaiete puternice. Altele își lovesc capetele cu propriile mâini moi. Pământul, presărat cu capete și mâini tăiate și alte membre amestecate și adunate în grămezi mari, pare strălucitor cu aceste semne de măcel! Văzând multe trunchiuri fără cap de o frumusețe deosebită și multe capete fără trunchiuri, acele frumoase zăceau leșinate pe pământ de mult timp. Unind anumite capete cu anumite trunchiuri, acele doamne, zdrobite de durere, își descoperă din nou greșelile și spun: „Acesta nu este al lui,” și plâng mai amar! Altele, unind brațe și coapse și picioare tăiate cu săgeți, cedează în fața durerii și își pierd de mai multe ori cunoștința (la vederea formelor reîntregite). Unele dintre doamnele Bharata, văzând trupurile stăpânilor lor — trupuri sfâșiate de animale și păsări și tăiate de la cap — nu reușesc să le recunoască. Altele, văzând pe frații, părinții, fiii și soții uciși de dușmani, își lovesc capetele cu propriile mâini, O, distrugător al lui Madhu. Noroit de carne și sânge, pământul a devenit impracticabil cu brațe care țin încă săbii în strânsoare și cu capete împodobite cu cercei. Văzând câmpul presărat cu frații și părinții, și fiii lor, acele doamne fără cusur, care nu suferiseră niciodată cea mai mică supărare, sunt acum aruncate într-o jale de nespus. Privește, O Janardana, acele numeroase tabere de nurori ale lui Dhritarashtra, asemănătoare cu turme succesive de iepe frumoase împodobite cu coame excelente! Ce, O Keshava, poate fi pentru mine un spectacol mai trist de privit decât cel prezentat de acele doamne cu forme frumoase care au luat o asemenea înfățișare? Fără îndoială, trebuie să fi săvârșit păcate mari în viețile mele anterioare, din moment ce văd, O Keshava, pe fiii și nepoții și frații mei toți uciși de dușmani.” În timp ce își exprima astfel lamentările în durere, ochii lui Gandhari s-au oprit asupra fiului ei (Duryodhana).

SECȚIUNEA XVII

Vaishampayana a spus: Văzându-l pe Duryodhana, Gandhari, căzută din simțiri de durere, a căzut brusc pe pământ asemenea unui bananier smuls din rădăcini. După ce și-a recăpătat curând simțurile, a început să plângă, scoțând în repetate rânduri vaiete puternice la vederea fiului ei zăcând pe pământul gol, acoperit de sânge. Îmbrățișându-și fiul, Gandhari s-a dedat la lamentații

plângăcioase pentru el. Copleşită de durere şi cu simţurile extrem de agitate, regina Kuru a exclamat: „*Ah, fiule! Ah, fiule!*” Arzând de tristeţe, regina a udat cu lacrimile ei trupul fiului ei, cu umeri laţi şi masivi, şi împodobit cu ghirlande şi zgardă. Adresându-i-se lui Hrishikesha, care stătea în apropiere, ea a spus: „În ajunul acestei bătălii, O, puternice, care a exterminat acest neam, acest rege covârşitor, O, tu din neamul Vrishni, mi-a spus: «În această bătălie fratricidă, O, mamă, doreşte-mi victoria!». Când el a spus aceste cuvinte, eu însămi, ştiind că o mare calamitate ne-a lovit, i-am spus chiar şi acest lucru, tigru printre oameni: «Unde este dreptatea, acolo este victoria. Şi deoarece, fiule, inima ta este setată pe luptă, vei obţine fără îndoială acele tărâmuri care pot fi atinse prin (folosirea) armelor (şi vei juca acolo) ca un ceresc.» Acestea au fost cuvintele pe care i le-am spus atunci. Nu am jelit atunci pentru fiul meu. Mă jelesc oare acum pentru Dhritarashtra neajutorat, lipsit de prieteni şi rude. Priveşte, O, Madhava, fiul meu, acel războinic de frunte, plin de mânie, priceput în arme şi irezistibil în bătălie, dormind pe patul eroilor. Priveşte schimbările aduse de Timp. Acest distrugător de duşmani, care obişnuia să meargă în fruntea tuturor celor încununaţi, doarme acum în praf. Fără îndoială, viteazul Duryodhana, când doarme pe acel pat care este al eroului, a atins cel mai de neatins sfârşit. Şacali răi se bucură acum de acel prinţ care doarme pe patul eroului, care altădată era încântat de cele mai frumoase doamne care stăteau în jurul lui. Cel care altădată era înconjurat de regi care se întreceau să-l bucure, vai, el, ucis şi zăcând la pământ, este acum înconjurat de vulturi! Cel care altădată era legănat cu evantaie frumoase de către doamne frumoase este acum legănat de păsări (carnivore) cu bătăile aripilor lor! Cu o mare forţă şi o adevărată vitejie, acest prinţ cu braţe puternice, ucis de Bhimasena în luptă, doarme ca un elefant ucis de un leu! Priveşte-l pe Duryodhana, O, Krishna, zăcând pe pământul gol, acoperit de sânge, ucis de Bhimasena cu buzduganul său. Acel puternic cu braţe, care adunase în luptă unsprezece *akshauhinis* de trupe, O, Keshava, a fost acum ucis, din cauza propriei sale politici greşite. Vai, acolo doarme marele arcaş şi puternicul războinic pe care l-a ucis Bhimasena, ca un leu care a ucis un tigru! Neglijându-l pe Vidura, precum şi pe propriul său tată, acest prinţ nesăbuit, prost şi rău a pierit din cauza dispreţului său faţă de cei bătrâni. Cel ce a domnit pământul, fără rival, timp de treisprezece ani, vai, acel prinţ, acel fiu al meu, zace astăzi pe pământul gol, ucis de duşmanii săi. Nu cu mult timp în urmă, O Krishna, am văzut Pământul, plin de elefanţi, vite şi cai, guvernat de Duryodhana! Astăzi, O tu cu braţe puternice, o văd guvernată de altcineva, şi lipsită de elefanţi, vite şi cai! Ce rost mai are viaţa pentru mine, O Madhava? Priveşte din nou această privelişte mai dureroasă decât moartea fiului meu, privelişte acestor doamne frumoase plângând lângă eroii ucişi! Priveşte, O Krishna, mama lui Lakshmana, acea doamnă cu şolduri late, cu părul răvăşit, draga soţie a lui Duryodhana, asemănătoare unui altar de aur pentru jertfă. Fără îndoială, această fecioară cu mare inteligenţă, când stăpânul ei cu braţe puternice era în viaţă, obişnuia să se bucure în îmbrăţişarea braţelor frumoase ale stăpânului ei! De ce, oare, nu mi se rupe inima în o sută de bucăţi la vederea fiului şi nepotului meu ucişi în luptă? Vai, acea doamnă fără cusur miroase acum (capul) fiului ei, acoperit de sânge. Iar acum, acea doamnă cu coapse frumoase îi mângâie uşor corpul lui Duryodhana cu mâna ei frumoasă. Când se jeleşte după soţul ei şi când după fiul ei. Când priveşte spre soţul ei şi când spre fiul ei. Priveşte, O Madhava, lovindu-se în cap cu mâinile, ea cade pe pieptul soţului ei erou, regele Kuru. Cu o nuanţă a pielii ca filamentele de lotus, ea arată totuşi frumoasă ca un lotus. Prinţesa nenorocită îi mângâie acum faţa fiului ei şi acum pe cea a stăpânului ei. Dacă scripturile şi *shrutiurile* sunt adevărate, fără îndoială, acest rege a obţinut acele tărâmuri (ale fericirii) pe care le poate câştiga cineva prin folosirea armelor!"

SECŢIUNEA XVIII

Gandhari a spus: Priveşte, O Madhava, cei o sută de fii ai mei, neobosiţi (din pornirea la luptă), toţi au fost ucişi de Bhimasena cu buzduganul său în luptă! Ceea ce mă întristează cel mai mult astăzi este că aceste nurori ale mele, de vârstă fragedă, lipsite de fii şi cu părul răvăşit, rătăcesc astăzi pe câmpul de luptă. Vai, acelea care altădată păşeau doar pe terasele caselor bune cu picioarele împodobite cu multe podoabe, sunt acum, în mare suferinţă sufletească, nevoite să atingă cu acele picioare pământul acesta tare, îmbibat de sânge! Se clatină de durere, rătăcesc ca nişte

beţive, alungând cu greu vulturii, şacalii şi corbii. Priveşte, acea doamnă cu membre fără cusur şi talie suplă, văzând acest măcel groaznic, cade, copleşită de durere. Văzând pe această prinţesă, mama lui Lakshmana, O tu cu braţe puternice, inima mi se sfâşie de durere. Aceste doamne frumoase cu braţe delicate, văzând pe unii fraţii, pe alţii soţii, iar pe alţii fiii lor, zăcând morţi pe pământul gol, cad şi ele însele, apucând braţele celor ucişi. Ascultă, O neînvinsule, vaietele puternice ale acelor doamne în vârstă şi ale celorlalte de vârstă mijlocie la vederea acestui măcel cumplit. Sprijinindu-se de cutiile sparte ale carelor şi de trupurile elefanţilor şi cailor ucişi, priveşte, O tu cu mare putere, acele doamne, istovite de oboseală, se odihnesc. Priveşte, O Krishna, una dintre ele, luând în mână un cap retezat al unei rude împodobit cu cercel în nas şi cu cercei, stă în durere. Cred, O lipsit de păcat, că atât acelea, cât şi eu, cu puţină înţelegere, trebuie să fi comis păcate mari în vieţile noastre anterioare, din moment ce, O Janardana, toate rudele şi neamurile noastre au fost astfel ucise de regele Yudhishthira cel drept! Faptele noastre, drepte sau nedrepte, nu pot trece neobservate, O, tu al neamului Vrishni! Priveşte, O, Madhava, acele tinere doamne cu sâni şi abdomen frumoase, bine născute, înzestrate cu pudoare, cu gene negre şi cu şuviţe de aceeaşi culoare pe cap, cu voci dulci şi dragi ca cele ale lebedelor, cad, leşinate de durerea mare şi scoţând plânsete jalnice ca stolurile de cocori. Priveşte, O erou cu ochi de lotus, feţele lor frumoase asemănătoare cu flori de lotus înflorite, sunt arse de soare. Vai, O Vasudeva, soţiile copiilor mei mândri, înzestraţi cu putere asemenea elefanţilor înfuriaţi, sunt acum expuse privirii oamenilor de rând. Priveşte, O Govinda, scuturile împodobite cu o sută de luni, stindardele cu strălucire de soare, platoşele de aur, şi gulerele şi platoşele făcute din aur, şi coifurile, ale fiilor mei, împrăştiate pe pământ, strălucesc cu splendoare ca focuri de jertfă peste care s-au turnat libaţii, din unt clarificat. Acolo, Duhshasana zace, doborât de Bhima, iar sângele din toate membrele sale a fost băut de acel eroic ucigaş de duşmani. Priveşte-l pe celălalt fiu al meu, O Madhava, ucis de Bhima cu buzduganul său, împins de Draupadi şi de amintirea nenorocirilor sale din timpul meciului de zaruri. Adresându-se prinţesei Pancala, câştigată la zaruri, în mijlocul adunării, acest Duhshasana, dorind să facă ceea ce era pe placul fratelui său (mai mare), precum şi lui Karna, O Janardana, a spus: „Acum eşti soţia unui sclav! Cu Sahadeva, Nakula şi Arjuna, O, doamnă, intră acum în casa noastră!” Cu acea ocazie, O, Krishna, i-am spus regelui Duryodhana: „O, fiule, alungă (de lângă tine) pe furiosul Shakuni. Ştii că unchiul tău matern are un suflet foarte rău şi îi place foarte mult să se certe. Alungă-l fără întârziere şi fă pace cu Pandava, O, fiule! O, tu, cel cu puţină inteligenţă, nu te gândeşti la Bhimasena plin de mânie? Îl străpungi cu săgeţile tale verbale ca o persoană care loveşte un elefant cu tăciuni aprinşi.” Din păcate, ignorând cuvintele mele, el a vomitat veninul său verbal asupra lor, ca un şarpe care vomită veninul său asupra unui taur, asupra celor care fuseseră deja străpunşi de săgeţile sale verbale. Acolo, Duhshasana doarme, întinzându-şi cele două braţe masive, ucis de Bhimasena ca un elefant puternic de un leu. Bhimasena, foarte furios, a comis un act îngrozitor, bând în luptă sângele duşmanului său!

SECŢIUNEA XIX

Gandhari a zis: Acolo, O, Madhava, fiul meu Vikarna, aplaudat de cei înţelepţi, zace pe pământul gol, ucis de Bhima şi sfâşiat oribil! Lipsit de viaţă, O, ucigaş al lui Madhu, Vikarna zace în mijlocul (elefanţilor ucişi), ca luna pe cerul toamnei înconjurată de nori albaştri. Palma lui lată, acoperită cu o protecţie de piele şi cicatrice de la manevrarea constantă a arcului, este pătrunsă cu dificultate de vulturi dornici să se hrănească din ea. Tânăra şi neajutorată soţie a lui, O Madhava, încearcă încontinuu, fără succes, să alunge acei vulturi dornici să se hrănească din hoit. Tânărul şi viteazul şi frumosul Vikarna, O, taur printre oameni, crescut în lux şi vrednic de tot binele, doarme acum în praf, O, Madhava! Deşi toate părţile sale vitale au fost străpunse cu săgeţi de lungimea unei şezuturi şi cu săgeţi cu aripioare şi *nalika*, frumuseţea chipului său nu a părăsit acest cel mai bun dintre Bharata. Acolo, fiul meu Durmukha, ucigaşul unei mari cete de inamici, zace cu faţa spre inamic, ucis de viteazul Bhimasena, care şi-a îndeplinit jurământul. Faţa lui, O, Krishna, pe jumătate mâncată de fiarele sălbatice, arată şi mai frumos, O, copil, ca luna din a şaptea zi a lunii luminoase. Priveşte, O, Krishna, faţa acelui fiu viteaz al meu, care este aşa. Cum ar fi putut fi ucis

fiul meu de către inamici şi astfel forţat să mănânce praf? O, cel amabil, cum ar fi putut acel Durmukha, în faţa căruia niciun duşman nu putea sta, să fie ucis de duşmani, O, subjugatorule al regiunilor cereşti! Priveşte, O, ucigaş al lui Madhu, pe celălalt fiu al lui Dhritarashtra, Citrasena, ucis şi zăcând pe pământ, acel erou care era modelul tuturor arcaşilor! Acele domnişte, lovite de durere şi scoţând vaiete sfâşietoare, stau acum, împreună cu fiarele sălbatice, în jurul formei sale frumoase, împodobită cu ghirlande şi flori. Aceste vaiete puternice de jale, scoase de femei, şi aceste urlete şi răgete ale fiarelor sălbatice, mi se par de-a dreptul minunate, O, Krishna! Tânăr şi frumos, şi mereu înconjurat şi servit de cele mai frumoase doamne, fiul meu Vivinsati, O, Madhava, doarme acolo, pătat de praf. Armura lui a fost pătrunsă de săgeţi. Ucis în mijlocul măcelului, vai, viteazul Vivimshati este acum înconjurat şi servit de vulturi! După ce a pătruns în luptă prin cetele armatei Pandava, acel erou zace acum pe patul unui erou — pe patul, adică, al unui Kshatriya exaltat! Priveşte, O, Krishna, faţa lui foarte frumoasă, cu un zâmbet jucându-i pe buze, împodobită cu un nas frumos şi sprâncene încântătoare, şi asemănătoare cu Luna însăşi, cea strălucitoare! Pe vremuri, un număr mare de cele mai frumoase doamne îl serveau, ca mii de fete cereşti pe un *gandharva* jucăuş. Cine ar putea să-l înfrunte pe fiul meu Duhsaha, ucigaşul duşmanilor eroici, eroul, podoaba adunărilor, războinicul de neînvins, cel care rezistă duşmanilor? Trupul lui Duhsaha, acoperit de săgeţi, străluceşte ca un munte acoperit de karnikaras înflorite. Cu ghirlanda lui de aur şi armura strălucitoare, Duhsaha, deşi lipsit de viaţă, străluceşte în continuare, ca un munte alb de foc!

SECŢIUNEA XX

Gandhari spuse: Acel a cărui putere şi curaj erau considerate, O, Keshava, ca fiind o dată şi jumătate superioare celor ale tatălui său şi ale tale, cel care semăna cu un leu fioros şi mândru, cel care, fără niciun însoţitor, a pătruns singur în şirurile impenetrabile ale fiului meu, cel care s-a dovedit a fi moartea multora, vai, el doarme acum acolo, după ce el însuşi a fost învins de moarte! Văd, O, Krishna, strălucirea acelui fiu al lui Arjuna, al acelui erou cu o energie inegalabilă, Abhimanyu, nu s-a şters nici măcar în moarte. Acolo, fiica lui Virata, nora celui ce mânuieşte *Gandiva*, acea fată de o frumuseţe fără cusur, copleşită de durere la vederea soţului ei erou, se dezlănţuie în plângeri! Acea tânără soţie, fiica lui Virata, apropiindu-se de stăpânul ei, îl mângâie uşor, O, Krishna, cu mâna ei. În trecut, acea fată foarte inteligentă şi extrem de frumoasă, ameţită de vinuri dulci ca mierea, obişnuia să-şi îmbrăţişeze stăpânul cu sfială şi să-l sărute pe faţa fiului Subhadrei, acea faţă care semăna cu un lotus înflorit şi care era susţinută de un gât împodobit cu trei linii asemenea celor ale unei scoici. Luând de pe el platoşa lui de aur, O, eroule, acea domnişoară priveşte acum trupul însângerat al soţului ei. Văzându-şi stăpânul, O, Krishna, acea fată îţi vorbeşte şi spune: „O cel cu ochi de lotus, acest erou ale cărui ochi semănau cu ai tăi, a fost ucis. În putere şi energie, şi în vitejie la fel, el era egalul tău, O, fără de păcat! Semăna foarte mult cu tine în frumuseţe. Totuşi, el doarme pe pământ, ucis de inamic!” Adresându-se apoi soţului ei, domnişoara spune din nou: „Ai fost crescut în toate luxurile. Obişnuiai să dormi pe piei moi de cerbi *ranku*. Vai, nu te supără trupul tău astăzi stând astfel pe pământul gol? Întinzându-ţi braţele masive împodobite cu *angada* aurii, asemănătoare cu două trompe de elefant şi întărite de folosirea frecventă a arcului, dormi, O, stăpâne, în pace, ca şi cum ai fi epuizat de trudă în sala de sport. Vai, de ce nu-mi vorbeşti mie care plâng atât de mult? Nu-mi amintesc să te fi ofensat vreodată. De ce nu-mi vorbeşti atunci? În trecut, îmi vorbeam chiar şi când te vedeam de la distanţă. O, venerabile, unde vei pleca, lăsându-i în urmă pe prea respectata Subhadra, pe aceşti părinţi ai tăi care seamănă cu zeii înşişi şi pe biata de mine, sfâşiată de jale?” Priveşte, O Krishna, adunând cu mâinile şuviţele însângerate ale stăpânului ei şi aşezându-i capul în poală, frumoasa domnişoară îi vorbeşte ca şi cum ar fi viu: „Cum au putut acei mari războinici luptători pe care să te ucidă în mijlocul bătăliei — tu, care eşti fiul surorii lui Vasudeva şi fiul celui ce mânuieşte *Gandiva*? Vai, ruşine acelora cu fapte de arme nelegiuite, Kripa şi Karna şi Jayadratha şi Drona şi fiul lui Drona, prin care ţi s-a luat viaţa. Care a fost starea de spirit a acelor mari războinici care te-au înconjurat, un războinic de vârstă fragedă, şi te-au ucis spre durerea mea? Cum ai putut, O eroule, care aveai atâţia protectori, să fii ucis atât de neajutorat în văzul Pandavaşilor şi al Panchalaşilor? Văzându-te pe tine, O, erou, ucis în luptă de

mulți oameni uniți, cum poate acel tigru printre oameni, fiul tatălui tău Pandu, să suporte povara vieții? Nici dobândirea unui vast regat, nici înfrângerea dușmanilor nu aduce bucurie Parthaşilor lipsiți de tine, O, cu ochi de lotus! Prin practica virtuții și a autocontrolului, mă voi repara foarte curând în acele regiuni de fericire pe care tu le-ai dobândit prin folosirea armelor. Protejează-mă, O, erou, când mă voi repara în acele regiuni. Când nu vine ceasul cuiva, acesta nu poate muri, căci, nenorocită ce sunt, încă respir după ce te-am văzut ucis în luptă. După ce te-ai reparat în regiunea *pitrilor,* cu cine altcineva, ca mine, vorbești acum, O, tigru printre oameni, cuvinte dulci amestecate cu zâmbete? Fără îndoială, vei agita inimile Apsarelor din cer, cu frumusețea ta mare și cuvintele tale blânde amestecate cu zâmbete! După ce ai obținut regiunile rezervate celor cu fapte drepte, ești acum unit, O, fiu al Subhaddrei, cu Apsarele! În timp ce te joci cu ele, amintește-ți din când în când faptele mele bune față de tine. Unirea ta cu mine în această lume se pare că fusese sortită doar pentru șase luni, căci în a șaptea, O, erou, ai fost lipsit de viață!" O Krishna, doamnele casei regale din Matsya o trag pe nenorocita Uttara, lipsită de toate scopurile ei, în timp ce geme în acest fel. Acele doamne, trăgând-o pe nenorocita Uttara, ele însele și mai nenorocite decât acea fată, plâng și scot vaiete puternice la vederea lui Virata ucis. Măcelărit cu armele și săgețile lui Drona, culcat la pământ și acoperit de sânge, Virata este înconjurat de vulturi urlători, de șacali răcnitori și de corbi care cântă. Acele doamne cu ochi negri, apropiindu-se de forma culcată a regelui Matsya peste care păsările răpitoare își strigă bucuria, se străduiesc să întoarcă trupul. Slăbite de durere și extrem de afectate, ele nu pot face ceea ce intenționează. Arse de soare și istovite de efort și muncă, fețele lor au devenit fără culoare și palide. Privește și tu, O, Madhava, pe ceilalți copii în afară de Abhimanyu — Uttara, Sudakshina prințul Kamboja, și chipeșul Lakshmana — toți zăcând pe câmpul de luptă!"

SECȚIUNEA XXI

Gandhari a zis: Atunci Karna cel puternic, acel mare arcaș, zace pe pământ! În luptă era ca un foc arzător! Acel foc, însă, a fost acum stins de energia lui Partha. Privește, fiul lui Vikartana, Karna, după ce a ucis mulți *atiratha*, a fost doborât pe pământul gol și este ud de sânge. Înfuriat și plin de o mare energie, el a fost un mare arcaș și un războinic măreț pe care. Ucis în luptă de cel ce mânuiește *Gandiva*, acel erou doarme acum pe pământ. Fiii mei, acei mari războinici, de frica Pandavașilor, au luptat, avându-l pe Karna în frunte, ca o turmă de elefanți cu liderul lor în față. Vai de mine, ca un tigru ucis de un leu, sau un elefant de un elefant furios, acel războinic a fost ucis în luptă de Savyasaci. Adunate laolaltă, O, tigru printre oameni, soțiile acelui războinic, cu părul ciufulit și cu vaiete puternice de jale, stau în jurul acelui erou căzut! Umplut de anxietate cauzată de gândurile acelui războinic, regele Yudhishthira cel drept nu a putut dormi nici o clipă timp de treisprezece ani! Incapabil să fie oprit de dușmani în luptă ca însuși Maghavat, care este biruitor de nepătruns pentru inamici, Karna era ca focul atot-distrugător cu flăcări aprige de la sfârșitul epocii (*yuga*) și de neclintit ca însuși Himavat! Acel erou a devenit protectorul fiului lui Dhritarashtra, O, Madhava! Vai, lipsit de viață, el zace acum pe pământul gol, ca un copac doborât de vânt! Privește, soția lui Karna și mama lui Vrishasena, se bucură de plângeri jalnice și plânge și se zvârcolește și cade pe pământ! Chiar acum exclamă: „Fără îndoială, blestemul învățătorului tău te-a urmărit! Când roata caretei tale a fost înghițită de Pământ, crudul Dhananjaya ți-a tăiat capul cu o săgeată! Vai, rușine (pentru eroism și iscusință)!” Acea doamnă, mama lui Sushena, extrem de afectată și scoțând strigăte de jale, cade, își pierde cunoștința, la vederea lui Karna cel cu brațe puternice și curajos, doborât pe pământ, cu talia încă înconjurată de un brâu de aur. Creaturile care se hrănesc cu carne, bătând la trupul acelui erou ilustru, l-au redus la o dimensiune foarte mică. Vederea nu este îmbucurătoare, ca cea a lunii în a paisprezecea noapte a lunii întunecate. Căzând pe pământ, doamna lipsită de veselie se ridică din nou. Arzând de durere din cauza morții și a fiului său, ea vine și miroase fața stăpânului ei!

SECȚIUNEA XXII

Gandhari a spus: Ucis de Bhimasena, iată, stăpânul Avanti zace acolo! Vulturii, șacalii și ciorile se hrănesc din acel erou! Deși avea mulți prieteni, zace acum complet fără prieteni! Privește,

O, ucigaș al lui Madhu, după ce a făcut o mare măcelărire de dușmani, acel războinic zace acum pe patul unui erou, acoperit de sânge. Șacalii, și *kankas*, și alte creaturi carnivore de feluri diverse, îl târăsc acum. Privește schimbările aduse de Timp. Soțiile sale, adunate și plângând de durere, stau în jurul acelui erou care în viață fusese un ucigaș teribil de dușmani, dar care acum zace pe patul unui erou. Privește, fiul lui Pratipa, Bahlika, acel arcaș măreț, posesor de mare vigoare, ucis cu o săgeată cu vârf lat, zace acum pe pământ ca un tigru adormit. Deși lipsit de viață, culoarea feței sale este încă extrem de strălucitoare, ca a lunii pline, răsărită în a cincisprezecea zi a lunii luminoase! Arzând de durere pentru moartea fiului său și dorind să-și îndeplinească jurământul, fiul lui Indra (Arjuna) a ucis acolo pe acel fiu al lui Vriddhakshatra! Privește pe acel Jayadratha, care fusese protejat de ilustrul Drona, ucis de Partha hotărât să-și îndeplinească jurământul, după ce a pătruns prin unsprezece *Akshauhinis* de trupe. Vulturi de rău augur, O, Janardana, se hrănesc din Jayadratha, stăpânul Sindhu-Sauvirilor, plin de mândrie și vigoare! Deși căutată să fie protejată de soțiile sale devotate, vezi, O, Acyuta, creaturi carnivore îi târăsc trupul spre o pădure din apropiere. Soțiile Kamboja și Yavana ale acelui stăpân cu brațe puternice al Sindhu-ilor și Sauvirilor îl îngrijesc pentru a-l proteja (de fiarele sălbatice). În acel timp, O, Janardana, când Jayadratha, ajutat de Kekaya, a încercat să o jefuiască pe Draupadi, merita să fie ucis de Pandava! Din respect, însă, pentru Duhshala, l-au eliberat atunci. De ce, O, Krishna, nu au arătat puțin respect pentru acea Duhshala încă o dată? Fiica mea, de vârstă fragedă, plânge acum de durere. Își lovește corpul cu propriile mâini și îi învinovățește pe Pandava. Ce, O, Krishna, poate fi o durere mai mare pentru mine decât faptul că fiica mea de vârstă fragedă este văduvă și toate nurorile mele au rămas fără stăpân. Vai, vai, privește, fiica mea Duhshala, lăsându-și durerea și temerile deoparte, aleargă înainte și înapoi în căutarea capului soțului ei. Cel care îi oprise pe toți Pandava dornici să-și salveze fiul, după ce provocase măcelul unei forțe vaste, a cedat în cele din urmă morții. Vai, acele soții ale lui, cu fețe la fel de frumoase ca luna, plâng, stând în jurul acelui erou irezistibil care semăna cu un elefant furios!

SECȚIUNEA XXIII

Gandhari a spus: Iată-l pe Shalya, însuși unchiul după mamă al lui Nakula, ucis în luptă, O, stăpâne, de către Yudhishthira cel pios și virtuos! El se lăuda pretutindeni, O, taur printre bărbați, că este egalul tău! Acel temut războinic pe car, conducătorul Madrașilor, zace acum, lipsit de viață. Când a acceptat poziția de vizitiu al lui Karna în luptă, a încercat să înmoaie energia lui Karna pentru a aduce victoria fiilor lui Pandu! Vai, vai, privește fața netedă a lui Shalya, frumoasă ca luna și împodobită cu ochi asemănători petalelor de lotus, mâncată de ciori! Acolo, limba acelui rege, de culoarea aurului înroșit, ieșită din gură, este, O, Krishna, mâncată de păsările carnivore! Doamnele din casa regală a Madrei, scoțând vaiete puternice de jale, stau în jurul trupului acelui rege, acel ornament al adunărilor, lipsit de viață de către Yudhishthira! Acele doamne stau în jurul acelui erou căzut ca o turmă de elefanți în perioada de împerechere în jurul liderului lor scufundat într-o mlaștină. Privește-l pe viteazul Shalya, acel dătător de protecție, cel mai de frunte dintre războinicii pe care, întins pe patul eroilor, trupul i-a fost sfâșiat de săgeți. Acolo, regele Bhagadatta de mare putere, conducătorul unui regat muntos, cel mai mare dintre toți cei ce mânuiesc cârligul de elefant, zace la pământ, lipsit de viață. Privește ghirlanda de aur pe care încă o poartă pe cap, arată strălucitor. Deși trupul este mâncat de fiarele sălbatice, acea ghirlandă încă împodobește șuvițele frumoase de pe capul său. Feroce a fost lupta care a avut loc între acest rege și Partha, făcând părul să se ridice pe tot corpul, ca cea dintre Indra și *Asura* Vritra. Acest om cu brațe puternice, după ce s-a luptat cu Dhananjaya, fiul Prithăi, și l-a adus într-o mare încurcătură, a fost în cele din urmă ucis de adversarul său. Cel care nu avea egal pe pământ în eroism și energie, acel făuritor de isprăvi teribile în luptă, Bhishma, zace acolo, lipsit de viață. Privește-l pe fiul lui Shantanu, O, Krishna, acel războinic cu strălucire solară, întins pe pământ, ca Soarele însuși căzut din firmament la sfârșitul Yugăi. După ce și-a ars dușmanii cu focul armelor sale în luptă, acel războinic plin de vitejie, acel Soare printre oameni, O, Keshava, a apus ca Soarele real seara. Privește-l pe acel erou, O, Krishna, care la cunoașterea datoriei era egal cu Devapi însuși, acum zăcând pe un pat de săgeți,

atât de vrednic de eroi. După ce și-a întins patul său excelent de săgeți cu și fără țepii, acel erou zace pe el ca zeiescul Skanda pe o smoc de mlaștină. Într-adevăr, fiul Gangei zace, sprijinindu-și capul pe acel excelent alambic, format din trei săgeți — complementul perfect al patului său — dat de către cel ce mânuiește *Gandiva*. Pentru a asculta porunca tatălui său, acest ilustru și-a retras sămânța vitală. Fără rival în luptă, acel fiu al lui Shantanu zace acolo, O, Madhava! Cu sufletul drept și familiarizat cu fiecare datorie, cu ajutorul cunoașterii sale referitoare la ambele lumi, acel erou, deși muritor, își duce viața ca un nemuritor. Când fiul lui Șantanu zace astăzi, lovit de săgeți, se pare că nu mai trăiește pe pământ nicio altă persoană care să posede înțelepciune și putere capabile să îndeplinească fapte mărețe în luptă. Drept în vorbire, acest erou drept și virtuos, solicitat de Pandava, le-a spus mijloacele morții sale. Vai, cel care a reînviat linia Kuru, care dispăruse, ilustrul om înzestrat cu o mare inteligență, a părăsit lumea împreună cu toți Kurii în compania sa. De cine vor întreba Kurii despre religie și datorie după ce acel taur printre oameni, Devavrata, care seamănă cu un zeu, se va fi dus în ceruri, O, Madhava? Privește pe Drona, cel mai de frunte dintre brahmani, învățătorul lui Arjuna, al lui Satyaki și al Kurilor, zăcând pe pământ! Înzestrat cu o energie puternică, Drona, O, Madhava, era la fel de versat în cele patru feluri de arme ca și șeful celeștilor sau Șukra din neamul lui Bhrigu. Datorită grației sale, Vibhatsu, fiul lui Pandu, a îndeplinit cele mai dificile fapte. Lipsit de viață, zace acum la pământ. Armele au refuzat să vină (în cele din urmă) la comanda sa. Așezându-l în frunte, Kauravii îi provocaseră pe Pandava. Cel mai de frunte dintre toți purtătorii de arme a fost în cele din urmă sfâșiat cu arme. În timp ce se avânta în luptă, arzându-și dușmanii în toate direcțiile, mersul său semăna cu cel al unei flăcări mistuitoare. Vai, lipsit de viață, zace acum la pământ, ca o lumină stinsă. Mânerul arcului este încă în mâna lui. Încălțămintea de piele, O, Madhava, îi acoperă încă degetele. Chiar dacă este ucis, arată încă ca și cum ar fi viu. Cele patru *Vede* și tot felul de arme, O, Keshava, nu l-au părăsit pe acel erou, la fel cum nu îl părăsesc pe Domnul Prajapati însuși. Picioarele sale propice, demne de toată adorația și adorate de fapt de barzi și elogii și venerate de discipoli, sunt acum târâte de șacali. Lipsită de simțuri de durere, Kripi îl îngrijește cu jale, O, ucigaș al lui Madhu, pe acel Drona care a fost ucis de fiul lui Drupada. Privește acea doamnă suferindă, căzută pe Pământ, cu părul răvășit și fața în jos. Vai, ea îl îngrijește cu tristețe pe soțul ei fără viață, cel mai de frunte dintre toți purtătorii de arme, zăcând la pământ. Mulți *brahmacari*, cu cocuri împletite pe cap, asistă la trupul lui Drona, a cărui armură este sfâșiată în bucăți, O, Keshava, de săgețile lui Dhrishtadyumna. Ilustra și delicata Kripi, fără veselie și suferindă, se străduiește să efectueze ultimele ritualuri pe trupul stăpânului ei ucis în luptă. Acolo, acei recitatori ai *Somas*, după ce au așezat trupul lui Drona pe rugul funerar și au aprins focul cu ritualurile cuvenite, cântă cele trei (cunoscute) *Samas*. Acei *brahmacari*, cu cocuri împletite pe cap, au ridicat rugul funerar al acelui brahman cu arcuri, sulițe și cutii de care, O Madhava! Adunând diverse alte tipuri de săgeți, acel erou de mare energie este mistuit de ele. Într-adevăr, așezându-l pe rug, ei cântă și plâng. Alții recită cele trei (cunoscute) *Samas* care se folosesc în astfel de ocazii. Mistuindu-l pe Drona în acel foc, ca focul în foc, acei discipoli ai săi din clasa celor regenerați se îndreaptă spre malurile Gangei, pe partea stângă a rugului, având-o pe Kripi în frunte!

SECȚIUNEA XXIV

Gandhari a spus: Privește fiul lui Somadatta, care a fost ucis de Yuyudhana, ciugulit și sfâșiat de un număr mare de păsări! Arzând de durere pentru moartea fiului său, Somadatta, O Janaardana, (așa cum zace acolo) pare să-l cenzureze pe marele arcaș Yuyudhana. Acolo mama lui Bhurishrava, acea doamnă fără pată, copleșită de durere, se adresează soțului ei Somadatta, spunând: „Din noroc, O, rege, nu vezi acest carnagiu teribil a Bharatașilor, această exterminare a Kurusului, această priveliște care seamănă cu scenele care au loc la sfârșitul Yuga-ului. Din noroc, nu-ți vezi fiul erou, care purta pe stindardul său însemnul țărușului de sacrificiu și care a efectuat numeroase sacrificii cu daruri îmbelșugate pentru toți, ucis pe câmpul de luptă. Din noroc, nu auzi acele vaiete de jale înfricoșătoare, scoase în mijlocul acestui carnagiu de către nurorile tale ca niște țipete ale unei stol de cocori pe pieptul mării. Nurorile tale, lipsite de soți și de fii, aleargă încoace și încolo, fiecare îmbrăcată într-o singură bucată de veșmânt și fiecare cu șuvițele ei negre, toate

răvășite. Din noroc, nu-ți vezi fiul, acel tigru printre oameni, lipsit de unul dintre brațe, doborât de Arjuna, și chiar acum fiind devorat de fiarele sălbatice. Din noroc, nu vezi astăzi fiul tău ucis în luptă, și pe Bhurishrava lipsit de viață, și pe nurorile tale văduve scufundate în durere. Din noroc, nu vezi umbrela de aur a acelui războinic ilustru care avea țărușul de sacrificiu drept însemn pe stindardul său, ruptă și sfărâmată pe terasa carului său. Acolo soțiile cu ochi negri ale lui Bhurishrava se lamentează plângăcios, înconjurându-și stăpânul ucis de Satyaki. Întristate de măcelul stăpânilor lor, acele doamne, lamentându-se în voie, cad pe pământ cu fețele spre pământ și se apropie încet de tine, O Keshava! Ah, de ce a săvârșit Arjuna cu fapte curate un asemenea act care merită mustrare, din moment ce i-a retezat brațul unui războinic nepăsător care era curajos și devotat efectuării sacrificiilor. Ah, Satyaki a făcut un act și mai păcătos, deoarece i-a luat viața unei persoane cu suflet reținut, în timp ce acesta era în meditația jurământului *praya*. Ah, O cel drept, zaci pe pământ, ucis pe nedrept de doi dușmani." Chiar așa, O Madhava, acele soții ale lui Bhurishrava plâng cu voce tare de jale. Acolo, soțiile acelui războinic, toate cu talii zvelte, își așează pe poală brațul retezat al stăpânului lor și plâng amar!

Iată brațul care invada centurile, mângâia sânii adânci și atingea buricul, coapsele și șoldurile femeilor frumoase, și slăbea legăturile chiloților purtați de ele! Iată brațul care a ucis dușmani și a alungat temerile prietenilor, care a dat mii de vaci și a exterminat Kshatriyas în luptă! În prezența lui Vasudeva însuși, Arjuna, cel cu fapte nepătate, ți l-a tăiat din neglijență, în timp ce tu erai angajat într-o luptă cu altcineva. Ce vei spune, O, Janardana, despre această mare ispravă a lui Arjuna, când vei vorbi despre ea în mijlocul adunărilor? Ce va spune despre ea însuși Arjuna, cel împodobit cu diademă? Cenzurându-te în acest fel, cea mai importantă dintre doamne s-a oprit în cele din urmă. Soțiile acelei doamne plâng cu milă împreună cu ea, ca și cum ar fi nora lor!

Acolo, puternicul Shakuni, șeful gandharvelor, cu o vitejie de neînvins, a fost ucis de Sahadeva, unchiul matern al fiului surorii sale! În trecut, era răcorit cu două evantaie cu mâner de aur! Acum, însă, trupul său întins pe pământ este răcorit de aripile păsărilor! El putea să ia sute și mii de forme. Toate iluziile acelui individ, care poseda mari puteri înșelătoare, au fost însă arse de energia fiului lui Pandu. Expert în viclenie, el îl învinsese pe Yudhishthira în adunare prin puterile sale de înșelăciune și îi câștigase vastul său regat. Fiul lui Pandu, însă, i-a luat acum viața lui Shakuni. Privește, O, Krishna, un număr mare de păsări stau acum în jurul lui Shakuni. Expert în zaruri, din păcate, el dobândise această abilitate pentru a-mi distruge fiii. Acest foc al ostilității față de Pandavi fusese aprins de Shakuni pentru a-mi distruge copiii, precum și pe el însuși, pe adepții și rudele sale. La fel ca cei dobândiți de fiii mei, O, cel puternic, prin folosirea armelor, și acesta, oricât de rău ar fi, a dobândit multe regiuni de fericire prin folosirea armelor. Teama mea, O, ucigaș al lui Madhu, este că acea persoană strâmbă să nu reușească să stârnească disensiuni chiar și (acolo, în regiunea dobândită de ei) între copiii mei, care sunt toți încrezători și sinceri!

SECȚIUNEA XXV

Gandhari a zis: Privește acel stăpân de netăgăduit al Kambojașilor, acel erou cu gât de taur, zăcând în praf, O, Madhava, deși merita să fie întins în voie pe pături Kamboja. Cuprinși de o mare jale, soția lui plânge amar la vederea brațelor sale pătate de sânge, care, totuși, altădată erau unse cu pastă de lemn de santal. Într-adevăr, cea frumoasă exclamă: „Chiar și acum, împodobite cu palme frumoase și degete grațioase, aceste două brațe ale tale seamănă cu o pereche de bâte cu țepi, în al căror îmbrățișare nu mi-a lipsit niciodată bucuria! Care va fi sfârșitul meu, O, stăpân al oamenilor, când sunt lipsită de tine?" Înzestrată cu o voce melodioasă, regina Kamboja plânge neajutorată și tremură de emoție. Privește acea mulțime de doamne frumoase acolo. Deși obosită de efort și istovită de căldură, frumusețea nu le părăsește trupurile, precum frumusețea ghirlandelor purtate de zei deși expuse la soare. Privește, O, ucigaș al lui Madhu, pe eroul stăpân al Kalingașilor zăcând acolo pe pământ cu brațele sale puternice împodobite cu o pereche de *angada*-uri. Privește, O, Janardana, acele doamne din Magadha care plâng și stau în jurul lui Jayatsena, stăpânul

Magadhaşilor. Jalnicele şi melodioasele vaiete ale acelor fete cu ochi lungi şi voci dulci, O, Krishna, îmi ameţesc inima în chip cumplit. Cu toate podoabele lor deplasate, plângând şi lovite de jale, vai, acele doamne din Magadha, care meritau să se odihnească pe paturi scumpe, zac acum pe pământul gol! Acolo, din nou, acele alte doamne, înconjurându-şi stăpânul, stăpânul Kosalaşilor, prinţul Brihadbala, se scaldă în vaiete sonore. Angajate în a smulge din corpul său săgeţile cu care fusese străpuns de Abhimanyu cu toată forţa braţelor sale, acele doamne îşi pierd cunoştinţa în repetate rânduri. Feţele acelor doamne frumoase, O, Madhava, din cauza trudei şi a razelor Soarelui, arată ca nişte lotuşi ofiliţi. Acolo, vitejii fii ai lui Dhrishtadyumna, de vârstă fragedă şi toţi împodobiţi cu ghirlande de aur şi frumoase *angada*-uri, zac, ucişi de Drona. Ca nişte insecte pe un foc arzător, toţi au fost arşi căzând asupra lui Drona, al cărui car era o cameră de foc, având arcul drept flacără şi săgeţile şi suliţele şi bâte drept combustibil. În mod asemănător, cei cinci fraţi Kekaya, înzestraţi cu mare curaj şi împodobiţi cu *angada* frumoase, zac pe pământ, ucişi de Drona şi cu feţele întoarse spre acel erou. Armurile lor, de splendoarea aurului încins, şi stindardele lor înalte, carele lor şi ghirlandele, toate făcute din acelaşi metal, răspândesc o lumină strălucitoare pe pământ ca nişte focuri arzânde. Priveşte, O, Madhava, pe regele Drupada doborât în luptă de Drona, ca un elefant măreţ în pădure ucis de un leu uriaş. Umbrela strălucitoare, de culoare albă, a regelui Pancalilor, sclipeşte, O, cu ochi de lotus, ca luna pe firmamentul de toamnă. Văduvele şi soţiile bătrânului rege, cuprinde de durere, după ce i-au ars trupul pe rugul funerar, înaintează, ţinând rugul în dreapta lor. Acolo, acele doamne, în afara simţurilor, îl îndepărtează pe viteazul şi marele arcaş Dhrishtaketu, taurul printre Cedis, ucis de Drona. Acest zdrobitor de duşmani, O, ucigaş al lui Madhu, acest mare arcaş, după ce a contracarat multe arme ale lui Drona, zace acolo, lipsit de viaţă, ca un copac smuls din rădăcini de vânt. Vai, acel viteaz conducător al Cedilor, acel măreţ războinic pe car, Dhrishtaketu, după ce a ucis mii de duşmani, zace el însuşi lipsit de viaţă! Acolo, O, Hrishikesha, soţiile conducătorului Cedilor stau în jurul corpului său încă împodobit cu şuviţe frumoase şi cercei, deşi sfâşiat de păsări răpitoare. Acele doamne de frunte, aşezând pe poalele lor trupul înfrânt al viteazului Dhrishtaketu născut din rasa Dasharha, plâng de durere. Priveşte, O, Hrishikesha, fiul, înzestrat cu şuviţe frumoase şi cercei excelenţi, al acelui Dhrishtaketu, tăiat în luptă de Drona cu săgeţile sale. El nu şi-a părăsit niciodată tatăl în timp ce acesta se lupta cu duşmanii săi. Remarcă, O, ucigaş a lui Madhu, el nu-şi părăseşte nici în moarte acel părinte viteaz. Astfel, fiul fiului meu, acel ucigaş de eroi ostili, Lakshmana cel cu braţe puternice, şi-a urmat tatăl Duryodhana! Priveşte, O, Keshava, cei doi fraţi ai Avantiului, Vinda şi Anuvinda, zac acolo pe câmp, ca doi copaci shala înfloriţi primăvara, doborâţi de furtună. Îmbrăcaţi în armură de aur şi împodobiţi cu Angada de aur, sunt încă înarmaţi cu săbii şi arcuri. Înzestraţi cu ochi ca de taur şi împodobiţi cu ghirlande strălucitoare, amândoi sunt întinşi pe câmp. Pandava, O, Krishna, împreună cu tine, sunt cu siguranţă de neînvins, din moment ce tu şi ei aţi scăpat de Drona, de Bhishma, de Karna fiul lui Vikartana, de Kripa, de Duryodhana, de fiul lui Drona, de marele războinic pe car Jayadratha, de Somadatta, de Vikarna şi de viteazul Kritavarma. Priveşte schimbările aduse de Timp! Acei tauri printre oameni care erau capabili să-i ucidă pe zei înşişi prin forţa armelor lor au fost ucişi. Fără îndoială, O, Madhava, nimic nu este greu de realizat pentru destin, din moment ce chiar şi aceşti tauri printre oameni, aceşti eroi, au fost ucişi de războinici Kshatriya. Fiii mei înzestraţi cu mare activitate au fost (consideraţi de mine ca) ucişi chiar atunci, O, Krishna, când te-ai întors fără succes la Upaplavya. Fiul lui Shantanu şi înţeleptul Vidura mi-au spus atunci: „Încetează să mai ai afecţiune pentru copiii tăi!”. Întâlnirile acelor persoane nu puteau fi în zadar. În curând, O, Janardana, fiii mei au fost consumaţi în cenuşă!

Vaishampayana a continuat: După ce a rostit aceste cuvinte, Gandhari, lipsită de simţuri din cauza durerii, a căzut la pământ! Renunţând la curajul ei, a lăsat ca durerea să-i amorţească simţurile. Plină de mânie şi de tristeţe pentru moartea fiilor ei, Gandhari, cu inima agitată, a atribuit toate vinovăţiile lui Keshava.

Gandhari a spus: Pandava şi Dhartarashtra, O, Krishna, au fost amândoi arşi. În timp ce erau astfel exterminaţi, O, Janardana, de ce ai fost indiferent faţă de ei? Tu erai capabil să previi

măcelul, pentru că ai un număr mare de adepți și o forță vastă. Aveai elocvență și aveai puterea (de a aduce pacea). Deoarece, în mod deliberat, O, ucigaș al lui Madhu, ai fost indiferent față de acest carnagiu universal, de aceea, O, cel cu brațele puternice, vei culege roadele acestei fapte. Prin puținul merit pe care l-am dobândit așteptându-l cu devotament pe soțul meu, prin acel merit atât de greu de obținut, te voi blestema, O, mânuitor al discului și al buzduganului! Deoarece ai fost indiferent față de Kuruși și Pandavi în timp ce aceștia se ucideau între ei, de aceea, O, Govinda, vei fi ucigașul propriilor tale rude! În al treizeci și șaselea an de la aceasta, O, ucigaș al lui Madhu, după ce vei provoca măcelul rudelor, prietenilor și fiilor tăi, vei pieri în sălbăticie într-un mod dezgustător. Femeile din neamul tău, lipsite de fii, rude și prieteni, vor plânge și vor striga la fel ca aceste femei din neamul Bharata!

Vaishampayana a continuat: Auzind aceste cuvinte, Vasudeva, cu sufletul înalt, adresându-se venerabilei Gandhari, i-a spus aceste cuvinte, cu un zâmbet slab: „Nu există nimeni în lume, în afară de mine, care să fie capabil să-i extermine pe Vrishni. Știu asta foarte bine. Mă străduiesc să realizez acest lucru. Prin rostirea acestui blestem, O, tu, cea cu jurăminte excelente, m-ai ajutat în îndeplinirea acestei sarcini. Vrishnii nu pot fi uciși de alții, fie ei oameni, zei sau Danavi. Prin urmare, Yadavașii vor cădea unul în mâna celuilalt.” După ce cel din neamul Dasharha a rostit aceste cuvinte, Pandavașii au rămas stupefiați. Plini de anxietate, toți au devenit fără speranță în viață!

Shraddha Parva

SECȚIUNEA XXVI

Cel sfânt a spus: Ridică-te, ridică-te, Gandhari, nu-ți lăsa inima pradă durerii! Din vina ta s-a produs acest măcel cumplit! Fiul tău, Duryodhana, era rău la suflet, invidios și extrem de arogant. Aplaudând faptele lui rele, tu le consideri bune. Extrem de crud, el era întruchiparea ostilității și neascultător față de poruncile bătrânilor. De ce dorești să-mi atribui mie propriile tale greșeli? Mort sau pierdut, cel care jelește pentru ceea ce s-a întâmplat deja, obține și mai multă durere. Când te lași pradă durerii, o dublezi. O femeie din clasa regenerată naște copii pentru a practica austeritatea; vaca naște pui pentru a purta poveri; iapa naște mânji pentru a dobândi viteză de mișcare; femeia Shudra naște un copil pentru a mări numărul servitorilor; femeia Vaishya pentru a mări numărul păstorilor de vite. O prințesă, însă, ca tine, naște fii pentru a fi măcelăriți!

Vaishampayana a spus: Auzind aceste cuvinte ale lui Vasudeva, care îi erau neplăcute, Gandhari, cu inima extrem de agitată de durere, a rămas tăcută. Înțeleptul regal Dhritarashtra, însă, stăpânindu-și durerea care izvorăște din nebunie, l-a întrebat pe Yudhishthira cel drept, spunând: „Tu, O, fiu al lui Pandu, tu știi, spune-mi numărul celor care au căzut în această bătălie, precum și al celor care au scăpat cu viață!”

Yudhishthira a răspuns: Un miliard 660 de milioane și 20.000 de oameni au căzut în această bătălie. Dintre eroii care au scăpat, numărul este de 240.165.

Dhritarashtra a spus: Spune-mi, O, tu, cel cu brațele puternice, căci tu ești familiarizat cu toate lucrurile, ce sfârșit au avut acei oameni de seamă?

Yudhishthira a spus: Acei războinici cu adevărat viteji care și-au părăsit cu bucurie trupurile în bătălii aprige au ajuns cu toții în tărâmuri precum cele ale lui Indra. Știind că moartea este inevitabilă, cei care au întâmpinat-o fără bucurie au ajuns în compania gandharvelor. Acei războinici care au căzut sub loviturile armelor, în timp ce se îndepărtau de câmpul de luptă sau cerșeau milă, au ajuns în lumea *guhyakilor.* Acei războinici cu suflet înalt care, respectând îndatoririle de kshatriya și considerând fuga din luptă ca fiind rușinoasă, au căzut, mutilați de arme

ascuțite, în timp ce avansau neînarmați împotriva dușmanilor care luptau, au căpătat cu toții forme strălucitoare și au ajuns în tărâmurile lui Brahman. Ceilalți războinici, care au întâlnit moartea în orice fel pe câmpul de luptă, au ajuns în tărâmul Uttara-Kurus.

Dhritarashtra a spus: Prin puterea cărei cunoașteri, O, fiu, vezi aceste lucruri ca unul încununat de succes ascetic? Spune-mi asta, O, cel cu brațele puternice, dacă crezi că pot asculta fără necuviință!

Yudhishthira a spus: În timp ce, la porunca ta, rătăceam prin pădure, am obținut această binecuvântare cu ocazia ședерii în locurile sacre. L-am întâlnit pe *rishi*-ul celest Lomasa și am obținut de la el binecuvântarea vederii spirituale. Astfel, cu o ocazie anterioară, am obținut clarviziunea prin puterea cunoașterii!

Dhritarashtra a spus: Este necesar ca poporul nostru să ardă, cu ritualurile cuvenite, trupurile celor uciși, atât ale celor fără prieteni, cât și ale celor cu prieteni. Ce să facem cu cei care nu au pe nimeni care să aibă grijă de ei și care nu au focuri sacre? Datoriile care ne așteaptă sunt multe. Cine sunt cei pentru care ar trebui să îndeplinim ritualurile (funerare)? O, Yudhishthira, vor obține ei regiuni de fericire prin meritul faptelor lor, cei ale căror cadavre sunt acum sfâșiate și târâte de vulturi și alte păsări?

Vaishampayana a continuat: Astfel întrebat, fiul lui Kunti, Yudhishthira, înțeleptul, i-a poruncit lui Sudharma (preotul Kauravilor) și lui Dhaumya, și lui Sanjaya din neamul suta, și lui Vidura cel înțelept, și lui Yuyutsu din neamul Kuru, și tuturor servitorilor săi, în frunte cu Indrasena, și tuturor celorlalți suta care erau cu el, spunând: „Asigurați-vă că sunt efectuate cuvenitele ritualuri funerare pentru cei uciși, în număr de mii, astfel încât nimeni să nu piară din lipsa celor care să aibă grijă de ei!” La această poruncă a regelui Yudhishthira cel drept, Vidura și Sanjaya și Sudharma și Dhaumya și Indrasena și alții, procurând lemn de santal, aloe și alte feluri de lemn folosite în astfel de ocazii, precum și unt clarificat și ulei și parfumuri și veșminte scumpe de mătase și alte feluri de pânză, și grămăjoare mari de lemn uscat, și care de luptă sparte și diverse feluri de arme, au făcut ruguri funerare cum se cuvine și le-au aprins, și apoi fără grabă au ars, cu ritualurile cuvenite, în ordinea cuvenită, pe regii uciși. Ei au ars cuvenit pe acele focuri care se înălțau cu revărsări de unt clarificat în torente deasupra lor, trupurile lui Duryodhana și ale celor o sută de frați ai săi, ale lui Shalya și ale regelui Bhurishrava; ale regelui Jayadratha și ale lui Abhimanyu, O, Bharata; ale fiului lui Duhshasana și ale lui Lakshmana și ale regelui Dhrishtaketu; ale lui Vrihanta și ale lui Somadatta și ale sutelor de Srinjaya; ale regelui Kshemadhanva și ale lui Virata și ale lui Drupada; ale lui Shikhandi, prințul Pancalilor, și ale lui Dhrishtadyumna din neamul Prishata; ale vitejilor Yudhamanyu și Uttamauja; ale conducătorului Kosalilor, ale fiilor Draupadii și ale lui Shakuni, fiul lui Súbala; ale lui Acala și Vrishaka, și ale regelui Bhagadatta; ale lui Karna și ale fiului său plin de mare furie; ale marilor arcași, prinții Kekaya, și ale acelor puternici războinici în carete, Trigartas; ale lui Ghatotkaca, prințul rākṣașilor, și fratele lui Vaka, ale lui Alambusha, cel mai de frunte dintre rākṣași, și ale regelui Jalasandha; și ale sutelor și miilor de alți regi. Ritualurile *pitri-medha* în onoarea unor morți iluștri au fost oficiate acolo, în timp ce unii cântau *Sāma* și unii rosteau lamentări pentru morți. Cu zgomotul puternic al *Sāmelor* și *Rig-vedelor*, și cu lamentările femeilor, toate făpturile au amuțit în acea noapte. Focurile funerare, fără fum și arzând strălucitor (în mijlocul întunericului din jur), arătau ca planete luminoase în firmament învăluit de nori. Cei dintre morți care proveneau din diverse tărâmuri și erau complet fără prieteni au fost adunați în mii de grămezi și, la porunca lui Yudhishthira, au fost arși de către Vidura prin intermediul unui număr mare de persoane care acționau calm și erau influențate de bunăvoință și afecțiune, pe ruguri făcute din lemn uscat. După ce au asigurat efectuarea ultimelor ritualuri, regele Kuru, Yudhishthira, punându-l pe Dhritarashtra în frunte, s-a îndreptat spre fluviul Gange.

Jalapradanika-parva

SECȚIUNEA XXVII

Vaishampayana spuse: Ajungând la Gange cea de bun augur, plină de apă sfințită, cu multe lacuri, împodobită cu maluri înalte și țărmuri late și având un pat vast, ei și-au aruncat podoabele, veșmintele de deasupra și brâiele și cingătorile. Doamnele Kuru, plângând și afectate de o mare durere, au oferit ofrande de apă sfinților lor, nepoților lor, fraților lor, rudelor lor, fiilor lor, bătrânilor veneraţi și soților lor. Cunoscătoare ale datoriei, ele au îndeplinit și ritul apei în cinstea prietenilor lor. În timp ce acele neveste ale eroilor îndeplineau acest rit în cinstea soților lor eroi, accesul la râu devenise ușor, deși cărările (făcute de pașii multor oameni) dispăruseră ulterior. Malurile râului, deși aglomerate de acele soții ale eroilor, păreau la fel de largi ca oceanul și prezentau un spectacol de tristețe și dezolare. Apoi Kunti, O, rege, într-un acces brusc de durere, i-a vorbit plângând fiilor săi cu aceste cuvinte blânde: „Acel erou și mare arcaș, acel conducător al conducătorilor de cete de care, acel războinic distins prin fiecare semn de eroism, care a fost ucis de Arjuna în bătălie, acel războinic pe care voi, fii lui Pandu, l-ați scos afară, fiul lui Suta născut din Radha, acel erou care strălucea în mijlocul forțelor sale ca zeul Surya însuși, care s-a luptat cu voi toți și cu suita voastră, care arăta strălucitor în timp ce comanda vasta forță a lui Duryodhana, care nu avea egal pe pământ pentru energie, acel erou care a preferat gloria vieții, acel războinic neobosit, ferm în adevăr și niciodată obosit de efort, a fost fratele vostru cel mai mare. Oferiți ofrande de apă acelui frate mai mare al vostru care a fost născut din mine de către zeul zilei. Acel erou s-a născut cu o pereche de cercei și îmbrăcat în armură, și semăna cu Surya însuși în splendoare!” Auzind aceste cuvinte dureroase ale mamei lor, Pandava au început să-și exprime durerea pentru Karna. Într-adevăr, au devenit mai afectați ca niciodată. Apoi acel tigru dintre oameni, viteazul Yudhishthira, oftând ca un șarpe, și-a întrebat mama: „Acel Karna care era ca un ocean cu săgețile drept valuri, stindardul său înalt drept vârtej, brațele sale puternice drept o pereche de aligatori uriași, care era carul său mare drept lacul său adânc, iar sunetul palmelor sale drept vuietul său vijelios, și a cărui repeziciune nimeni nu o putea opri în afară de Dhananjaya, O, mamă, tu ai fost autoarea acelei ființe eroice? Cum a fost acel fiu, asemănător unui zeu ceresc, născut din tine în zilele de demult? Energia brațelor sale ne ardea pe toți. Cum, mamă, l-ai putut ascunde ca o persoană care ascunde un foc în faldurile veșmântului său? Puterea brațelor sale era întotdeauna venerată de către Dhartarashtra, la fel cum noi venerăm întotdeauna puterea celui care mânuiește *Gandiva*! Cum a fost acel cel mai mare dintre cei puternici, acel prim războinic de care, care a rezistat forței unite a tuturor domnilor pământului în luptă, cum a fost el fiul tău? Era cel mai priceput dintre toți mânuitorii de arme fratele nostru mai mare? Cum ai adus pe lume acel copil de o vitejie extraordinară? Din păcate, din cauza faptului că ai ascuns această chestiune, am fost distruși! Moartea lui Karna ne-a îndurerat profund pe noi și pe toți prietenii noștri. Durerea pe care o simt pentru moartea lui Karna este de o sută de ori mai mare decât cea cauzată de moartea lui Abhimanyu și a fiilor lui Draupadi, precum și de distrugerea Pancalas și a Kurus. Gândindu-mă la Karna, ard de durere, ca o persoană aruncată într-un foc aprins. Nimic nu ar fi putut fi de neatins pentru noi, cu excepția lucrurilor care aparțin cerului. Vai, acest carnagiu teribil, atât de distrugător pentru Kuru, nu ar fi avut loc.” Îndulcindu-se din plin în lamentații ca acestea, regele Yudhishthira cel drept a scos strigăte puternice de durere. Puternicul monarh a oferit apoi ofrande de apă fratelui său mai mare decedat. Apoi, toate doamnele care se înghesuiseră pe malurile râului au izbucnit brusc în plânsete de durere. Regele inteligent al Kurus, Yudhishthira, a poruncit ca soțiile și membrii familiei lui Karna să fie aduși în fața lui. Cu sufletul său drept, el a îndeplinit, împreună cu ei, ritualul apei în onoarea fratelui său mai mare. După ce a terminat ceremonia, regele, cu simțurile extrem de agitate, s-a ridicat din apele Gangei.

SFÂRȘITUL STRI PARVA

TRADUCERE REALIZATĂ CU: